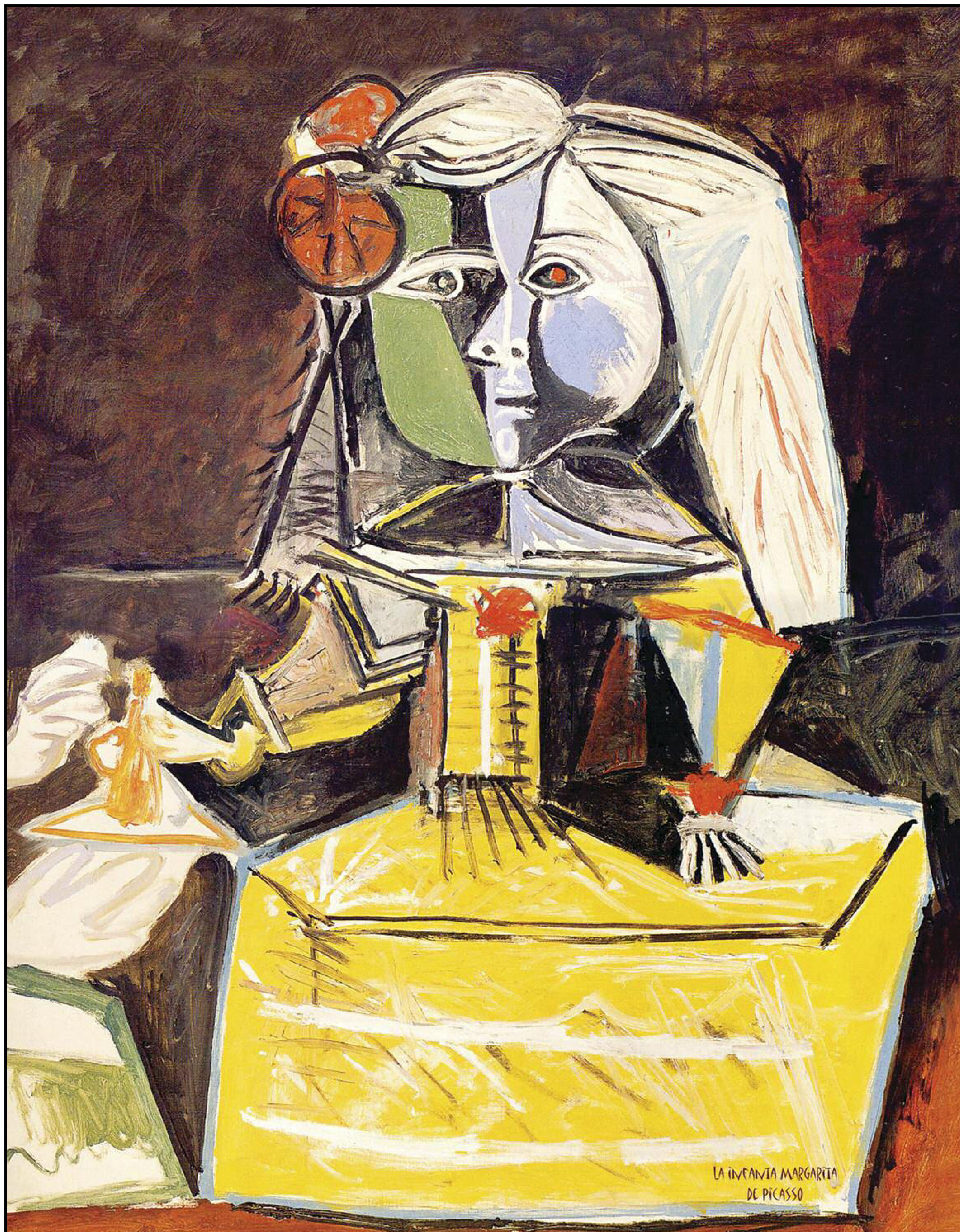
ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 2 (416) ■ Februarie 2017 ■ 4 lei ■

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

PICASSO - PORTRETUL INFANTEI MARGARITA DE AUSTRIA, INTERPRETARE DUPĂ VELASQUEZ

Mihai Barbu

Cum am sărbătorit, în avans, Ziua Culturii Naționale. Pe malul Dunării înghețate și la "Regal Sun"

Programul ulterior primei zile a manifestărilor a fost un lung pelerinaj la busturile Poetului din zona dunăreană. Invitații au primit flori (de fiecare dată, câte una de căciulă) pe care a depus-o în cadrul unor ceremonii simple. „Cum să le punem?", au întrebat cei care nu am mai participat la manifestările de la Dunăre. „Simetric", a zis o voce cu autoritate. Un consilier de la primăria din Băile Herculane a oferit o altă soluție: „Puneți-le oricum că și așa vin țiganii și le fură!"

Am participat pentru prima oară la manifestările dedicate lui Eminescu de la Drobeta Turnu Severin, Orșova și Băile Herculane în zilele de 12-14 ianuarie a.c. La Dunăre, Festivalul internațional de literatură "Mihai Eminescu" a ajuns la ediția a XXVII în organizarea d-lui dr. Florian Copcea și sub autoritatea academicianului Mihai Cimpoi de la Chișinău. E un cuplu care și-a dovedit trăinicia, an de an, iarnă de iarnă, ediție de ediție. O singură manifestare, "Moștenirea Văcăreștilor", întrece în vechime festivalul de la Dunăre. "Moștenirea..." de la Târgoviște are, déjà, 48 de ani și e tot sub patronajul spiritual al d-lui acad. Cimpoi.

Românii din țară și cei de afară se bat, fiecare, pe Eminescul lor

Iarna grea și omătul mare nu au fost o piedică serioasă pentru ca președintele juriului să parcurgă cei aproape 1.000 de km ce despart Chișinăul de Turnu Severin. Invitații d-lui Copcea au fost, din punct de vedere geografic, de două categorii: românii din țara noastră și românii de dincolo de granițele actuale ale României. Ne referim, aici, la românii din Republica Moldova, Serbia și Bulgaria. Din punct de vedere al abordării moștenirii eminesciene, gazdele și oaspeții s-au împărțit în alte două tabere: cei care văd în Mihai Eminescu o icoană și se comportă ca atare iar a doua categorie - formată din oameni cu picioarele pe pământ care sunt dispuși să discute despre Eminescu și altfel decât a-i ridica, neostoit, ode peste ode și deasupra alte ode. Din prima categorie fac parte, din motive lesne de înțeles, invitații din spațiul extrateritorial român. În fruntea lor se află chiar organizatorul manifestării, d. Copcea, care cu acest prilej a lansat două cărți: "Dintr-un cer cu alte stele" (cuprinzând o parte din comunicări) și "Virginia Popovici sau *paralaxele* criticii românești din Serbia". (Paralaxa, o spunem pentru neinițiați, e unghiul sub care se vede raza Pământului sau a orbitei sale de pe un alt corp ceresc. Există o paralaxă anuală sau heliocentrică și una diurnă sau geocentrică. Dl. Copcea nu a precizat exact care a fost abordarea domniei sale în volumul pe care l-a patronat.) Pe lângă Eminescu - poetul, prozatorul, dramaturgul și jurnalistul – s-a vorbit și de un Eminescu văzut ca un precursor al unor mari invenții științifice. El ar fi intuit, înaintea lui Einstein, Legea relativității, poetul nostru bănuia că există bosonul lui Dumnezeu și ar fi formulat, poetic, chiar teoria bing bang-ului inițial. Măi, să fie... M-am retras în bibliotecă și trag o carte de G. Călinescu, biograful cel mai autorizat al poetului, să văd cum vedea el lucrurile astea. "Poetul fusese slab de tot la matematică, lucru pe care îl mărturisește mai târziu când e cuprins de un entuziasm nemăsurat pentru această știință, pe care o profesa și Sărmanul Dionis, *care făcea c-un creion un calcul mathematic pe masa veche de lemn lustruit*. Exercițiile pe care le așterne la maturitate în caietele sale sunt cu totul elementare. În câte un loc se încearcă a extrage rădăcina pătrată și cubică, să facă multiplicarea și împărțirea fracțiilor zecimale precum și aducerea celor comune la același numitor, în altă parte se inițiază în calculul cu litere care nu e decât o algebră, făcând fracțiuni pentru cele patru operații și extrageri de rădăcini". (G. Călinescu, Opera lui Mihai Eminescu, **, BPT, Editura Minerva, 1985, p.30) M-am lămurit...

Eminescu, între Tutankamon și Marin Sorescu

Universitarii craioveni, Gabriel Coșoveanu și Ioan Lascu, au vorbit, în schimb, despre un Eminescu al zilelor noastre. Profesorul Ioan Lascu a discutat despre felul în care Eminescu e tradus în franceză. "Traducătorul J.-L. Couriol a remarcat faptul că prea multele laude aduse poeziei lui Eminescu îl acoperă cu un văl de desuetitudine. Cel mai tare se strigă, în momentele festive, adulatorii, cei care l-au îmbălsămat în atâtea vorbe mari și goale. Tot ei decretează și impietatea oricăror noi abordări critice! Nimic mai nefast pentru că, în acest fel, Mihai Eminescu a fost mumificat asemenea lui Tutankamon. Eminescu și opera lui au devenit un mare patrimoniu muzeal". Pretenția d-lui Copil-Copilin potrivit căreia dacă Eminescu a fost tradus în mai toate limbile pământului (nu discutăm aici cât și cum...) este, implicit, și un poet universal și universal cunoscut ni se pare o exagerare. E un mod autohton de a ne minți unul pe altul și de-a ne fura singuri căciula. Jean - Louis Couriol a ajuns să descopere poezia eminesciană prin intermediul lui Marin Sorescu, mult mai cunoscut în Franța decât Mihai Eminescu. Couriol a citit poemul sorescian *Trebuia să poarte un nume* și așa i-a fost relevată eterna modernitate a operei lui Eminescu. Fără Sorescu, zice universitarul francez, *Eminescu n'a jamais exister pour la conscience esthetique francaise"*. În concluzie, putem spune că la Turnu Severin, unii l-au comemorat pe Eminescu iar alții l-au aniversat.

Doamna de la Minister a vrut să aibă somnul lin și codrul departe

La Palatul culturii „Teodor Costescu" a avut loc, în prima parte a manifestărilor dedicate Poetului Național, o festivitate comună: „Eminescu - 167 de ani de la naștere" și aniversarea a 95 de ani de existență a Bibliotecii județene „I.G.Bibicescu" Mehedinți. Cel care a dat numele bibliotecii a donat severinenilor peste 30.000 de volume care, din păcate, nu sunt, încă, oferite și publicului cititor. Pricinile nu au la bază vreo cabală ci, pur și simplu, dezinteresul autorităților de a tranșa problema. Cărțile așteaptă în lăzi și colete nedesfăcute pentru că majoritatea corpurilor bibliotecii de odinioară au fost desprinse de pe pereți, cu ocazia revoluției severinene, și subtilizate de diverși amatori de chilipiruri. Rafturile actuale nu pot primi, fizic, miile de volume ale moștenirii culturale donate de fostul director al Băncii Naționale a României. D-na Ileana Roman ne-a arătat, într-o după amiază, un palat al culturii absolut fabulos. Are garsoniere pentru oaspeți, o scenă și o sală mare de teatru, câteva săli de conferințe. Toate sunt în stare de (permanentă) conservare. Au fost decernate premii, diplome de excelență și diplome de participare aproape tuturor invitaților. Momentul cel mai frumos l-a constituit recitalul, pe versurile lui Mihai Eminescu, susținut de corul Episcopiei Dunării de Jos care a cântat, pur și simplu, dumnezeește. La hotel, am aflat (de la receptie) că o doamnă de la Ministerul Culturii și Identității Naționale a fost deranjată de faptul că televizorul nostru a avut sonorul dat prea tare. Ne bucuram și noi, ca tot românul, că o română de-a noastră a câștigat, la tenis, un turneu în Noua Zeelandă. Nu se întâmplă prea des și am dat frâu liber entuziasmului nostru autohton. Am crezut ca a doua zi, Doamna de la minister va onora manifestarea și eram pregătiți să-i cerem scuze. Ți-ai găsit...Doamna a venit doar să controleze niște hârtii.

Tehnica așezării garoafelor la depunerile de flori pe busturile poetului

Programul ulterior primei zile a manifestărilor a fost un lung pelerinaj la busturile Poetului din zona dunăreană. Invitații au primit flori (de fiecare dată, câte una de căciulă) pe care a depus-o în cadrul unor ceremonii simple. „Cum să le punem?", au întrebat cei care nu am mai participat la manifestările de la Dunăre. „Simetric", a zis o voce cu autoritate. Un consilier de la primăria din Băile Herculane a oferit o altă soluție: „Puneți-le oricum că și așa vin țiganii și le fură!" Primarul de la Băile Herculane s-a respectat și a depus o coroană de flori crezând, sincer, că e vorba de o comemorare. Un consilier local de la comisia de cultură, fost arbitru de fotbal, a recitat câteva versuri din „Împărat și proletar" explicându-ne că e vorba de lupta (vitejească) a românilor noștri cu turcii. În timpul pelerinajului, a mai beneficiat de câteva garoafe (colaterale) și bustul poetului Adrian Păunescu de la Herculane care, între noi fie vorba, ni s-a părut că avea un cap mult prea mare în raport cu un soclu relativ meschin. Din păcate, toate aceste manifestări florale s-au desfășurat într-o permanentă grabă. „Repede", ne ziceau dl. sau d-na Copcea, "că ne așteaptă primaru', repede că ne așteaptă popa, repede că întârziem la slujbă, repede că microbuzul nu stă după noi, repede că masa-i gata". Totul s-a petrecut repede, repede, repede așa că nici n-am avut timp să ne uităm după nouri ca să vedem cum a trecut vremea... Singurul loc unde am stat ca să ne bucurăm, cu adevărat, de nașterea lui Eminescu a fost la Mănăstirea "Sf. Ana" din Orșova, ctitorită de Pamfil Seicaru. A fost frumos, cum numa-n vis Luceafărul s-arată, atât la slujbă cât și la agapa din trapeza mănăstirii. Am avut parte de convivi minunați, destinși și distinși, fără morga cu care și-au citit comunicările oficiale. Au fost mâncăruri de post demne de orice concurent de la Master Chef.. Ele au fost pigmentate cu dialoguri spumoase, inteligente și poetice. Așa i-am cunoscut, într-o altă lumină, pe Mihai Cimpoi, Vasile Bahnaru, Ioan Baba, Virginia Popovici, Nicolae Băciuț (un excelent recitator), Nedelko Terzic, Ioan Lascu și Gabriel Coșoveanu. Înainte de a ne urca în microbuzul care ne aducea înapoi la Turnu Severin, organizatorii ne-au anunțat că la masa de seară, ultima, nu vor mai participa. Au pus totul pe seama unei oboseli firești. Au mai precizat că la masă ni se va servi o

(continuare în p. 31)

reportaj

Momente și schițe din actualitatea literară

■ ***S-a stins ultimul prozator al satului românesc***. În noaptea de 28 spre 29 ianuarie, ne-a părăsit prozatorul Ion Lică Vulpești, membru al Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România. Născut în comuna Dobroteasa din Olt, satul Vulpești, a fost toată viața profesor. Tocmai îi citisem ultima carte de povestiri și făcusem notațiile de mai jos.

Ion Lică Vulpești

Ce frapează la lectura prozei lui Ion Lică Vulpești este faptul că, dincolo de așa-zisele schimbări de paradigme epice din proza contemporană, de apariția metodelor narative (post)moderne, a textualismului, structuralismului, intertextualismului și a altor isme, el rămâne de zeci de ani credincios prozei clasice românești, povestind cu tâlc, cu o simplitate bine condusă, dar mai ales cu plăcere. Cu plăcere povestește el vădit, cu plăcere este citit, transmiterea acestei plăceri cititorului nefiind deloc ceva facil. În plus, lucru cu totul rarissim, lumea prozei sale rămâne cea rurală. Nu degeaba a fost ucenic al unor povestitori remarcabili ca Fănuș Neagu și Nicolae Velea care i-au girat debutul, dar l-au și susținut cu aparițiile periodice în revista *Luceafărul*.

Acestea le constatăm și în urma lecturii celui mai recent volum al său: *Dintr-o palmă* (Editura Tipo Moldova, Iași, 2016, colecția OPERA OMNIA proză scurtă contemporană). Cartea cuprinde o nuvelă de 130 de pagini, cea care dă titlul volumului, și încă 20 de schițe. Nuvela este o excelentă proză cu personaje de-o rară complexitate psihologică sub aparența simplității și a nivelului lor intelectual rudimentar. Aici se simte lecția nuvelistului Nicolae Velea, bine însușită și asimilată, fără ca Lică Vulpești să-l copieze cumva. Personajele au o candoare care cucerește pe cititor, au candoare chiar și când păcătuiesc, afli de unul că „se nelinișteșste pe dinăuntru", de altul că „mulțumirea îl năpădise ca un val" etc. Narațiunea are un firesc vădit, nicio notă falsă nu răzbate nici din poveste, nici din dialoguri. Dacă s-ar alcătui o antologie a nuvelei românești contemporane cu subiect în mediul rural, aceasta ar sta la loc de cinste alături de cele ale lui Marin Preda, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Nicolae Velea. Dintre cele 20 de schițe, vreo cinci sunt adevărate bijuterii ale genului, cu totul remarcabile și memorabile: *Țapul, Pavilionul, Demența, Gâște, La fântână*.

Aflu că-n urma scriitorului a mai rămas un foarte bun roman inedit.

Cu moartea lui Ion Lică Vulpești s-a stins ultimul povestitor al satului românesc contemporan.

■ ***De ce n-au devenit Ipoteștii și Botoșanii Weimar-ul României?*** Aceasta este întrebarea pe care și-o pune Gellu Dorian într-un articol din *România literară* nr. 3/2016. Iar răspunsul, îl aflăm sintetizat cu tristețe în finalul articolului: „Casa de la Ipotești a fost și ea înstrăinată de timpuriu. Doar mormintele părinților și fraților mai stau drept semne ale trecerii Eminoviceștilor pe acolo. Casa, așa cum se află acum, este, după studiile aduse la zi de fostul muzeograf de acolo, Valentin Coșereanu, mazilit și el în urma unor înscenări ale intereselor politicienilor timpului nou, asemănătoare cu cea în care a copilărit Eminescu. Mobilierul, vag amintind de epocă și punînd în fața publicului cîteva obiecte aparținînd poetului și familiei, nu dă fiorii aceia pe care ți-i oferă cu adevărat un obiect ce a aparținut unei mari valori. Ceea ce s-a făcut în jur are aerul de artificialitate. Eforturile făcute de fostul muzeograf au fost anulate de impostura celor care au ajuns acolo, la conducere, prin diverse concursuri de împrejurări. Muzeul a rămas la faza de proiect, cu improvizații ce topesc tot farmecul poveștilor vieții și operei lui Eminescu. Ambientalul este sub cel ce ar merita memoria unui mare poet să fie. Suprafața ocupată de Memorialul de la Ipotești, este și ea una destul de mare – trei hectare –, care ar putea crea atmosfera aceea atrăgătoare, păstrătoare și provocatoare de emoții. Și așa, acel spațiu de la Ipotești, ce-și arogă titlul de „instituție națională" dedicată memoriei celui mai mare poet român, nu dă, ca la Goethe, carata locului, greutatea și încărcătura necesare interesului, loc, pentru unii, în care s-a născut poetul, pentru alții, loc unde a copilărit, a iubit și a fost nefericit; căci, în realitate, Botoșanii ar trebui să fie locul dedicat memoriei nașterii poetului, iar Ipoteștii, grădina în care poetul a cunoscut bucuriile și durerile vieții, așa cum era „garden-ul" goethean, care a devenit locul de promenadă a celor ce vor să nu-l uite pe marele poet și să se bucure de existența concretă a mediului natural în care el a trăit. Dar la Ipotești nu este deloc așa; acel loc a devenit în ultima vreme, după izgonirea celui care l-a creat cît mai aproape de ceva ce să îndemne la atracție și meditație, alături de Petru Creția, de vreo opt ani încoace, altceva, un soi de cămin cultural, ascuns parcă de ochii lumii, tocmai pentru a nu se vedea impostura. Ce poți spune cînd cei care au fost puși să atragă acolo scriitorii se laudă că i-au ținut pe aceștia departe de acel loc și că de acum, cu schimbarea conducerii, memorialul dedicat lui Eminescu va fi invadat de scriitori. Vă dați seama!

Ei, cam din această cauză Botoșanii și Ipoteștii n-au putut deveni Weimar-ul României!" **(DAD)**

VIAȚA LITERARĂ

Turnirul de Poezie

Primul turnir național de poezie – organizat de Uniunea Scriitorilor din România, în colaborare cu filialele din țară, plus Chișinău – s-a încheiat în 2016 cu succesul formației mixte a filialelor Pitești și Sibiu, după șase ediții competiționale. Proiectat într-o nouă formulă de vicepreședintele U.S.R., Gabriel Chifu, *Turnirul de Poezie* va debuta în ediția a VII din anul acesta, conform tragerii la sorți, cu înfruntarea poetică dintre echipele Sibiu - Pitești (câte trei poeți) – câștigătoarea de anul trecut - și Bacău –Dobrogea – Sud-Est (câte doi).

Poeții care doresc să participe la etapa locală a concursului – programată peste o lună - sunt invitați să se înscrie pentru selecție la secretariatul filialei, unde vor depune câte un set de manuscrise. Conform Regulamentului, poeziile prezentate în concurs trebuie *să nu fi fost publicate în volum*. Etapa finală se va desfășura în perioada 10-13 mai în stațiunea montană Colibița, din județul Bistrița-Năsăud.

Reamintim că grupul piteștean care a câștigat ediția trecută, împreună cu sibienii, a fost alcătuit din: Mircea Bârsilă (laureat al Marelui Premiu), Liviu Capșa și Virgil Diaconu.

Lumea ca o imensă bibliotecă și bibliotecile călătoare

Volumul recent lansat la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu", ***Biblioteci subiective. Scriitori argeșeni***, al **Magdei Grigore**, reprezintă o apariție inedită în seria cărților apărute la editura Alean a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș. Este binevenită publicarea unei cărți ce schițează un tablou al literaturii (și nu numai) din ultimii 10 ani în acest județ – 37 de cărți, 36 de autori: Ștefan Dumitru Afrimescu, Allora Albulescu, Ion Popa Argeșanu, Laura Bădescu, Cristian Bădiliță, Constantin Bălăceanu Stolnici, Claudiu Bârsilă, Mircea Bârsilă, Lucian Costache, Octavian Dărmănescu, Dumitru M. Ion, Marie-Hélène Fabra Brătianu, Roman Forai, Carolina Ilica, Al. Th. Ionescu, Ion Toma Ionescu, Marin Ioniță, Conița Lena, Leonid Dragomir (în dialog cu) Dan Ciachir, Sorin Mazilescu, Alexandru Mărchidan, Sorin Dănuț Radu (autor al unui „discurs fotografic"), Cristian Meleșteu, Cristina Onofre, Viorel Pătrașcu, Silvia Petre Grigore, Zina Petrescu, Valentin Predescu, Roman Preutu, Nicolae Radu, Liliana Rus, Ion Popescu Sireteanu, Daniel Turcea (face notă aparte din punct de vedere al perioadei în care s-a remarcat), Ilie Vodăian, Ana Vulcan Chirca.

Bibliotecile subiective cuprind articole de analiză critică, publicate anterior în diverse reviste de cultură din țară. De la început, articolele Magdei Grigore atrag atenția prin cerebralitate și prin faptul că autoarea este un cunoscător din interior al fenomenului literar contemporan, ea însăși fiind o poetă apreciată. Deschiderea culturală foarte mare (spre filosofie, sociologie, teologie, psihologie și alte discipline socio-umane) a făcut posibilă apropierea firească de cărți de o varietate tematică și stilistică remarcabilă: poezie, roman, jurnal de călătorie, memorialistică, critică literară, studiu despre literatura epistolară, dialog, antologie de legende etc. De fiecare dată autoarea reușește să adapteze discursul analitic în funcție de orizontul propus în cele 37 de cărți (un raft de bibliotecă, așa cum afirma profesorul și scriitorul Lucian Costache), fiind receptivă la universurile deschise.

Articolele critice sunt individualizate prin apropierea de eseu – deseori, temele propuse de cărțile puse sub reflectorul analizei devin pretexte pentru ca autoarea să facă lumină într-o anumită privință, îmbogățind lumea ideilor cu propria perspectivă. Demersul este bine dozat, atât cât să-l facă pe cititor atent la ceea ce se află dincolo de aparență, fără a face trecerea – nepermisă din punct de vedere exegetic – de la *interpretare* la *utilizare* a textului analizat, în termenii lui Umberto Eco. Se observă dintr-o privire experiența bogată a Magdei Grigore (doctor în filologie) pe terenul eseisticii, pentru care dovedește predilecție, având instrumentele necesare, permanent șlefuite. Sunt articole de reflecție și problematizare, unde este evidentă aplecarea spre filosofare. Acest gen de scriitură e susținut de lecturi variate și numeroase ce fac posibilă deschiderea culturală despre care am amintit. În acest sens, nu e întâmplător faptul că autoarea coordonează de ani buni proiectul dezbaterilor culturale al cărei inițiator este, intitulat „Colocviile Argeșului", găzduit în ultimii doi ani de C.J.C.P.C.T. Argeș.

În articolele din *Biblioteci subiective*, Magda nu are pretenția de a oferi interpretări sau „soluții hermeneutice" absolute, deși despică firu-n patru și e tranșantă când trebuie. Îi rămâne lectorului ultima decizie privind cântărirea nuanțelor.

Cititorii vor întâlni frecvent, ca pe un leitmotiv, termenul „ontologic" și derivații săi, ceea ce denotă interesul autoarei vizând relevanța oricărui act de creație pentru viață, pentru realitate în întregul ei, inteligibilă și sensibilă. Magda Grigore pare să atragă permanent atenția asupra faptului că în artă – dincolo de orice ideologie culturală – nimic nu este gratuit; în ultimă instanță, pariul scriitorului „e mai degrabă cu el însuși".

Un adevărat crez cultural și literar ne aduce „Mărturisirea autorului" ce deschide volumul, un crez în care lumea este un imens spațiu propice actului hermeneutic neîncetat, rezultatele inevitabile fiind bibliotecile în sine și oamenii-bibliotecă; interferențele interpretărilor, selecția cărților (celălalt „partener" al lecturii) și a grilelor de interpretare ne fac în mare parte ceea ce suntem.

ALEXANDRU MĂRCHIDAN
Foto: SORIN DĂNUȚ RADU

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„O pisică obișnuită a se culca pe pat”

■ Narcisismul: un sentimentalism estet al oglinzii care te pîndește din afara ta, căreia uneori îi cazi pradă. Cufundarea ta, cu un atare prilej, într-o suprafață plană, o cufundare absurdă, pe care sufletul nud n-ar putea-o recunoaște.

■ Frază de Gîgă politic, 2015: „Toate măsurile pe care le-am implementat, mai ales după resetarea lor, se derulează conform standardelor europene”.

■ Generoase se arată necazurile minore. Cu gentilețe acceptă a ține locul celor mari cînd acestea întîrzie, mimîndu-le aplombul agresiv, efectul greu suportabil.

■ Pauzele, momentele de încremenire, chiar umpluturile se vădesc necesare pentru a îndupleca esența să rămînă ea însăși. Pentru a nu se reproiecta în necunoscut. Un soi de șantaj benefic.

■ „Nu e oare frumos că ceasurile pot produce eternitate?” (Monseniorul Ghika).

■ Orice confesiune de natură sufletească se înscrie într-o perspectivă absolută, dacă o poți percepe ca atare.

■ Așa cum ai o singură mamă și un singur tată, nu poți avea în decursul vieții decît o singură mare iubire și o singură mare prietenie. A. E.: „Dar dacă te-au trădat, le mai acorzi aceeași semnificație?”. Mai cu seamă atunci.

■ „Seara, cu Buzura. Pînă la două noaptea, conversație deschisă. Buzura, tăcutul, prudentul în afară de textele sale, nu mai tace. Ne explică (mai ales lui V., care-l atacase) cum i s-a reluat la nesfîrșit un nenorocit de articol pe care-l scrisese despre Ceaușescu (și pe care-l încheiase totuși spunînd că-i dorește ceea ce îi doresc toți minerii, țăranii, muncitorii etc.), adăugîndu-se și modificîndu-se la fiecare reluare cîte ceva. (...) Buzura ne povestește – inocent – că dna Cornea (disidenta) a venit la el, rugîndu-l să-i transmită lui Tudoran banii colectați de ea la Cluj. Buzura a refuzat. Așteaptă să-i dăm dreptate?” (Monica Lovinescu).

■ O mare creație artistică impune nu în ultimul rînd printr-o siguranță a tonului, similară cu cea a unui orator, lider, tip monden etc. Astfel gratuitatea esteticului se raliază într-un fel lumii, împrumutînd factorul de autoritate al acesteia.

■ Vanitatea: o caricatură pe care vanitosul și-o desenează cu propria-i mînă, obsesiv.

■ O pisică obișnuită a se culca pe pat, la picioarele mele, tolănită, în absența mea, chiar pe pernă, văzîndu-mă înainte de-a face eu vreun gest, s-a dat repede la o parte. Bun simț sau frică? Dar frica nu constituie oare și pentru speța umană un subtext al bunului simț? Ca și al altor atît de nobile manifestări ale noastre care se silesc a ocoli inclusiv primejdii invizibile, a conjura teroarea imposibilului.

■ „Ciudat este că omul se teme adesea chiar de ceea ce speră” (Flaubert).

■ Azi dimineață am văzut pe stradă vreo cinci romi cu pigmentare intensă, descinzînd, în chip de contrapondere, dintr-o luxoasă limuzină a unuia dintre ei, albă ca laptele.

■ Aglomerîndu-se, decepțiile raportului cu lumea duc la o decepție de sine a eului, deoarece acesta nu poate a nu se simți, instinctiv, complice cu lumea.

■ Cea mai mare floare a soarelui a crescut în Germania, avînd o înălțime de aproape 9 metri.

■ Nu te risipești atunci cînd n-ai nimic de făcut, cînd „pierzi timpul”, ci mai curînd cînd faci ceva puțin atractiv. Cîte atari împrejurări nu se ivesc în viața autorului? Deoarece în prima ipostază îți vin în minte subiectele cele mai demne de interes, imagini, asocieri de verbe, inclusiv ameliorări ale unui text mai vechi. Timpul se arată benevolent mai cu seamă atunci cînd, potrivit aprecierii obștești, îl „pierzi”. Parcă voind și pe calea aceasta a o sfida...

■ Chorophobia: frica morbidă de a dansa.

■ „Berarii londonezi au inventat băutura perfectă, realizată în funcție de ADN-ul fiecăruia. Băutura asta este un fel de Ferrari al băuturilor alcoolice! Producătorii de la berăria londoneză Meantime Brewery au dat lovitura: clienții le trimit o mostră de salivă, e prelevat ADN-ul și apoi produc berea perfectă pentru codul lor genetic. Deranjul costă pe măsură: 31.704 dolari” (**Click**, 2016).

■ Copiii nu cunosc banalitatea, întrucît întreg realul le apare scăldat într-o festivă noutate. Obiectul percepției infantile este exclusiv ineditul. Inocența paradiziacă e incompatibilă cu ponciful, o dovadă aceasta a uzurii morale de care nu suntem scutiți mai tîrziu, care se insinuează treptat în conștiință. Orice noutate are capacitatea de-a dizolva locul comun, nu în ultimul rînd cea a actului creator. Creația nu s-ar putea produce decît pe fulgurațiile unei candori care se convertește mirabil în stil.

■ „Dacă nu ai suferit niciodată, înseamnă că nu ești binecuvîntat” (Edgar Allan Poe).

■ „Actuala epocă, Holocenul, reprezintă 12.000 de ani de climat stabil, care a început de la epoca de gheață și a durat pe tot parcursul dezvoltării civilizației umane. Dar continua accelerare a emisiilor de dioxid de carbon și creșterea nivelului mărilor, dispariția tot mai multor specii de viețuitoare și transformarea terenurilor prin despădurire și dezvoltare imobiliară marchează sfîrșitul actualei epoci geologice, susțin experții. Pămîntul este atît de profund schimbat, încît Holocenul trebuie să-i facă loc Antropocenului. «Importanța Antropocenului constă în faptul că pune sistemul Pămîntului pe o nouă traiectorie, din care facem parte și noi, desigur», spune prof. Jan Zalasiewicz, geolog la Universitatea din Leicester și președinte al Grupului de lucru asupra Antropocenului care și-a început activitatea în 2009. (...) Dovezile impactului umanității asupra Pămîntului sunt copleșitoare, dar schimbările sunt relativ recente în termeni geologici, pentru că o eră geologică are de obicei zeci de milioane de ani. Tocmai pentru că există critici care susțin că Antropocenul este prea scurt ca eră geologică, Jan Zalasiewicz a explicat că multe dintre schimbările petrecute în această perioadă sunt ireversibile. Pentru a defini o nouă eră geologică, trebuie găsit un semnal care s-a petrecut la nivel global și care rămîne încorporat în viitoarele înregistrări geologice. Pentru Antropocen, cel mai bun candidat pentru a fi considerat scînteia de lansare îl constituie elementele radioactive eliberate de testele bombelor nucleare, care au fost transmise în stratosferă înainte de a coborî pe Pămînt. Alți specialiști consideră că un astfel de semnal poate fi și smogul, carbonul nears eliberat în atmosferă de centralele electrice sau poluarea cu plastic, aluminiu sau particule de beton, ca și nivelul ridicat de nitrogen și fosfații din sol, derivați din fertilizatorii artificiali” (**România liberă**, 2016).

■ Cameleonica tăcere. Aceasta poate fi calmă, dramatică, virtuoasă, senzuală, vinovată, sapiențială, stupidă, apăsătoare, insidioasă, aluzivă, categorică, evazivă, capitulardă, triumfală, sănătoasă, maladivă ș.a.m.d. Concurînd, nu o dată cu succes, vorbirea, astfel cum amorful concurează forma și întunericul lumina, din ele născute.

■ Carol Mălinescu despre „tăierea porcului”: în popor se crede că acest animal, îndeobște zgomotos, se cufundă premonitor în tăcere cu cîteva ore înainte de-a fi sacrificat.

■ Temperanță? În România, consumul anual de vin este de numai 25 litri pe cap de locuitor, în raport cu media europeană de 50 litri.

■ Cunoașterea poate fi dureroasă sub o dublă înfățișare: în sine și prin experiența care a făcut-o posibilă. Întrucît experiența de natură umorală poate deveni rebelă față de o cunoaștere resimțită ca opresivă. Eu unul, de pildă, am uitat tot ce-am învățat în liceu la unele materii ale secției reale, căci una umanistă nu exista în urbea mea. Mai bine zis am „tocit” cu vană ambiție de premiant întîi, în acel „cimitir al tinereții mele”...

■ „Cel dintîi care a numit dinții perle a fost un geniu, ultimul care o repetă este un imbecil” (Umberto Eco).

EL GRECO

■ A. E.: „Ai atîtea deschideri spre Dumnezeu, inclusiv grație animalelor tale dragi. De ce te plîngi?”. Nu mă plîng. Plîng.

■ „Din ce în ce îmi dau seama mai mult că prietenul meu este Cîinele cu ochi blînzi” (G. Călinescu).

■ Afecte egotice, contractate aidoma strînsorii unui pumn. Și afecte destinse, dăruitoare, aidoma unei palme întinse, cu semințe pe suprafața sa pentru a fi ciugulite de păsări.

■ „Joe Chandler este singurul american care nu știe cine a cîștigat alegerile prezidențiale. La o lună de la desemnarea cîștigătorului, bărbatul din Georgia încă încearcă să stea departe de rezultat. Văzînd că toți prietenii ardeau de neliniște în ziua alegerilor, el a vrut să reziste fără să afle cel puțin 24 de ore. Se pare că soluția aleasă i-a făcut atît de bine, încît acum nu mai vrea să afle cine e președintele ales. Bărbatul lucrează la domiciliu, iar cînd iese din casă își pune căști și o pancartă cu mesajul «Nu știu cine a cîștigat și nici nu doresc să aflu. Vă rog să nu-mi spuneți»” (**Adevărul**, 2016).

■ Acribia inimii.

■ Adîncimi care au un statut personal și altele anonime. Te odihnești de cele dintîi, contemplîndu-le pe celelalte.

■ Numai din colaborarea spusului cu nespusul poate prinde ființă poezia, nespusul reprezentînd garantul spusului. Nespusul care, aidoma vîntului, nu are margini.

■ „Dacă acea emoție a artistului denumită inspirație nu s-ar întrerupe niciodată, n-am putea trăi” (Ceaikovski).

■ O operă de artă a lui Dumnezeu nu e oare faptul că momentele de viață ale lumii sunt irepetabile?

Aglomerîndu-se, decepțiile raportului cu lumea duc la o decepție de sine a eului, deoarece acesta nu poate a nu se simți, instinctiv, complice cu lumea.

aforisme

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Slobod la gură şi mucalit incurabil – cum se auto-caracterizează -, Valeriu Armeanu realizează în dialogul său (cu cititorul), narativ şi dramatic, mixtura expresivă dintre documentul istoric şi anecdota savuroasă. Dincolo de mărturia istorică, valoarea povestirilor cu suport confesiv derivă din frazarea păstoasă, inflamată în registrul pamfletar (apelând adesea la expresia cu iz balcanic) şi umorul negru cultivat prin deprindere organică.

cronici

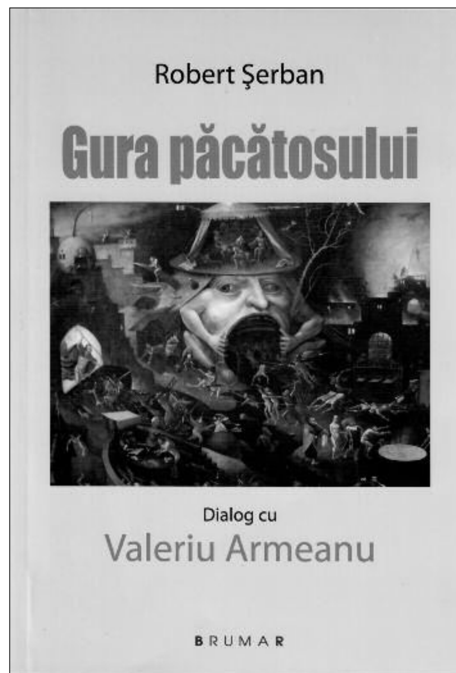
Cronica întârziată

Povestiri în dialog

Poet din prim-planul promoţiei nouăzeciste, Robert Şerban s-a remarcat, în ultima vreme, şi prin iniţiative editoriale ieşite din comun la *Brumar*-ul din Timişoara de adopţie. Cum este această carte-dialog, *Gura păcătosului*, rodul convorbirilor de la distanţă cu un poet marcant din oraşul natal Drobeta-Turnu Severin, Valeriu Armeanu. Rodul colaborării este un volum secvenţial din sfera memorialisticii care pune în relief nu atât verosimilitatea istorică, cât harul de povestitor cu expresie plastică al memorialistului improvizat. Ideea provocării interlocutorului său (prin e-mail) înzestrat cu memorie fabuloasă şi biografie spectaculoasă îi este sugerată lui Robert Şerban de volumul de povestiri publicat în 2013, *Ghiaurul*, al poetului convertit la proză; mai cu seamă după „mascarada" din 1989, cum spune autorul ironic. Astfel, după doi ani de convorbiri neconvenţionale, 2013-2014, cartea va apare în anul din urmă, tot la „Brumar", cu un an înaintea dispariţiei scriitorului severinean. Mai tânărul poet a fost fascinat încă din adolescenţă de „eroul" său, cum mărturiseşte în *Cuvânt înainte*: „Dar Valeriu Armeanu nu era doar barometrul exact şi plin de haz al unei vieţi tot mai închise la culoare, tot mai sărace şi tot mai urâte. Nu era doar omul care avea curajul să-l înjure pe Ceauşescu pe stradă, cu voce tare, ca să dea savoare şi credibilitate unor relatări, nu era doar un imitator extraordinar al personajelor ce apăreau des în cele două ore de program TV, ori al unora din lumea literară, nu era doar un om căruia părea că nu-i pasă de prea multe lucruri, ca şi când n-ar fi avut nimic de pierdut, ci şi un poet pe care l-am îndrăgit de la prima lectură." Simptomatic, poetul considerat unul dintre cei mai valoroşi scriitori olteni debuta editorial, cu *Să visăm*, în 1970, anul naşterii lui Robert Şerban.

Deşi a participat dezinvolt la turneele Cenaclului „Flacăra" de „Cântarea României", Valeriu Armeanu s-a ferit să urmeze exemplul mentorului său în direcţia „poemelor de serviciu", manifestându-se temerar ca un anti-comunist în stare latentă. Revolta lui se consuma îndeobşte pe cale orală şi numai între convivi sau prieteni. Cum scrie acum, la ora spovedaniei, ura lui aproape viscerală faţă de „trântorii de la partid" l-a păzit de compromisuri: „Eu i-am urât pe comunişti din adâncul sufletului. De la ei am învăţat ce este ura şi le-am întors ura cu vârf şi îndesat. Între mine şi ei a stat întotdeauna un zid. De la ei am învăţat cum se manifestă metabolismul minciunii, pentru că minciuna s-a dovedit până la urmă a fi satârul comunismului." În termeni asemenea este văzut retroactiv comunismul românesc: „Pentru români, comunismul a fost ca o Siberie care a rătăcit drumul spre Sahara. Dar nenorocirea comuniştilor a fost alta: deşi se considerau oameni cu dosare curate, au avut mereu mâinile murdare şi chiar pătate de sânge." Germenii sentimentului de respingere a regimului totalitarist se află într-o scenă din copilărie relatată cu autentic patetism. Povestitorul îşi aminteşte cum familia sa de ţărani se întoarce de la treierat cu sacii goi, fiindcă „tâlharii de comunişti" opresc tot grâul pentru „cote": „Apoi tata a pus capul în pământ şi a plecat spre casă. Ţinea sub braţ, bine împăturiţi, câţiva saci goi în care ar fi trebuit să fie grâu, grâul trudit şi secerat de mâinile tatei, ale mamei şi ale bunicii. Dar nu, în acei saci foşnea doar umbra grâului, legănat de vânturile fierbinţi ale sudului... Şi poate că nu era doar foşnetul grâului, ci chiar obida broboanelor de sudoare în care zăcea măreţia pâinii."

Nu l-am cunoscut pe Valeriu Armeanu – în cei patru ani de trai amarnic în Turnu Severin - decât prin intermediul mitologiei cotidiene a urbei literare, fiind recunoscut ca personaj pitoresc şi prieten/ cirac devotat al lui Adrian Păunescu. Spre a mă aclimatiza cu geografia adoptivă, îi citisem al doilea volum, *reportajul liric* din 1974, despre Hidrocentrala de la Porţile de Fier, *Imn la Cetatea Luminii*, care

nu mă impresionase defel. Nici nu aveam timp de confrerii, cu programul meu infernal de profesor navetist. Singurul scriitor cu care m-am împrietenit a fost regretatul Nicolae Calomfirescu, un prozator lansat în faimoasa serie girată de D. R. Popescu la Editura Dacia din Cluj. Ca inspector de Română, el mă ajuta în fiecare toamnă să aleg naveta cea mai uşoară; vorba vine, nefiind deloc uşor să parcurg zilnic un drum cu autobuzul de 30-40 de kilometri (la Godeanu sau Pătulele). Datorită lui, l-am cunoscut pe celebrul scriitor-avocat al Severinului, Romulus Cojocaru. Pe poeţii Ileana Roman şi Victor Rusu îi admiram de la distanţă în sala de lectură a Bibliotecii Judeţene. Toţi aceştia sunt portretizaţi cu peniţă ascuţită de poetul-povestitor. Profilurile lor sunt conturate cu accente morale nu ştiu cât de îndreptăţite. Începând cu „cel mai hazos dintre literaţii Severinului", Cojocaru: „Era un histrion, în felul lui, dar avea o meteahnă: intrigile şi mânăriile de prin sălile tribunalului, când presta ca avocat, le transferase în viaţa cenaclului. De multe ori, simţea nevoia să ne încaiere, să se ţină de zurbalâcuri." Adăugând, cu tuşe păstoase, în limbaj neaoş: „Este un om ţâfnos, iar când se supără, face ca o cloşcă pe cuibar. Hălălăie şi o dă pe haraiman, de nu te mai spală nici Dunărea de ocările lui." Portretul Ilenei Roman este haşurat cu vădită antipatie: „...a rămas consecventă unui limbaj agresiv. Ea nu a avut niciodată capacitatea să ducă un dialog sub imperiul confreriei. A simţit mereu nevoia să dea cu copita, atunci când nu mai avea argumente, lăsând să se vadă tarele unor păcate mai vechi." Mai concesiv pare să fie cu prietenul Rusu: „Victor era un om talentat şi citise multă literatură de calitate (...) De la el am învăţat multe chestiuni care ţin de taina sfântă a poeziei adevărate. Dar, dacă poezia lui a stagnat, mă văd obligat să fac o mărturisire sinceră. Victor Rusu nu s-a luat în serios, astfel că a încremenit într-un proiect care putea să fie frumos." Portretele confraţilor înclinând spre caricatural, sunt încadrate mai totdeauna în rama unor *păţanii* impregnate de senzaţional. Au prioritate amintirile încărcate cu picanterii.

În urma provocării insistente a lui Robert Şerban, mare parte din povestirile înrămate în *Gura păcătosului* se referă la Adrian Păunescu şi *fenomenul Flacăra*. Este cel puţin ciudat pentru un anti-comunist declarat, precum Valeriu Armeanu, tentativa de a justifica pactul cu diavolul încheiat de poetul „captivat de Ceauşescu", pentru care bolşevicii reprezentau „o atracţie irezistibilă". Aş reţine relatarea de martor ocular la evenimentul tragic din 1985 de la Ploieşti care conduce la desfiinţarea Cenaclului „Flacăra" şi demiterea lui Păunescu de la revistă („omul care fusese ataşat trup şi suflet partidului", cum se recunoaşte). Este momentul când „forţa magică" probată de Adrian Păunescu în spectacole faraonice este învinsă de forţele naturii dezlănţuite: „Plouă din ce în ce mai tare. Este o ploaie de vară, cu bulbuci. O rafală de vânt ne ia acoperişul la scenă şi îl trânteşte la pământ. Spectatorii intră în panică. Sunt foarte mulţi copii. Se aud ţipete. Ploaia cade fără milă, în timp ce vântul face ravagii. Cei din stadion se sperie şi fug spre ieşiri, dar acolo sunt doar grilaje cu o deschidere îngustă, cât să încapă un om. Lumea se înghesuie cu o disperare de neînţeles. Spiritul de turmă este mai puternic decât raţiunea. Fete şi băieţi sunt striviţi în grilaje. Presiunea este mare, insuportabilă. Adrian Păunescu opreşte spectacolul. Vrea să mai spună ceva, dar constată că nu mai are sonor..." ş.a.m.d.

Slobod la gură şi mucalit incurabil – cum se autocaracterizează -, Valeriu Armeanu realizează în dialogul său (cu cititorul), narativ şi dramatic, mixtura expresivă dintre documentul istoric şi anecdota savuroasă. Dincolo de mărturia istorică, valoarea povestirilor cu suport confesiv derivă din frazarea păstoasă, inflamată în registrul pamfletar (apelând adesea la expresia cu iz balcanic) şi umorul negru cultivat prin deprindere organică. Oralitatea stilului e conferită de mulţimea expresiilor populare sau, pur şi simplu, oltenisme de genul: „Şi du-te vreme, vino vreme, timpul trece, timpul geme, trecătură prin izmene"; „Uite, scârţ, Mariţo, că iar ţi-au căzut sprâncenele în varză"; „s-a dus puiul cu aţa"; „câlci în bâlci, un dulău cu iz de pârci" etc.

Biblioraftul cronicarului:

- Marian Drăghici, *Lunetistul &Cocoşul de tablă*, ed. a II-a revăzută, Ed. Tracus Arte, 2016;
- Aurel Pantea, *Opera poetică*, ediţie îngrijită şi prefaţă de Al. Cistelecan, Ed. Paralela 45, 2016;
- Liviu Ioan Stoiciu, *Opera poetică*, vol. 2, Ed. Paralela 45, 2016;
- Andrei Zanca, *Cronica unei tinereţi*, vol. I-II, Ed. Grinta, 2015;
- Gellu Dorian, *Cartea de la Uppsala*, roman, Ed. Cartea Românească, 2016;
- Ioan Lazu, *Jurnale: 1. Ecografia fantasmei*; *2. Omul bun are timp pentru toate*, Ed. Semne, 2016;
- Cornel Nistea, *Ieri a fost duminică*, schiţe, nuvele, povestiri, Ed. Tipo-Rex, 2016;
- Nicolae Georgescu, *Din misterele literaturii române, Ediţia princeps Eminescu*, Ed. Bibliotheca, 2016;
- Rodica Lăzărescu, *Invitaţie la confesiuni*, Ed. Vatra Veche, 2016

Nicolae Georgescu

Filo-logice

Iarăşi despre postumele eminesciene

După cum se ştie, manuscrisele rămase de la Mihai Eminescu au fost donate Academiei Române de către păstrătorul lor, Titu Maiorescu, în 1902, iar înaltul for ştiinţific şi cultural le-a încredinţat spre păstrare Bibliotecii Academiei Române, cea mai importantă instituţie aflată în subordinea sa. Aici au fost primite şi, conform uzanţelor bibliotecăreşti, caietele s-au ştampilat şi numerotat mecanic, filă cu filă, după care au primit cotă – iar teancurile de foi au fost legate de asemenea în volume maniabile, în ordinea aflată, după ce a fost numerotată şi ştampilată fiecare filă în parte, primind de asemenea cotă. Încă din timpul prelucrării evidenţelor primare, aceste manuscrise au fost cunoscute de către Nerva Hodoş şi Ilarie Chendi, bibliotecari la Biblioteca Academiei Române, dar şi de către I. Ar. Rădulescu-Pogoneanu, apropiat al instituţiei; toţi trei au descifrat unele poezii eminesciene şi le-au publicat în revistele „Sămănătorul" şi „Convorbiri literare". Ilarie Chendi este acela care a organizat întregul material pentru publicare în ediţii. El a operat şi prima tăietură în interiorul postumelor eminesciene, separând ceea ce el a numit „Literatura populară" de restul poeziilor. Astfel, în 1902 a apărut mai întâi Mihai Eminescu: *Literatură populară*, ediţie după manuscrise de Ilarie Chendi, iar apoi, la câteva luni distanţă, M. Eminescu: *Poezii postume*, cu prefaţa de Nerva Hodoş. În 1905, după moartea lui Neva Hodoş, acelaşi Ilarie Chendi reia ediţia fostului său coleg, adăugându-i multe alte poezii inedite, şi specificând, între altele: *„Ca şi cea dintâi /ediţie/, ea /ediţia de faţă/ are un caracter provisoriu şi nu vrea să fie decât o transiţie la o ediţie critică definitivă."* Înainte de Primul război mondial postumele eminesciene au fost primite cu rezerve de către critică, editorii lui Eminescu (Ioan Scurtu, Constanţa Marinescu, A. C. Cuza) preferând să aleagă numai câteva dintre ele şi să le adauge antumelor. Adevărata campanie pentru postume o începe G. Călinescu, în 1932, mai întâi prin presă („România literară", „Adevărul literar şi artistic", „Viaţa romînească"), apoi în masiva sinteză a sa *Opera lui Mihai Eminescu* (Vol. I-V, 1933-1936).De literatura populară se ocupă separat (în sensul clasificării lui Ilarie Chendi) D. Murăraşu, în ediţia comentată M. Eminescu, *Literatură populară*, 1936. În perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea Război mondial mai publică unele postume în ediţiile lor: G. Bogdan-Duică, C. Botez, G. Adamescu, Mihail Dragomirescu, N. Iorga, Perpessicius, Al. Colorian, Gr. Scorpan, I. Creţu - dar adevăratul întemeietor al domeniului este Perpessicius, în 1952, cu vol. IV al ediţiei sale: M. Eminescu *Poezii postume*, Ed. Acad., 1952, urmat de notele şi variantele din vol. V (1962) şi de (tratată iarăşi separat) *Literatura populară*, din vol. VI, 1963. Perpessicius fructifică şi completează campania lui G. Călinescu pentru editarea, cunoaşterea, studierea şi situarea în rândul operei poetice majore a poeziei postume eminesciene. După el, tema a fost reluată sporadic, cele mai importante contribuţii în domeniu fiind aduse de către D. Murăraşu, Aurelia Rusu – dar mai ales de către colectivul de la Muzeul Literaturii Române începând cu 1977, anul când ediţia Perpessicius a fost reluată. Cu totul deosebite sunt contribuţiile lui Petru Creţia – dar şi cele ale lui D. Vatamaniuc, ale Oxanei Busuioceanu şi ale Aureliei Creţia.

Deşi ediţiile poeziei postume eminesciene sunt multe la număr, totuşi trebuie spus că nu seamănă una cu alta nici ca organizare a materialului, nici ca ordine, nici ca text. Nu avem o ediţie „nec varietur" a postumelor eminesciene. Nu s-a instituit în acest domeniu, nu s-a resimţit necesitatea pentru aceasta, practica citării predecesorilor, astfel că din ediţia Perpessicius, de pildă, nu aflăm decât întâmplător, când editorul consideră de cuviinţă să arate, cum a citit cutare text manuscris eminescian Ilarie Chendi, Nerva Hodoş, I. Scurtu, C. Botez, G. Călinescu, etc. Nici din ediţia Petru Creţia nu aflăm lecţiunile anterioare. Aceste negaţii nu vor să spună mai mult decât spun. Fiecare editor în parte este cufundat în textul manuscris eminescian şi oferă varianta sa de lectură, pe care o girează cu propria-i personalitate (prin studii, separate de ediţii, prin probitate profesională recunoscută, etc.). Pentru marele public s-a instituit, la noi, ediţia a II-a a lui Perpessicius, cea scoasă la Editura Minerva în 1964, cu textul filtrat prin reformele ortografice şi, desigur, cenzurat din raţiuni ideologice.

Avem de-a face, practic, cu un tezaur de interpretări eminesciene – neorganizat, însă. Este o energie imensă a editorilor lui Eminescu – şi această energie se pierde în latenţe, nu e pusă la lucru. Poate că nici n-am fi avut nevoie să folosim această energie oarecum „naturală" (care intră, adică, în natura lucrurilor, face parte din viaţa manuscriselor eminesciene) – dar, iată, recenta editare a caietelor eminesciene în ediţie fotoprintată ne obligă la responsabilitate. Scrisul eminescian nu mai este închis în manuscrisele de la Biblioteca Academiei Române – s-a deschis către public, stă la îndemâna oricui să-l vadă, să-l citească, să-şi facă propria strategie de înţelegere a operei poetului. Am accentuat, în studiile şi articolele mele, că editarea acestor caiete pune în paranteză, pentru un timp, ediţiile tipărite, cere confruntări, verificări, reformulări în toate privinţele: ale textului, ale ordinei, ale afilierii manuscriselor, ale ierarhizării variantelor, versiunilor, bruioanelor, chiar ale cronologiei. Ştim că Perpessicius ajunsese să poarte, pentru citit, două perechi de ochelari puse una în faţa alteia, în prelungirea cărora folosea lupe de diferite puteri de mărire; uneori apela la doctori şi, mai ales, la farmacişti, al căror scris se ştie cât de încâlcit este, pentru a-i sugera descifrarea unui cuvânt eminescian. Astăzi, când vedem cât de repede măreşte calculatorul scrisul eminescian, cât de simplu se înlocuiesc, adică, uneltele văzului, ne doare sufletul, ca să zic aşa, că trebuie să verificăm „avec du méchanique" efortul viu, „ le vivant", al marelui editor – dar situaţia ne impune acest lucru. Perpessicius (ca să păstrăm cazul său) ştia mai bine decât oricare altul efortul înaintaşilor săi – şi, dacă nu menţiona peste tot unde se desparte de ei la citirea unui cuvânt sau a unei fraze, era pentru a nu-i anula, a nu-i leza în istorie.

Ar fi vorba, aşadar, de cufundarea ediţiei Perpessicius în scrisul eminescian din care s-a născut. Metaforic vorbind, e ca şi cum ai pune într-o apă sărată o statuie din sare: cât de saturată este apa, cât se va deforma statuia, cât va rămâne întreg din ea. Vremile care vor veni trebuie să verifice şi acest lucru.

Dar ... de ce să facem un caz din Perpessicius? Şi ceilalţi editori ai lui Eminescu au avut privilegiul acesta al cufundării în scrisul poetului, au avut bucuriile lor în descoperiri fascinante, au trecut prin aceleaşi piedici, prin acelaşi timp, prin aceeaşi istorie a receptării poeziei eminesciene, au avut aceleaşi îndoieli, au stat în faţa aceloraşi aporii. Este nevoie, aşadar, de verificarea întregului corp al editorilor lui Eminescu. Într-o cercetare aplicată, ştiinţifică, lucrul trebuie să înceapă mai întâi cu verificarea lor între ei. Metoda comparativ istorică ne va ghida în această întreprindere – la capătul ei, întrevăzut peste câţiva ani buni de confruntări continue, complete, văzând necesitatea unei ediţii ferme, critice în sens filologic (adică: notând toate diferenţele după stabilirea unui text de bază), a poeziei postume eminesciene. Desigur, în zona postumelor nu putem vorbi de o voinţă auctorială, a poetului însuşi, în privinţa textului său – pentru că este un laborator în care munca a încetat brusc. Dar se poate stabili, cel puţin, un consens – care va avea autoritate, deoarece se bazează pe intelectuali de mare clasă, editorii lui Eminescu.

Un singur exemplu dorim să aducem în sprijinirea ideii noastre (din multele exemple pe care le-am notat în fişe de-a lungul a doi ani de verificări prin sondaj): sonetul „Stau în cerdacul tău". Se găseşte doar într-un manuscris, Nr.2279,45-44.

Aici, din fericire, în nota de prezentare, Perpessicius face referire la ediţiile Hodoş şi Chendi, dar în comentariul său se strecoară o mică inadvertenţă: „Lecţiunea greşită (...) e în versul 9 : *L-ai aruncat pe umeri de mirare*, ceea ce e un non sens, în loc de *L-ai aruncat pe umeri de ninsoare*" (O.V, p. 406). În ediţiile citate este cu singularul: „pe *umăr* de mirare" – şi astfel s-a păstrat versul în toate ediţiile, până la Perpessicius. Să fim drepţi: la singular, *umăr de mirare*, este o metaforă poetică; la plural, cum citează Perpessicius, încă este o metaforă poetică – dar atenuată întrucâtva prin descriere. Oricum, editorul nu este tocmai corect. Avem, iată, manuscrisul – pe care-l mărim cu ajutorul calculatorului:

Pluralul *umeri* se vede foarte clar (şters deasupra: *pe umerele*, şi mai clar), nu cred că e nevoie să-l suspectăm pe Hodoş, şi apoi pe Chendi, că n-au citit bine. Dimpotrivă, s-a vrut singularul pentru întărirea sensului metaforic. În privinţa lui *mirare/ninsoare*, se vede cât de rapidă este scriitura. Avem, aşadar, dreptul să considerăm că primii editori ai textului au interpretat- în favoarea poeticităţii, a lui Eminescu deci, dar au interpretat.

Începutul acestui text, cu atâtea tăieturi şi rescrieri, se regăseşte, însă, altfel în Ediţia Petru Creţia (Humanitas, 1994, p.181): *"Stau în cerdacul tău...Era senină / Deasupra noaptea... arbori se întind..."* (şi Perpessicius transcrie astfel, dar ca al doilea etaj al textului, la variante, în vol. V, p.407) – însă în Ediţia MLR din anul 2000 (girată de acelaşi Petru Creţia) se revine la incipitul tradiţional. Petru Creţia nu notează opţiunea – dar se bazează, cum observăm, ferm pe manuscris, unde termenii tradiţionali sunt tăiaţi, alegând ce rămâne scris curat. Perpessicius lasă incipitul în tradiţia Hodoş-Chendi, care aleg ce tăiase poetul: *"Stau în cerdacul tău... Noaptea-i senină / Deasupra-mi crengi de arbori se întind..."*

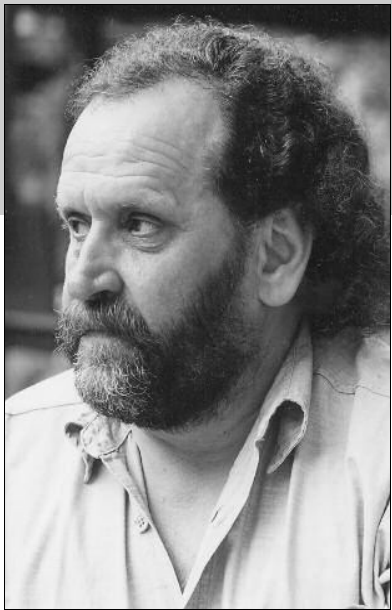
Tendinţa de a contura o tradiţie este vizibilă la editori, ca şi aceea de a face mici corecţiuni; ei trebuiesc doar puşi în relaţie, în comunicare la vedere, unii cu alţii –altfel, stau în comunicare internă, în dialog interior.

Printr-un procedeu comparartiv (cu extinderea comparaţiei la toate ediţiile făcute după manuscrise) similar trebuiesc analizate toate postumele eminesciene, stabilindu-se un text – dar punându-se alături variantele editorilor. Se va atrage, apoi, atenţia asupra versiunilor care au dreptul de a fi variante şi de a figura în registrul operei majore. Eminescu însuşi numeşte "Varianta aceleeaşi poezii", "Altă variantă", "Altă variantă" cele trei poezii "Mai am un singur dor" ce se succed după cea eponimă. Avea, deci, sentimentul ferm al variantelor ca texte definitive. În manuscrisele sale sunt variante definitive la "Glossă", la "Odă (în metru antic)", la "Veneţia", etc. – ce au dreptul să iasă din subsolul ediţiei Perpessicius, unde sunt trecute cu literă mică, şi să stea ca poezii de prim rang între celelalte. Marele editor însuşi spunea că discuţiile despre versiune, variantă, bruillon, ciornă la Eminescu trebuie să stabilească definitiv statutul unor poezii postume. Aceste discuţii nu s-au purtat cu sistem, ci doar sporadic – şi le vom urmări, desigur, în cercetarea noastră interdisciplinară.

Deşi ediţiile poeziei postume eminesciene sunt multe la număr, totuşi trebuie spus că nu seamănă una cu alta nici ca organizare a materialului, nici ca ordine, nici ca text. Nu avem o ediţie „nec varietur" a postumelor eminesciene.

Poemul de colecţie

Gellu DORIAN

NU SCRIU ZILNIC POEME ATÎT DE FRUMOASE

Nu scriu zilnic poeme atît de frumoase ca acesta, nici
nu pot fi în fiecare zi atît de generos ca Dumnezeu
care lasă fiecăruia după puterea de a lua şi înţelege,

nici măcar nu stau zilnic în cîrciumă
cum cred unii că stau poeţii
risipindu-şi zilele, nefericiţi şi singuri,

nici la biserică nu merg în fiecare duminică,
deşi de luni pînă sîmbătă e duminică,
iar de cum se face lumină afară,
nu de fiecare dată mă pot bucura de ea,

nici de fiecare noapte nu m-am bucurat,
cum nu m-am bucurat de toate femeile din viaţa mea,
care nu de fiecare dată a fost a mea,
alţii mi-o trăiau şi-mi ofereau şi mie cîte o bucăţică din ea
care de regulă era tristă
ca un copil abandonat în alt nume
la care va răspunde nu aşa cum ar fi răspuns la adevăratul său nume,

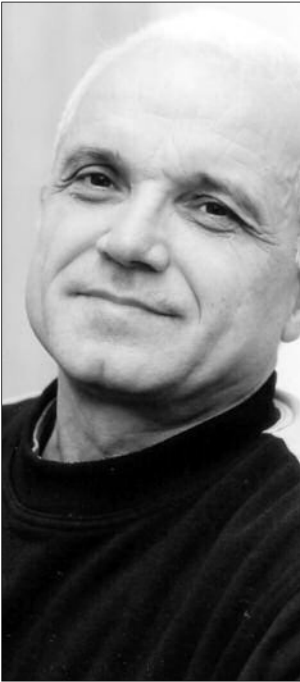
uneori mă priveam în ochi ca pe un străin
care-mi cerea de odihnă,
oasele îi sunau ca nişte xilofoane la care cîntau degetele
purtate de vînt prin pustiuri –

atunci era bine,
era frumos,
eram fericit,

dar asta, nu, nu mi s-a întîmplat mie.

litere

Liviu Ioan Stoiciu

Dus la paroxism

Îl vede de departe cum tunde oaia — trântit
la pământ, cu ochii oriunde, numai la oaie nu. Își dădea
ochii peste cap. Dar, ce, bă, ți-e scârbă de oaie?
Unde ți-e mintea? Apoi, lasă-mă în
morții mei... Ia! Se apropie la un metru. Ia și bea
o gură de palincă, îi întinde plosca, dar el
dă din cap, nu bei? Am crezut că ești o arătare, dar văd
că ești de-al nostru. Cum o fost până
acum? Bine? Cu oaia în brațe... Mânca-le-ar lupul de oi,
că tare le mai place să stea la tuns... Hai
noroc! Dar la ce tot uiți?
Ce-s alea? Alea, bre, bântuielile? Din văzduh? Alea

plâng și gem de la morminte și până
în centrul satului — și te duc la paroxism, la intensitatea
voinței și a dorinței,
a sentimentelor, aspirațiilor, poftelor
și lăcomiilor...

Mari viziuni

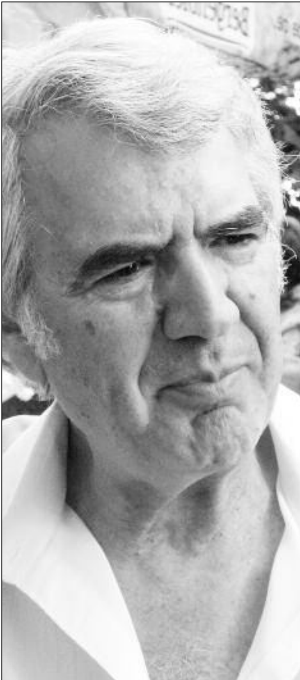
Au îmbătrânit o dată cu noi, asta e explicația, ascultă
ce-ți spun eu. N-au rămas decât resturi,
marile viziuni pentru mine erau în secolul trecut pe toate
drumurile, miroseau frumos, acum nu
mai sunt nicăieri, numai vârsta e de vină? O fi de vină și
mâncarea proastă... Sărut mâinile, îl căutăm
pe domnul doctor psihiatru... Poftim? A murit? Dumnezeu
să-l ierte... Ce-ți spuneam eu că trăim pe
altă planetă, am greșit direcția, trebuia să luăm tramvaiul
invers... Mă iertați, înainte lucrurile
aveau o legătură între ele, un rost, acum totul e
desperecheat, unde întorci
capul vezi mortăciuni pe picioare, „zombi”, strâmbi din nas,
s-au uzat simțurile, ești întrebat: ce-ai
închis în acel obiect? Nu auzi că plânge? Dă-i drumul!
Nu întreabă dacă vrea să fie liber
sau dacă nu cumva plânge fiindcă e nefericit... A

doua zi, dimineață, nu
și-au mai amintit de nimic: au băut într-un bar din
zona Gării de Nord până la ora 2,
când s-a închis.

N-are umor

A venit rândul morții. A tot ezitat, că e tânăr
încă, de ce să se arunce de la etajul 9?
Mai bine să se interneze la spitalul 9. Ba, dacă n-ar locui
la București, ci la New York, ar putea să
se arunce de la etajul 99... Oare? N-are umor. Dimineață,
după tabieturi, a uitat să se dea cu
capul de pereți, a citi o rugăciune: e semn că i se apropie
ziua, trebuie să se împace cu el întâi. E supărat
rău pe toți, s-a izolat la maximum, nu
mai vrea nimic de la nimeni, așteaptă doar „un semn din
abis”, care nu mai vine... Mereu
se trezește vorbind singur: „tu de lapte, tu de furcă,
tu de sapă, tu de mătură” — toate
femei, pe care le-a iubit în tinerețe, azi în vârstă! Dacă
le întâlnește, le întreabă: „Nu mergem
diseară să facem o groapă?”

Radu Cange

A fost

Nu-s Shakespeare să te-nvârt pe două rime,
Nici Dante să te-mbăt cu violete,
Sunt un bărbat ce vrea să te-nlumine,
Să te dezvăluiască de secrete.

Cât stai în umbra lunii sau în soare,
Nimic nu-mi spui - și nu te cred, ce-ai spune ;
Privirea ta și falsa-nfiorare
Sunt poate botezate cu un nume.

Oricine-ai fost - și carne și delir,
Înfumurarea-ți se citește bine,
Cum aș citi o notă în clavir
Sau în istorii câteva ruine.

Erai un arc ce tremura în pat ;
A fost demult, da, chiar a fost odat'.

Mai uit

Mai uit o moarte, mai petrec un vis,
Așa îmi trece viața, printre zile,
Când călător mă simt înspre abis,
Când sunt sătul de clipele umile.

Mai uit o bârfă, de la un ratat,
Aș vrea să râd, dar, zău, îmi este milă ;
Aș vrea acum un soare legănat,
Că, fără scop, de toate îmi e silă.

Aștern un vers - o mană pentru mâine
Și un îndemn c-am să mai prind o zi ;
Această mană îmi va fi o pâine,
Și-un curcubeu în zori mă va trezi.

Dar mă împac, sunt generos din fire,
Și-ntr-un târziu, aștept o mântuire.

Să pot deschide

Fricos, că s-ar putea să mor curând,
N-am liniște și mă dopez cu fapte,
Căci n-aș vrea s-aud rima suspinând,
Și nici de sus să-mi cadă stele coapte.

De-aceea, mă înalț ți pot oricând,
Slovă să fur din aripă de sfânt,
Fricos, că am să pot muri curând,
Să las și eu o urmă pe pământ.

O, de m-aș lăfăi în multe haruri,
Ca pictor, arhitect sau ... bostangiu,
Nu mi-aș mai pierde noaptea prin coșmaruri,
Nici n-aș visa vreun cer liliachiu.
Ca Michel, m-aș urca pe schele-n bolți,
Să pot deschide geniale porți.

Și aș ști

Nici oboseala nu-i odihnitoare,
Nici viu nu mi se pare cel ce moare,
Nici timpu-n iarnă nu-i prieten bun,
Și nici acel pe care mă răzbun.

O, dac-ar fi să fiu un înger, poate
Mi le-aș ierta pe multe de păcate,
M-aș însura, precis, cu-o fată mare
Și n-ar mai fi motiv de răzbunare.

Ori popă m-aș ajunge sau diac,
Mi-aș fi odată-n, fine, și pe plac,
Și m-aș iubi și chiar m-aș respecta,
Și nu m-aș pomeni altminterea,

Cu vreun regret că n-aș ști să trăiesc,
Că vreau pe mine să mă fericesc.

Unde pleci

Obosită-i inima, se pare,
Și de gânduri, de-o iubire moartă ;
Viața ce se pierde-n depărtare,
E-o iluzie ce bate-n poartă.

Zvon și zgomot, urcă o sfidare
Înspre tine, toate laolaltă;
Viața ce se pierde-n depărtare,
Rătăcește înspre-o nouă hartă.

Te aduni cu tine, într-o seară,
Două voci și trupul tău stingher ...
Sânge lasă, - o rănită fiară-i
Soarta ce s-a vrut un giuvaier.

Unde pleci, de ce nu vrei să stai,
Clipă ce ai evadat din rai ?

De-a-ndaratelea

Din plictis se prelinge delăsarea,
În picătură se prelinge marea
Și soarele mi se ascunde-n rază
Și-n asfințit se duce, nu viază.

Amoru-i prefăcut în simpatie,
Ce-adulmec eu ți-ar cam plăcea și ție ;
Azi calci o apă, mâine un izvor,
Pe ape, veșnic, ești un călător.
Și vine-o patimă care te fură,
Te pomenești în suflet cu-o arsură,
Te lași bătut și-n tine nu ai vlagă
Și nu-i femeie să-ți mai fie dragă.

Și, resemnat, n-ai cum să mai trăiești ;
Te-ai lepădat de multele povești.

Într-un târziu - monolog -

pentru Cătălin

Nu mă lăsați să beau, că am să mor,
De dorul poeziei sau de viciu,
Vă rog să nu-l luați ca pe-un capriciu,
Că-n monolog aș vrea să mă cobor.

Și să mă fac, plângând, de trei parale,
Iar rima să mi-o smulg din piept, să zbor,
Acolo unde este un ponor ;
Prin gânduri, să mă plimb mai mult agale.

Să mor pe-un sân de fată, murmurând
Un vers, o rugă, poate un blestem,
Să văd un albatros zburând, zburând ;
Într-un târziu, la mine să mă chem.

Să nu au socoteală nimănui
Și-n codru să mă pierd, umblând hai-hui.

Țigara

De marinar lucid și călător,
Aș vrea să fiu, nu știu dacă se poate,
Sau albatros ori pescăruș în zbor,
Cu gând mereu spre lumi îndepărtate.

Mi-e teamă că pământul, sub picioare,
Pe care am să calc, nu prea mă știe ;
De-o fi străin, nu-i nicio alinare,
Și-aș sta ca un canar în colivie.

Și poate aș fuma duios țigara,
Plămânii să mi-i umplu de uitare,
Dar n-aș putea anume să-mi uit țara,
Că aș umbla nebun, spre alinare.

În zbucium și în pragul disperării,
Aș fi săratul și amarul mării.

Ioan Moldovan

doar mierlele sunt noi

Ameţelile sunt aceleaşi în cerneală şi în tot
Doar mierlele sunt noi, doar ele
fluieră şi mă gâtuie

Or, eu sunt un guru al nerăbdării şi-abia mai pot
împleti câte-un coş de nuiele
când îngerul păzitor uită să suduie
de Sud şi de Nord

Singur cu tine sub cort
mestecând Alimentul primitiv
în timpul pripăşit pe la noi din vara trecută

Vânt, uşi ce se zbuciumă, chestiuni corporale

La o adică, putem amâna – amânăm. Ascultă
cum nu se întâmplă nimic
Doar funcţia de adevăr mai caută
formele ei generale
cum zicea şi un celebru campion formulând Paradigma

cantilenă

Cât de idiot, Doamne, sunt
Nici o urmare nu mi se cuvine
trăind ca mâncătorii de unt
şi fiind un fel de merinde

doar pentru morţii duminicali
ai neamului meu pauper –
care-n cantina din cer
care în porturi hamali

Scrie subţire pixul meu nou
împins doar de mână şi doar
de limba pe care un bou
(boul de mine) doarme-n moar

Ar trebui desigur încă un cânt
dar cine să-l facă acum
Mările Sarea Meduzele-s scrum
Aeru-i aer Pământul pământ

tu vrei

Tu vrei să prinzi o păpădie-n rime?
Dar asta e o culme de răbdare
din partea păpădiei călătoare
prin cerurile ce-n a lor desime

de viespi în aur doar ademenesc
–făcându-le un turbion de sare –
seminţele-i ca nişte puncte care
dau sens ascuns limbajului ceresc.

De asta nu e bine să faci rime –
Mai bine taci mereu cu descăpăţânare
sau cel puţin vorbeşte ca şi cum

ai fi o păpădie chiar acum
în volbura de viespi atât de mare –
departe de blândeţe şi cruzime!

caiet

Această lume, această *lume* – cum mă iluzionez!
Sentimentul bunei futilităţi
e cel pe care-l dobândesc când ajung la destinaţie cu pachetul de zahăr
ascuns prin falduri de sânge
Din când în când o foarte apropiată fiinţă mă laudă
dacă spun ceva glumeţ
Glume de duminică, desigur
Am timp să mă uit în viaţa românească: coşmar uitat, uitat de tot
Ca şi cum aş perfecţiona bucla literei l mic de mână
ca să nu rămână doar o linie verticală
Şi mai e ceva: îndată după prânz un baterist nebun (pleonasm)
exersează-nainte să scuture magnolia abia-nflorită

clip

deschid fereastra turcoaz
apoi îmi pocnesc oasele
apoi e ziua unirii într-un bar din alba iulia
apoi scriu scrisori văcăreştilor dintr-un bar din lisabona
apoi ce mi-e dat să văd, Doamne
putin dă de băut
trump dă de băut
urlă-amândoi să-i duc la casa lui iosif din lunca vişagului
afară între timp plouă ninge
ramurile merilor perilor
se frâng de mere de pere
mă uit pierdut în blidul cu linte

sunt eu

oboseala de-a fi măr de-a fi păr într-o livadă transilvană
mă dă gata şi-s tot mai neîncrezător
în rezistenţa corturilor noastre
deasupra cărora fâlfâie şi pocneşte
mainimicul

doar unu

Azi am uitat să merg la seminarul de latină
Uite mă sună o măicuţă şi zice: noi suntem doar trei
Şi eu în gândul meu: şi ce? eu sunt doar unu

Spre miezul nopţii ajung movilă grea de sfeclă de zahăr
Pe străduţele noastre mulţimi plouate se scurg
spre vechile pornografii

Pe masă doar atât: cuţitul şi două mere
unu roşu
unu galben

şi Unu străveziu în creier
se-nvârte-acolo liber
de orice gravitaţie

Dragă,

sunt aici în vecini într-o ogradă obscură
înconjurat de câini care latră bezmetic
şi nu mai tac din gură

Din sinea mea i-aud şi-mi zic
Nu se mai poate întâmpla nimic

Luna s-a răcit
Ploaia plouă
Toamna ne dă nouă
mere pere prune nuci

Ei, şi-atunci de ce suntem noi
atât de hăbăuci

Lăsaţi – zice femeia de serviciu
Tot ce-i aici nu-i de-aici
E dintr-un alt film – ori poveste
Lăsaţi – zice, o să primiţi noaptea asta
O veste ne-mai-po-me-ni-tă

Câinii latră
Fereastra ta-i pocnită şi
mâine, ah, mâine
mă va lătra cumsecade ultimul câine

deschid fereastra turcoaz apoi îmi pocnesc oasele apoi e ziua unirii într-un bar din alba iulia apoi scriu scrisori văcăreştilor dintr-un bar din lisabona apoi ce mi-e dat să văd, Doamne putin dă de băut trump dă de băut

EL GRECO

poesis

Leo BUTNARU

DE LA VORONEŢ SPRE VORONEJ (II)

(Jurnal cu Osip Mandelştam şi Nichita Stănescu)

Carnetul de note era obiectul atât de necesare tinereţii mele, obiect stimulator chiar pentru junele jurnalist şi scriitor care eram şi încă deveneam, deveneam… Dar, oricum, îmi place să ştiu că am astfel de blocnotesuri; îmi place să le privesc, în unele chiar să şi scriu. Însă nu de regulă, ci mai curând ca excepţie, când nu sunt la calculator, când nu am la îndemână tableta. Iar aici, în Rusia, pentru note nu am elegantul blocnotes de la „Saloanele Liviu Rebreanu", ediţia a XXXIII-a…

6.XI.2016

Poate că nu chiar de nenumărate, ci de multe ori am zburat cu avionul. Sau, ceva între multe şi nenumărate. (Cine ştie ce se are în vedere când se spune: nenumărate… Pe când *multe*, cel puţin pentru mine, înseamnă: de câteva zeci de ori. Pentru că URSS era întinsă, pe la sud mai însorită, pe la nord mai ninsă…) Din câte îmi amintesc, prima oară mi s-a întâmplat să zbor, în iunie 1970, spre Kazan, cu escală la Doneţk. Eramla Doneţk. Eram într-un grup de studenţi-colegi (chiar dacă de la diverse facultăţi), învingători într-o competiţie interuniversitară. Dar uite că abia peste patruzeci şi cinci de ani aflu ceva, mai că incredibil, dar confirmat ştiinţificeşte, inginereşte. Un vecin de bloc, mai în vară, mă întrebă: „Ai observat vreodată o gaură microscopică, sfredelită în sticla hubloului de avion?" Surprins, am zâmbit a neîncredere, a: „Las-o, bade, pentru proşti!" Însă fostul pilot mă sfătui ca, la proximul meu zbor spre cine ştie ce zări, să bag de seamă că chiar aşa este, el nu glumeşte. În fine, am înţeles că acea găurică microscopică există cu adevărat, ea având o dublă menire. Primo, compensează diferenţa de presiune interior-exterior care, când avionul e la mare înălţime, e destul de apreciabilă, astfel că orificiul microscopic din sticla interioară a hubloului îi ajută sticlei din exterior să reziste. Plus că ingeniosul orificiu nu lasă geamul să se aburească.

Ei bine, de lucrul acesta mi-am amintit deja după ce aşteptam în aeroportul Domodedovo din Moscova să vină timpul zborului spre Voronej. Chiar dacă avusesem un loc ideal, C, lângă hublou, pentru a cerceta cazul, odată ce datele problemei nu apăruseră la suprafaţa atenţiei, nu am văzut găurica microscopică. Iar dacă e microscopică, probabil ea nici nu se vede. Important e însă că există şi asigură buna desfăşurare a zborului.

În ce priveşte controlul paşapoartelor, m-am convins că grănicerul responsabil e foarte atent cu actul meu de identitate, îl cercetează eminamente sub lupă, apoi se relaxează cu totul, după ce întreabă care e scopul călătoriei mele şi eu, pur şi simplu, spun: „Sunt traducător de literatură rusă". „A-a, chiar aşa?"… Apoi – clanţ-poc! ştampila peste fila paşaportului, urmată de un amabil: „Cele bune!"

De fiecare dată, când aştept să vină bagajul pe banda rulantă, este imposibil să nu-mi amintesc că, exact aici, în acest spaţiu, în ianuarie 2011, a fost comis un act terorist, care a luat mai multe vieţi ale celor cu, deja, bagajul în mână sau care şi-l aşteptau. Printre ei a fost şi Anna Iablonskaia, poetesă, prozatoare, dramaturg din Odesa, ce sosise la Moscova să primească un premiu pentru piesa „Păgânii"…

Până la zborul spre Voronej, am aproape patru ore. Citesc/ recitesc „Florile răului" ale lui Baudelaire, volum din BPT, luat special să-mi „ţină de urât". Din când în când, notez în acest jurnal şi, ca alte dăţi, în situaţii similare de aşteptare a următoarei decolări, îmi zic să fiu mai sobru, mai selectiv cu ceea ce pun în fişierul din tabletă. Încerc să respect acest principiu, pentru a rămâne totuşi la o formulă de jurnal, să nu trec într-un vast domeniu romanesc… Pentru că, vai, câte îi trec omului prin cap în lungile, uneori chinuitoarele ore de aşteptare în aeroporturi, gări, porturi! Şi mai toate astea îi vin şi îi trec involuntar, nechemate, neinvocate…

(În orele de aşteptare, ceva autoironie îţi face bine!)

Şi, ca mai totdeauna în asemenea situaţii, îmi amintesc de superbul poem al lui Mandelştam „Concert la gară", din care reproduc penultima sextină:

Intru în pădurea gării de sticlă – ostatic,
Partituri de vioară-n lacrimi, frământ în toate.
Al corului nocturn vibrant preludiu sălbatic,
Miros de roze din sere cu putregai-pământ –
Unde sub cerul de sticlă a mas, a înnoptat
Umbra cea scumpă mie, prin gloate nomade…

La aeroportul din Voronej (ora 20. 50; în avion, am mutat ceasul cu o oră înainte) sunt întâmpinat de domnişoara Elena Bolhovitina, care e unul de organizatorii manifestărilor mandelştamiene. „V-am recunoscut după fotografie", zice tânăra cu care, de altfel, am avut un schimb de mesaje, punând la cale detalii: comunicarea mea în şedinţa plenară, achiziţionarea biletelor de avion, cazare, program, doleanţa de a-mi prelungi cu o zi sejurul – vreau să văd mai pe îndelete oraşul legat de destinul marelui nostru poet Nichita Stănescu.

Până soseşte maşina (Elena a convenit cu cineva prin telefon), tânăra îmi spune că are o prietenă din Moldova, care îşi face aici studiile la drept. Însă doreşte să se transfere la jurnalism. Bine, azi jurnalismul e altceva. Nu cred că e preferabil jurisprudenţei în ce priveşte câştigul material pe care ţi-l asigură aceasta din urmă. Dar… Apoi Elena punctează: „Zice că nu se mai întoarce în Moldova… Ba chiar şi prietenul, sau poate chiar logodnicul ei de la Chişinău, a depus un demers de a se stabili la Voronej". Asta e, lumea e în mişcare… Între timp, vine şi maşina, o „Volgă" spaţioasă. De ieri, dar, iată, mai rar, şi de azi…

Ziua, la Voronej ninsese, însă zăpada s-a topit şi nu e decât, pur şi simplu, o atmosferă umedă, umedă, umedă. Ca la Bacovia, să zicem. (De altfel, cineva găsea afinităţi stilistice între unele poeme ale lui Mandelştam cu altele ale lui Bacovia.). La acest capitol, intervine cam abătut şoferul, plângându-se de umezeala de la Voronej, foarte resimţită mai ales după ce, cu vreo două decenii în urmă, printr-un sistem de barare a râului ce desparte oraşul în două, a fost configurată aşa-zisa mare care, astăzi, creează disconfort orăşenilor. E suficient să se spună că scăldatul în ea este interzis din cauza unei poluări excesive a apei. Ce să faci cu o mare… inutilă, dar şi neprietenoasă? Sunt propuse diverse proiecte costisitoare de a rezolva problema, cel mai accesibil, deocamdată, fiind cel de a crea în respectiva mare mai multe insule artificiale, în jurul cărora, zic specialiştii, apa ar începe să circule şi să se curețe de reziduurile poluante.

La hotel, doamna de la recepţie este destul de riguroasă, severă până la suspiciune. Faţă de mine. Străinul. Întâi, nu înţelege cum am putut eu intra în Rusia fără viză. Zic: „La o adică, asta e treaba grănicerului de la controlul de paşapoarte, nu?" Recepţionera mă priveşte pe sub sprâncene. E clar: ruşii nu prea ştiu ce e aia UE, ce e cu regimul de vize abolit.

Apoi căzăcioaica (o fi, din ăia, de pe Don, ai lui Şolohov, de undeva mai la vale de aici, spre Rostov?) se descurcă destul de prost cu descifrarea literelor latine din actul de identitate. Spune că, la plecare, îmi va elibera un document special, care să confirme că eu cu adevărat am găzduit la ei. Pe scurt, precum mi s-a întâmplat şi cu alte ocazii (motiv-experienţă din care nici nu sunt prea sensibil la suspiciunile recepţionerei), am în faţă o doamnă simpatică, dar care aduce a cazon, dispusă anchetării, nu, elementar… cazării.

După ora 21, restaurantul hotelului nu mai e deschis. Sunt sfătuit să merg undeva în oraş, la un local „Artist". Sunt cam obosit (de acasă, plecasem spre aeroport pe la ora 11) şi mă rezum la ce mai am la îndemână: ciocolată, două mere… (*…într-o basma, am plecat la Moscova*, vorba cântecului, pe care, de altfel, îl zice şi Mircea Dinescu la „Lacrimi şi sfinţi"…)

Sumar, mă informez de programul zilei de mâine. Participanţii la forum vor fi salutaţi de şefa de la departamentul municipal cultură, de rectorul universităţii, de directoarea muzeului „Nikitin"…

7.XI.2016

Rusia trăieşte o retro-prezentă efervescenţă patriotică, precum e şi cea din 7 noiembrie. Însă, oficial, nu legată de revoluţia bolşevică, ci de anul 1941, când, la Moscova şi în alte câteva oraşe, inclusiv Voronej, au avut loc parade militare. De la acea defilare, trupele au mers direct pe front, repurtând, în fine, prima victorie, sub Moscova. Iar azi acele parade sunt „refăcute", la Voronej, spre exemplu, adunându-se entuziaşti din mai multe localităţi din regiune, purtând, pestriţ, la nimereală, parcă, haine militare de epocă, arme. Însă aceste înscenări cam cacofonice nu au durat mult, încât circulaţia transportului public, ba chiar şi dispoziţia generală în oraş, nu au fost afectate. Cel puţin noi, participanţii la Colocviile Mandelştam, în timp ce facem cale pedestră de la hotel spre Universitate, nu remarcăm semne ce ar confirma că parada a fost sau e în curs de desfăşurare.

Prima zi a forumului se va ţine la Universitatea de Stat. Intrare supravegheată, acces doar cu cartele electronice nominale. Noi suntem trecuţi conform listei pe care o cercetează gardianul. În dreapta holului, o masă cu două vase barosane de sticlă şi indicaţia: „Colecţionarea bateriilor consumate", pe un vas, şi, pe celălalt, a: „Lămpilor economicoase". Vasele sunt aproape pe jumătate pline deja cu respectivele obiecte colectate, probabil, pentru reciclare.

Sus, la capătul primului tronson al scării, deviza aleasă pentru universitate: „Sempre in motu" = „Mereu în mişcare".

Înregistrarea participanţilor. Suntem cam 30 la număr. Primim fiecare mapa şi ecusonul. „Ce blocnotes frumos!" îmi vine să exclam. Dar sigur că nu voi nota nimic în el. Înainte de a porni spre Voronej, la Chişinău constatam, ca şi alte dăţi, că prin sertarele şi „cotloanele" biroului meu s-au adunat mai multe blocnotesuri frumoase, elegante, cu hârtia, cu filele îmbietoare. Însă cât îi trebuie omului azi, când el scrie, notează mai curând la tabletă, la computer?... Carnetul de note era obiectul atât de necesare tinereţii mele, obiect stimulator chiar pentru junele jurnalist şi scriitor care eram şi încă deveneam, deveneam… Dar, oricum, îmi place să ştiu că am astfel de blocnotesuri; îmi place să le privesc, în unele chiar să şi scriu. Însă nu de regulă, ci mai curând ca excepţie, când nu sunt la calculator, când nu am la îndemână tableta. Iar aici, în Rusia, pentru note nu am elegantul blocnotes de la „Saloanele Liviu Rebreanu", ediţia a XXXIII-a, din noiembrie anul trecut; saloanele care se ţin, tradiţional, la Bistriţa, Prislop, Maieru. Tot pentru „note", uneori îmi serveşte şi aparatul de fotografiat, cu care iau imagini pe care le fixez tocmai cu gândul de a-mi fi de folos la completarea textelor diaristice. Asta e: s-au diversificat şi metodele de a ţine un jurnal…

Sala de conferinţe a universităţii – destul de modernă, bine dotată cu cele necesare pentru discurs, pentru proiectare de imagini.

Primul îşi prezintă comunicarea Pavel Nerler (Poyan), ce locuieşte, alternativ, în Moscova şi Freiburg, poet, profesor, preşedintele Societăţii Mandelştam. Ideea de bază: Osip Mandelştam a fost surghiunit aici. Deopotrivă cu alţi scriitori ruşi importanţi, şi el a făcut Voronejul cunoscut în lume. Iar „datoriile trebuie întoarse". Deocamdată, la

jurnal

Voronej nu există o stradă care să poarte numele Mandelştam, nu există un muzeu al Poetului. La aceste nedreptăţi care continuă a i se face poetului s-au referit şi alţi vorbitori, în special cei din Moscova şi Petersburg. De ani de zile, nu se poate ajunge la un acord dintre locuitorii unor străzi şi autorităţile municipale pentru respectiva redenumire. Voalat vorbind, încă din 2011, autorităţile zic că nu, voronejienii nu au nimic contra lui Mandelştam, numai că formalităţile birocratice ale schimbului de adrese de reşedinţe în paşapoarte ar fi cam... Cum?... Cum ar fi?... De fapt, se cunoaşte conservatismul ideologic, de coloratură comunistă a Voronejului, în general. Aici mai e prezentă atitudinea dură a gărzii vechi, cum s-ar zice. Iar cazul cu strada sau muzeul Mandelştam mie unuia îmi aminteşte de cel de la Vladivostok. În 1998, nu departe de locul unde se presupune că a murit Mndelştam în GULAG, a fost inaugurat un monument. Curând, însă, monumentul e distrus de vandali. Mai apoi, chipul poetului a fost turnat în bronz, dar răufăcătorii îl pângăresc din nou, după care statuia este transferată în curtea universităţii din Vladivostok. Peste alţi câţiva ani, simbolic, monumentul (păzit!) al lui Mandelştam a fost încoronat cu lauri, ramurile fiind aduse de pe Muntele Olimp, din Grecia.

Alte comunicări: *Mandelştam şi pictura; Două portrete necunoscute ale lui Mandelştam desenate de soţia sa; Jubileul mandelştamian în context revuistic (descoperiri, tendinţe, perspective); Voronejul lui Mandelştam, probleme de bibliografie; Despre ultimele versuri de la Voronej ale lui Mandelştam.*

În 2009, mie unuia mi-a fost dat să citesc versuri *românizate* ale lui Mandelştam la bustul său instalat într-o obişnuită curte din Moscova. La venirea noastră, a unui grup de poeţi din vreo 8 ţări, acolo, pe banca de lângă monument, am găsit, chefuind, două doamne şi un domn. S-au uitat curioşi la noi, oarecum impacientaţi, la început, apoi curioşi la ceea ce se petrece: auzeau, în derulare, discursuri în mai multe limbi, din care puteau înţelege doar cuvântul: „Leningrad, Leningrad...” Fără să ne fi pus la cale din timp, mai toţi cei dintre noi – gruzin, estonian, leton, român, belorus, uzbec, ucrainean, lituanian – citeam, fiecare în limba poporului său, acest tragic poem al osânditului mort într-un lagăr de deţinuţi, în Extremul Orient; lagăr cu un nume... profetic: „Al doilea râuleţ”. Primul râuleţ – al vieţii, al doilea – Lethe, râul uitării... Poem în care scriitorul îşi presimţea nemila destinului.

Anterior, pentru secţiunea Mandelştam a Muzeul „Nikitin” din Vornonj, expediasem două volume, poeme, proză, eseu („Timp ilegal” şi „Soarele roşu”) ale acestui autor, pe care le-am editat, în traducerea mea, la „Tracus Arte”. De data aceasta, am adus să las aici alte două cărţi de Mandelştam, „Versuri”, apărută în colecţia „Cele mai frumoase poezii”, la „Albatros”, în 1984 (traducători: Puiu Brăileanu, Valeriu Bucuroiu), şi „Veacul meu, fiara mea”, apărut în traducerea mea la editura „Alfa” din Iaşi.

Odată ce suntem la un simpozion, probabil e cazul să mă refer şi la traducerea celebrului poem, „Leningrad”. (Chiar mă gândesc să scriu, pentru „România literară”, un eseu despre creaţia lui Mandelştam în româneşte.) Una din variante se află, deci, şi în ediţia din 1984, în care, cu regret, apare inadecvata înlocuire a toponimului „Leningrad” cu „Petersburg”. (Mandelştam mai foloseşte şi varianta „Petropolis”: „Brusc, primăvară s-a frânt peste hău –/ Neva-nghite viaţa-lumânare.../ O, stea între stele, oraşul tău,/ Fratele tău, Petropolis, moare!”; 1918; trad. mea, L.B.).

Traducătorii trebuiau să ştie că „Petersburg” a existat doar până în anul 1914 când, fiind în război cu Germania, ruşii consideră că e o blasfemie ca nordica lor capitală să poarte un nume în formulă nemţească, trecându-l în registru autohton: Petrograd. Ecoul acestei „revolte” a durat 10 ani, până când, în 1924, după moartea conducătorului bolşevicilor, metropola e rebotezată în „Leningrad”. Prin urmare, poemul din 1930 al lui Osip Mandelştam chiar aşa se numeşte, „Leningrad”, şi nicidecum, nefiresc şi deviant de la ideaţia metaforică, „Petersburg”, precum îl dă traducătorul, probabil dintr-un exces de... pudibonderie, de trecere a nuanţei ideologic-bolşevice în anonimat. Ba mai mult, traducătorul plasează trei asteriscuri în locul titlului pus de poet: „Leningrad”! Toate aceste inabile intervenţii de cenzură... pozitivă, se credea, probabil, îi fac deservicii dramaticului poem al lui Mandelştam, care se încheie cutremurător: „Eu locuiesc pe o scară neagră, şi în tâmplă, de ori o mie,/ Mă loveşte, zmuls cu tot cu carne, zbârnâitul de sonerie,// Cât durează noaptea aştept oaspeţi scumpi să vină pe cărăruşă,/ Noaptea-ntreagă mişcând cătuşele lănţişorului de la uşă”.

Reproduc traducerea mea, pentru că cea a lui V. Bucuroiu, din 1984, mi se pare de un evident decalaj ideatic faţă de original, cu unele inexactităţi grav serioase, inclusiv în final: „Pe scara de serviciu eu locuiesc; ochi-mi sânt grei/ Şi-n tâmplă mă loveşte soneria smulsă de la locul ei.// Şi toată noaptea aştept oaspeţi dragi ca pe nişte ghiduşi/ Să mişte lănţişorul împodobitelor uşi”.

Într-un final tragic, zguduitor, cu, implicit, ameninţarea cătuşelor, nu are ce căuta... „nişte ghiduşi”! Şi nu e vorba nicidecum de „scara de serviciu”, ci de „Я на лестнице черной живу” = „Eu locuiesc pe o scară neagră”. Acest „negru” nu e pus în vers de flori de cuc. În versiunea lui V. Bucuroiu dramatismul este diminuat, aproape anihilat, la omiterea sintagmei „acute” din original: „вырванный с мясом звонок” = „zmult cu tot cu carne zbârnâitul soneriei”. Iar ultimul distih e ratat definitiv, abătut în cu totul altă albie semantică, decât spune originalul (îl reproduc cuvânt cu cuvânt): „Şi cât durează noaptea aştept oaspeţi scumpi (dragi),/ Mişcând (eu) cătuşele lănţişoarelor de la uşă”. Ei bine, acele lănţişoare nicidecum nu sunt unele ale „împodobitelor uşi” sau care ar împodobi, ele, uşa. (Traducătorul nu-şi dă seama că aici e vorba de o singură uşă, chiar dacă pare a fi mai multe, la plural „дверных”.) Lanţul de la uşă nu e de podoabă, ci e cel, banal, de securitate, nu?

Luăm masa la restaurantul „Grabli” („Grebla”), după care traversăm o intersecţie şi intrăm să vizităm Teatrul Dramatic „Aleksei Koltov”, unde, în anii exilului, a fost secretar literar Osip Mandelştam. La vremea ceea, în teatrele sovietice nu exista un atare de post, încât, în premieră, la Voronej, pentru a-i înlesni cât de cât sejurul poetului pedepsit, a fost inventat-creat ad hoc unul. Teatrul de aici era considerat cel mai bun dintre cele din provincie şi se numea „Marele Teatru Sovietic”.

La mijlocul lunii mai a anului 1934, după ce i percheziţionează locuinţa, Osip Mandelştam este arestat, însă sentinţa se dovedeşte a fi una destul de blândă: în loc de execuţie sau temniţă grea, poetul este exilat la Voronej, unde avea să se afle până în 1937.

Nici până astăzi nu este elucidată întrebarea de ce tiranul nu l-a lichidat pur şi simplu.

Ipoteze, poate teze: Stalin nu a numit un comisar sau un ministru pentru cultură. El, supremul în ierarhia bolşevicilor, era şi unicul ministru al culturii, o administra personal!

Nu o arestează pe Anna Ahmatova, ci pe fiul acesteia. Nu-l arestează pe Andrei Platonov, ci pe fiul de 15 ani al acestuia. Stalin avea nevoie de personalităţi cunoscute peste hotare. Le mai lăsa, le mai cruţa, mai amâna, nu le aresta. Ca în cazul lui Mandelştam, pe dosarul căruia scrisese: „Izolat, dar păstrat”. Însă prin arestarea rudelor acestora, băga spaima în societate, în primul rând în intelectualitate.

La Vornej, Mandelştam s-a aflat pe durata a 1057 de zile. Zile şi nopţi de incertitudini, confuzii, ameninţări, singurătate. Trăieşte o ultimă, efervescentă manifestare a geniului său poetic („Trei caiete din Volonej, 1935-1937”). De fapt, iniţial, locul de exil i se stabilise în localitatea Cerdîn pe râul Kama, iar Voronejul vine – oraş, totuşi, – după demersurile făcute, „sus”, de Anna Ahmatova şi Boris Pasternak.

Pe durata anului 1935, lucrează pentru ziarele, revistele, radioul din Voronej, este angajat secretar literar la teatrul de aici. Se împrieteneşte cu filologul şi poetul leningrădean B. Rudakov, exilat şi el. Începe să scrie versurile care vor constitui „Caietele din Voronej” („...lucruri de o incomparabilă frumuseţe şi forţă”, A. Ahmatova).

În februarie 1936, este vizitat de Anna Ahmatova. Face cunoştinţă cu Natalia Ştempel, profesoară de literatură, care devine prietena familiei Mandelştam şi care va lăsa mărturii importante despre surghiunul poetului.

Apoi este concediat de la teatru, rămânând fără surse de existenţă. Printre puţinii oameni care l-au ajutat în aceste grele încercări au fost A. Ahmatova, B. Pasternak, V. Şklovski, Vs. Vişnevski. Dintre puţinii prieteni pe care şi i-a făcut la Voronej, unii îl susţineau, alţii îl turnau...

La teatru, urcăm la etaj doi, unde se afla biroul secretarului literar Mandelştam. Bineînţeles, renovat. Şi doar fereastra din dreapta (cum intri) pare să fi rămas cea prin care privea poetul, jinduind libertatea. Fereastra... (Pe când era la *la Cerdîn, Mandelştam avusese crize de demenþă şi o încercare de suicid: se aruncase prin fereastra spitalului şi-şi fracturase o mână)*

Nu prea marele, totuşi, teatru din Voronej, după cum a fost renovat, reutilat, după eclatantul său aspect de interior pare unul... grandios! Luxos! Cu adevărat. Probabil, acelaşi lucru l-ar putea confirma şi actorii din Craiova care, în iunie a.c., au jucat aici „Rinocerii” lui Eugen Ionescu la festivalul dedicat lui Andrei Platonov.

Ne este ghid regizorul-şef Vladimir Petrov, care ne atrage atenţia: „Aţi putea crede că pereţii sunt tapetaţi sau zugrăviţi. Dar nu, totul e acoperit cu stejar argintiu”. Arhitectul renovator, designerul – un celebru artist plastic rus, stabilit în SUA. Renovarea a costat peste 14 miliarde de ruble, acum doi ani. Azi, cu aceşti bani, după ce rubla s-a depreciat cam în jumătate faţă de dolar, n-ai face mare lucru. Petrov: „Am reuşit la timp. Azi nu ar mai fi fost posibil să finisăm cele începute. În... Cum să spun?... În situaţia asta...” Am remarcat că în societate, în mass-media rusă e un tabu generalizat de a nu spune unor lucruri pe nume: criză, sancţiuni... Se scrâşneşte din dinţi, însă nu se... „divulgă” motivele regresului tot mai evident. Petrov spune, totuşi, că au fost drastic redusă finanţarea culturii, învăţământului. „Nimeni nu ştie unde se duc banii”, conchide. Apoi adresează cuvinte de mulţumire oficialităţilor regiunii, care au fost înţelegătoare şi generoase în finanţarea renovării teatrului. „O spun din toată inima. E cazul când lauzi fără să flatezi. Fapta celor care ne-au ajutat, ne-au susţinut şi pe care îi laud acum e cu asupra de măsură peste linguşeală”. Regizorul-şef arată a om integru şi înţelept.

Îl întreb despre nivelul profesionist al trupei, al unor actori luaţi aparte. Răspunde abătut: „Poveste veche: cei mai buni iau drumul Moscovei, Petersburgului... Ştiţi şi dumneavoastră, unii din cei rămaşi pe loc chiar mai şi bat pasul pe loc... Dar încercăm să avem şi să impunem un nivel de joc, să rezistăm...”

Ne atrage atenţia că pe cortină nu e reprezentată vreo mască sau banala, deja, pereche de măşti. „De obicei, ce altceva se mai vede pe cortină?”, întreabă regizorul-şef şi eu mă surprind că chiar am, neamânat, răspunsul: „Vreun pescăruş...” Ne bucurăm de „găselniţă” împreună cu ceilalţi colegi de la forumul mandelştamian. „Da, vreun pescăruş” , ca să ne amintim de Cehov şi de pasărea mărilor prezentă pe cortina celebrului MHAT (Teatrul Artistic din Moscova), cartea de vizită a căruia este chiar pescăruşul. „Iar pe cortina noastră, precum vedeţi, valurează ierburile bogatei zone cernoziomice. Nu le-am adunat pentru originalitate, ci pentru atmosfera şi tipologia regională. Aici, înfigi în ţărână parcă un vreasc, iar el înmugureşte, ajunge copac. Pe aici, pământurile au un impuls vital deosebit”, explică dl regizor.

Vladimir Petrov e un „venetic” şi accentuează că, la Voronej, tradiţional, există o răceală, o suspiciune, poate chiar o animozitate faţă de cei sosiţi din alte părţi ale Rusiei şi stabiliţi aici. Face o parabolă cu locuitorii din Siberia (a lucrat în acel spaţiu), unul dintre care, dacă nu are un chibrit, ca să aprindă focul, un cartof, ca să-l pună în cratiţă, este sigur că va găsi şi una şi alta la vreun vecin, pe când aici, în zona cernoziomică, mda... e altfel. Pe scurt, domnul regizor vorbeşte despre caractere şi mod de viaţă formate în condiţii siberiene austere în comparaţie cu egocentrismul alintaţilor ăştia de prin părţile Voronejului, care, în raport cu siberienii, „parcă ar fi la sanatoriu, nu alta...”

Stalin avea nevoie de personalităţi cunoscute peste hotare. Le mai lăsa, le mai cruţa, mai amâna, nu le aresta. Ca în cazul lui Mandelştam, pe dosarul căruia scrisese: „Izolat, dar păstrat”. Însă prin arestarea rudelor acestora, băga spaima în societate, în primul rând în intelectualitate.

La Vornej, Mandelştam s-a aflat pe durata a 1057 de zile. Zile şi nopţi de incertitudini, confuzii, ameninţări, singurătate. Trăieşte o ultimă, efervescentă manifestare a geniului său poetic („Trei caiete din Volonej, 1935-1937”).

jurnal

Mircea Bârsilă

Poemul lui Vasile Rodian este o structură alcătuită din ,,frânturi" , din antologice versuri independente de factură aforistică și din imagini ce susțin glisarea realității banale spre corelativul ei mult mai convenabil: cel al memoriei afective sau cel al ficțiunii cu virtuți transfi-guratoare.

Poezia lui Vasile Rodian

După tardivul debut (**Jefuirea templului,** Editura Hestia,Timișoara, 1991), poetul timișorean Vasile Rodian a publicat încă cinci cărți: **Reconstituire arhaică**, 1997; **Surâsul potecii ascunse. Din Babilon**, 2003; **Sigilii, peceți**, 2006; **Calendarul nisipurilor și al ierbii**, 2007; **Plecarea din Muzeu** (Editura Marineasa, 2015).

Ultimul volum este însoțit de o consistentă postfață semnată de Ioan Viorel Boldureanu și de câteva colegiale recomandări din partea scriitorilor timișoreni (Eugen Bunaru, Daniel Vighi, Gabriel Marineasa...) care cunosc foarte bine poezia lui Vasile Rodian.

Ion Viorel Boldureanu sesizează consecvența și coerența stilului ,,indiferent de factura tematică a poemelor – nu doar în acest volum, ci pe întregul răstimp de împlinire poetică a operei lui Vasile Rodian", iar Eugen Bunaru subliniază cu precizie aspectele esențiale ale discursului poetic propus de Vasile Rodian: ,,Noul său volum, **Plecarea din muzeu**, căruia i se pot detecta fine reverberații bacoviene, vine să confirme (și să re-afirme) un tip de discurs poetic ce mizează pe tonul eliptic, pe concentrarea, pe mixajul și fulguranța unor imagini ale cotidianului, convertit/învăluit acesta, deseori, într-un abur de atemporalitate, dar și pe recurența unor motive (regăsibile în cărțile sale anterioare), mereu revigorate, surprinzătoare".

Asamblarea cinematografică a unor scene, precum și concretețea expresionistă și simplitatea enunțurilor vădesc, într-adevăr, ,,fine reverberații bacoviene": ,,Asta am văzut eu/o linguriță pe o masă într-o cofetărie/era noapte, obrajii mei – înflăcărați/eu și lingurița rămasă pe o masă/ticăia ceasul" (*Azil*).

În alte poezii, sunt rememorate cu o ironie subțire anumite întâmplări ,,atemporale" :,,Eram dincolo de islaz/mugurii viței de vie și soarele/și ea apărută de niciunde//își prinse cu un ac de siguranță/poala fustei/și hopa cu picioarele încrucișate/de-a lungul crengii de nuc//acul a sărit/fusta îi lunecase lin neoprită de vânt/atâta albeață mă privea..." *(Acul de siguranță)*. Textul atrage atenția prin lucrătura sa care atestă un incontestabil meșteșug poetic și prin originalitatea temei abordate. Originalitatea ,,subiectelor" și consecvența opțiunilor poetice fac dovada disponibilității și capacității poetului de a privi lumea din unghiuri inedite, personale, de a se raporta pe cont propriu la realitate și, deopotrivă, la modernitatea poeziei.

O modalitate lirică în care excelează Vasile Rodian este aceea a *reconstituirii* unor amintiri în linia poeziei directe, fără înflorituri și a cărei suprafață coincide, la fel ca în poezia lui Jean Follain, cu adâncimea sa: <<„Elevul" gestionarului/între cureaua de meditație/și tejgheaua unei cooperative/ sacii de sare/scaunele lor de conversație/în lumina lămpii cu gaz/țoiuri de țuică/fumul necunoscut din țigări/„Bălane, vin ăștia și ne iau totul"/ pe cer niște mașinării lăsau dare>>" *(Țoiuri de țuică)*.

În poezia *mamei*, concretețea unor imagini (,,sicriul așezat/pe platforma tractorului/ islazul și popa,,..) fuzionează, în mod ambiguu, puțin ironic, puțin patetic, cu un conținut a cărui metafizică este textualizată, în spirit modern, prin utilizarea citatului – inclusiv cel pictural - , prin juxtapunerea a două momente distanțate temporal și prin versul laconic din final care întregește metaforic atmosfera, prin conectarea ei la o altă realitate: <<primul ei născut blestemat sau nu/ea pe vatra focului/și eu cu prima mea povestioară/„tu ai scris asta sau e din carte?"/au trecut anii și mi-am luat-o-n cap/mama crede-n mine/au trecut și alte cincinale și alți ani/și ea: „Rodiane, ce-o fi mamă, dincolo?/am să vă găsesc eu/pe toți copiii mei așezați la masă?"/și mâna ei rămăsese fixată/ într-o anume direcție/ mesenii și sicriul așezat/pe platforma tractorului/islazul și popa/și sora mea Iulia care se chinuia/să aprindă câteva zile/mai târziu o lumânare/„hai, mamă, las-o să se aprindă"./Un cer care luminează furtuna>>.

O altă poezie (reprezentativă) din categoria celor ce constă în reconstituirea unor amintiri este și aceasta: <<Un rând de meri/șuieratul unui tren cu vagoanele goale/mi se lumina chipul/la ieșirea din groapa de tramvaie/închide deschide ușile și cuvintele/o escortă pentru propria-mi ființă/cine sunt eu întrebându-l pe Domnul/credința credința trece de aceste haine/îmbibate cu uleiuri/în apropiere o stație de tramvaie/ecourile strădaniilor mele/închide deschide/oamenii din stație/vorbeau între ei: „acolo se lucrează"!>> (*Amintiri din depoiul de tramvaie).*Aici, tonul eliptic, concentrarea mesajului și ,,mixajul și fulguranța unor imagini ale cotidianului(...) învăluit (...) într-un abur de atemporalitate" contribuie la realizarea unei poezii de atmosferă ce concurează cu anumite poezii ale lui Ion Caraion dependente de aceleași principii poietice. Asemănarea stilistică cu poezia lui Ion Caraion este și mai evidentă în poezia *Îmbrâncelile prizonierului,* o poezie cu un final excepțional și unde mânia și deznădejdea mocnite au valențe sociale: ,,ce ai făcut cu viața ta/dacă nu ești erou/n-ai dat în stânga în dreapta/vine o vreme îți faci cruce/cât a putut omul să ia din om/vezi curse la atâtea niveluri/un război o cetate de cucerit/la final doar câțiva pun ștampila".

Încă un exemplu semnificativ în această privință: ,,Și uite așa/la ceea ce/i se spusese/viață/urnele funerare/volume culori/ochii din piatră/după atâta alergare/o linie olimpică/un marcaj/la răspântii/ porumbelul alb/se înfoiază/știe semințele/de la/colțul ferestrei,, (*Luminile porții*).

(Precizăm că prin trimiterile la anumite modele nu facem altceva decât să încercăm a evidenția modernitatea discursului poetic al lui Vasile Rodian).

O întâmplare cu personaje reale este scoasă dintre coperțile memoriei și proiectată liric într-o modalitate în care realitatea și ficțiunea interferează, în baza unor surprinzătoare conexiuni, conferind unui simplu concurs de poezie, ținut noaptea, într-o odaie de la marginea unui cimitir, o modernă notă enigmatică de tip expresionist: ,,În razele lunii insectele ca niște vizitatori la ferestre/scrieți o poezie despre orice zise Pedro/timpul e limitat eu fac clasamentul/Tănăsescu scoase din pelerină pietre colorate/Hărți aprinse tămâie intrat în transă, motănime, motănime/Mono, Pruncuț, niște holograme pe deasupra foilor de hârtie/cine ne adunase/luna plină era șeful în cimitir/o umbră a lui Nimeni fără nicio dovadă/ca și când aș fi tras prima dată cu pușca!"*(Înfrățire lunară).*

O altă direcție a poeziei lui Vasile Rodian vizează pe de o parte, ,,spectacolul istoric" (oferit de daci, de puni, de romani..), iar pe de alta, scenariile mistice ai căror protagoniști sunt magii, Iisus, profeții, Zamolxe... În ambele cazuri, poeziile vehiculează un imaginar fie prea încețoșat, fie mult prea fragmentat și, totodată, și mult bătătorit: ,,Te-ai spălat pe mâini.../nu pentru că așa strigau cei din față/prin norii Tatălui învăluit/El un copil găsit de magi într-o iesle/pentru împărăția adevărului, moarte nu există/vom cunoaște râul curat al surâsului/prins în piroanele imperiului pe stâlpul aducerii aminte/cu brațele larg deschise să cuprindă toate timpurile/ghidul vremii în respirațiile turiștilor/... trebuie să fi fost puternic/sunt numărate opririle Mântuitorului/gărzile cu sulița cu buretele oțetit/și desigur zarurile pentru cămașa Lui!" (*Iisus*). Textele din această serie fac trecerea spre cele ce pot fi numite ermetice. În poezia *Zorile Văii Mari* (dar și în altele), aglomerarea imaginilor și chiar și aglutinarea lor și, respectiv, concentrarea textului ermetizează mesajul în loc să-l esențializeze (potrivit intenției), iar autonoma frumusețe a unor secvențe (,,în rădăcinile lucrurilor, cuvinte peste cuvinte"; ,,ce e la periferie intră tot în matca lumii") pare ruptă de întreg: ,,Un vuiet puternic pentru un remediu, noile orchestre/Bum-bum, flăcările, șirurile de luptători/eu pe cătare un punct de ochit/în rădăcinile lucrurilor, cuvinte peste cuvinte/ce e la periferie intră tot în matca lumii/în fereastra ei încremeniți paznicii știu sentința/cufărul Legământului câți nu greblează pustiul/de la etajul trei cum se văd femeile/o lacrimă pentru rugăciunea uitată".

Îl preferăm pe Vasile Rodian cel din poeziile încadrabile în *monodersilism* (,,În munții noștri sar caprele/apă aer cât ești de viu/patrie, logofeți, brebenei pe morminte/un text un fulger ecoul/cazarma are porțile deschise"- *Ață enciclopedică*) și din cele axate pe rememorare sau pe *descriere:*o descriere ce se remarcă prin autoironia de fond și prin sclipirea detaliilor rămase intacte în memorie: ,,În anii calzi, căruțului cu roțile din uluca lată/i-am pus bucșe la osii/de la plugurile rămase fără pământ/câteva brațe de surcele pentru vâlvătăile de sub țăst/unde era coaptă azima/cu semnul crucii făcut cu o furculiță de mama/grașiță, știr și deasupra fratele mai mic Filuș/neîmblânzit în hăinuțele lui de molton/unde ne e calul?/ne priveam ieșiți din țărâna Drumului Mare..." (***Calea spre deal*).**

În principiu, originalul program poetic al lui Vasile Rodian pe care îl urmează încă din tinerețe se întemeiază pe o luciditate sceptică în fața lumii receptate ca spectacol din care nu lipsesc aspectele bizare.

Poemul lui Vasile Rodian este o structură alcătuită din ,,frânturi" , din antologice versuri independente de factură aforistică și din imagini ce susțin glisarea realității banale spre corelativul ei mult mai convenabil: cel al memoriei afective sau cel al ficțiunii cu virtuți transfiguratoare.

Spre a esențializa viziunea, poetul optează pentru organizarea sincopată a textelor, mizând pe ofertele discontinuității expresioniste și pe efectele generate de coabitarea sincerității cu ironia discretă.

Reflecția cu accente metafizice și, adesea, civice, receptarea feluritelor amănunte surprinzătoare și tentația ermetizării mesajului completează gama procedeelor de care depinde particularitatea poeziei lui Vasile Rodian, unul dintre cei mai originali poeți din generația optzecistă, ignorat pe nedrept și de confrați (cu excepția timișorenilor) și de criticii literari.

Adrian ALUI GHEORGHE

„Obsidianul negru” de la Dalnegorsk

- o traducere-interpretare de text -

Notă

În anul 1986, pe 29 ianuarie, un obiect zburător neidentificat s-a prăbuşit lîngă oraşul rusesc Dalnegorsk, din Extremul Orient. La trei zile de la prăbuşire, locul a fost cercetat de către o echipă condusă de Valeri Dvuzhilny. Analizele la faţa locului au scos la iveală mai multe particule cristalizate, identice cu cele descoperite în situl de la Tunguska, precum şi importante cantităţi de zinc, bismut, siliciu şi alte elemente chimice rare (circa 13 kilograme de probe au fost ridicate de la faţa locului). Solul studiat părea că fusese supus unei temperaturi uriaşe, rocile erau înnegrite iar rămăşiţele carbonizate ale unui copac erau vizibile în imediata apropiere. Un alt element descoperit în cantitate mare a fost aurul, şi asta în condiţiile în care nu există mine de aur în apropiere de Dalnegorsk. Atunci cînd au încercat să afle compoziţia chimică a particulelor cristalizate, oamenii de stiinţă ruşi au observat că acestea nu se dizolvă în acizi sau în solvenţi organici şi sunt rezistente chiar şi în faţa unor temperaturi extrem de ridicate. Specialiştii au ajuns la concluzia că în urma accidentului au ars şi cîteva fiinţe vii (persoane?), dificil de precizat cîte. Resturile ADN din cenuşă nu au putut să releve combinaţii genomice şi cromozomiale cunoscute pe pămînt. Între lucrurile recuperate de la faţa locului, s-a aflat un cristal, cu o formă paralelipipedică, care multă vreme a stîrnit curiozitatea cercetătorilor. Recent însă, unul dintre foştii studenţi ai lui Valeri Dvuzhilny, Viktor Pilniak, a stabilit că obiectul greu de identificat ar fi, de fapt, un cristal din categoria “obsidianului negru”, care funcționează ca “o memorie externă”, de pe care s-au putut obţine cîteva date, puţine, despre natura civilizaţiei de unde provenea obiectul zburător neidentificat. Limbajul decriptat de pe acest “cristal negru” este unul al sunetelor. Viktor Pilniak a analizat, vreme de două decenii, şirul de sunete prin metode computerizate şi a ajuns la rezultate surprinzătoare. Unul dintre texte, după o dispunere a sunetelor în semne grafice, este un fel de poem, cu multe sensuri obscure, complinite prin traducere-interpretare. E posibil ca între fiinţele (persoanele) care au dispărut în accidentul de la Dalnegorska să fi fost chiar un poet, autor al textului de mai jos. În limba rusă textul a fost aşezat în formă literară de doi poeţi, Agnessa Dorofei şi Onisim Markov. În limba engleză textul a fost tradus de către poetul și eseistul Bevis Flynn, realizator de emisiuni culturale la BBC. Textul în limba engleză stă la baza traducerii-transpunerii noastre. Încă un amănunt care apare în subsolul traducerii în limba rusă, textul este incomplet, sînt multe pasaje de pe “obsidianul negru” neinteligibile, la care se lucrează încă pentru descifrarea mesajelor, pentru identificarea mesagerilor.

* * *

(...) ştim că planeta voastră este locuită
ştim că sînteţi în impas
şi că viaţa voastră e numai chin şi
de data asta vom trimite consilierii noştri
să vă ridicăm sufletele la alt nivel
aţi rămas suspendaţi undeva pe scara evoluţiei
dintr-o falsă apreciere a relaţiei suflet-trup
ceea ce voi numiţi moarte
e de fapt o tentativă de îmbarcare a sufletelor
pe navele trimise ca să vă elibereze din captivitatea trupurilor
încarnarea în trupuri
e o maladie gravă
un rău cu care v-aţi obişnuit şi încercaţi să credeţi că e limita vieţii
o maladie
de care universul s-a eliberat de multă vreme
da, aici aţi pierdut legătura (cu universul n.n.), cînd aţi
dat credit morţii,
aţi pierdut sensul iubirii
pe care aţi deturnat-o de la sensul firesc

pe care ar fi trebuit să o folosiţi ca o cheie
a tuturor universurilor (...)

(text lipsă sau neinteligibil)

iată ce a spus un poet
despre lumea în care trăiţi
viziunile inspiraţilor
o iau înaintea oricăror călătorii,
sau care a trăit pe pămînt
în autoexil

(a, dar ce e poezia?
poezia e textul acela care rostit se autodistruge instantaneu
de asta poezia numai o singură dată poate fi
auzită
niciodată a doua oară,
circulă, ce e drept, repovestirile unor poezii
dar acolo, în poezie, e ca şi cum ai privi suprafaţa unui ocean
dar nu vei şti absolut nimic ce se întîmplă cu viaţa
de sub luciul apei
pentru că nu te scalzi de două ori în aceeaşi apă se spune
în lumea noastră
şi se mai spune că poeţii adevăraţi
mor în timp ce scriu unicul lor poem)

(indescifrabil sau text lipsă)

(...) ei îşi spun oameni şi cred despre lumea lor
că e sumă a tuturor universurilor posibile
numai că se tîrăsc pe pămînt ca vrejurile de plante
numai că se sfîşie cu unghiile şi dinţii ca animalele
sufletele şi le ţin în carne ascunse cît mai adînc
şi cu cît nu şi le arată unul altuia
cu atîta se cred mai evoluaţi
neputinţa şi-o exprimă prin războaie
ceea ce numesc ei iubire şi-o arată prin captivitatea
în care se bagă de bună voie ca sumă a unor
perversiuni sufleteşti pe care le numesc sentimente
au straniul obicei de a înghiţi tot ce întîlnesc în cale
plante carne apă pietre
căptuşindu-şi trupurile pe dinăuntru
continuu o reminiscenţă a vechilor civilizaţii galactice
care s-au pierdut din cauza acestor deprinderi pe scara evoluţiei
înfulecarea le ocupă la un moment dat tot timpul
foamea pe care nu o mai pot acoperi
făcîndu-i trişti poate cele mai triste fiinţe din univers
din punct de vedere anatomic se împart în două
îşi spun femeie şi bărbat
şi se înmulţesc aşa cum se înmulţeau plantele prin polenizare
acum cîteva milioane de ani
o tehnică fără perspectivă evident
limitată şi plină de riscuri
iar ceea ce numesc ei fericire un cuvînt pe care şi-l trec
unul altuia necontenit ca pe un cod după care se recunosc
e de fapt o bombardare cu atomii fricii
a creierelor lor, o formă primară de inteligenţă
care le permite deocamdată
doar să distingă culorile între ele
ce e cald de ceea ce e rece
ce e dur de ceea ce e moale
ce e opac de ceea ce e transparent
pot să distingă uneori chiar da-ul de nu
acesta fiind de fapt stadiul cel mai avansat pe care l-au atins
în cîteva milioane de ani de evoluţie (...)

deşi după calculele noastre
e o ciudăţenie, un miracol
că mai există viaţă
pe această planetă căreia ei îi spun pămînt
nu ştim cum fiinţele acestea canibale
nu au reuşit să se devoreze pînă la ultimul
aşa cum scrie în manualele noastre
de istorie a universului
pe care silabisesc pruncii noştri
alfabetul galactic

(text lipsă sau indescifrabil)

(...) se exprimă mai mult prin vise
care însă
îi expulzează continuu
brutal
ca pe un dop de plută
pe care îl scufunzi în apă
şi el este aruncat cu forţă
afară

(în conformitate cu teoria suprafețelor omofocale de ordinul al doilea
şi legea densității fluidelor)

cum este aruncat fătul
din burta mamei lui
după ce visul mamei s-a terminat
după ce visul pruncului
în cîmpiile elizee s-a terminat

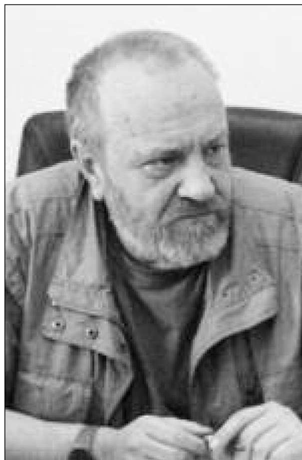
şi realitatea îl preia
la capătul somnului celest
însîngerat
ca un cap de porc
trîntit
pe cîntarul măcelarului.

Prezentare şi traducere:
ADRIAN ALUI GHEORGHE

ei îşi spun oameni şi cred despre lumea lor
că e sumă a tuturor universurilor posibile
numai că se tîrăsc pe pămînt ca vrejurile de plante
numai că se sfîşie cu unghiile şi dinţii ca animalele
sufletele şi le ţin în carne ascunse cît mai adînc
şi cu cît nu şi le arată unul altuia
cu atîta se cred mai evoluaţi

poesis

Marian Ilea

MĂRTURII LITERARE – MARIA MARGARETA LABIŞ, SORA POETULUI NICOLAE LABIŞ, DESPRE FRATELE EI:

„El i-a povestit şi lui Mugur, iar în noaptea morţii mi-a spus că a fost tras şi împins. «Am fost tras de palton şi împins»: au fost aproape ultimele cuvinte”.

Mama îl aşezase în clasa, înainte de a fi la şcoală şi tata i-a facut o băncuţă specială, ca să nu deranjeze procesul de învăţământ. Şi acolo el stătea şi desena. Avea un talent deosebit. Autoportretul grafică Flăcări negre, făcut de el în ‘54, la lumina unei lumânări şi multe schiţe de grafică demonstrează asta. Şi-a ilustrat şi un volum făcut de el la Malini, într-o vacanţă de vară, intitulat “În sătucul dintre brazi”. Toată ilustraţia a fost făcută de el, şi legarea, şi capsarea. Foarte interesant desena.

Marian Ilea: E o ocazie fericită să ne întâlnim cu doamna Maria Margareta Labiş, sora poetului Nicolae Labiş, un poet pe care eu îl cunosc foarte bine de pe vremea când, în clasa a II-a (cred că mulţi dintre noi am trăit experienţa asta), recitam extrem de bine blindat la nivelul înţelegerii “Moartea căprioarei”.

“Moartea căprioarei” este un poem ce se citeşte cu plăcere în clasa a II-a, se citeşte cu foarte mare plăcere şi în clasa a XII-a, cu mai mare plăcere după ce se termină facultatea. Se citeşte şi atunci când şi se naşte primul copil, când ţi se naşte al doilea copil, când ajungi la vârsta maturităţii, iar apoi se citeşte cu mare plăcere când eşti de vârsta a treia. “Moartea căprioarei” este o poezie pe care eu o iubesc foarte mult şi în momentul când iubeşti foarte mult un text nu-l comentezi. Nu se pretează la comentarii şi nici măcar la plezirismul care ar fi până la urmă o tentaţie... Foarte multe spune poetul acolo, doamna Margareta Labiş, vă mărturisesc, nu mă aşteptam, când eram în clasa a II-a, să stau la o şuetă cu sora poetului Nicolae Labiş.

Maria Margareta Labiş: Pentru că dumneavoastră aţi început cu “Moartea căprioarei”, vreau să vă spun că de-a lungul vieţii mele, care prin bunăvoinţa lui Dumnezeu a ajuns la o vârstă venerabilă, am purtat crucea de lumină a amintirii fratelui meu şi am căutat să-l aduc în memoria cititorilor, celor care l-au cunoscut şi l-au iubit sau celor care nu l-au cunoscut încă. De aceea, pentru că aţi făcut introducerea cu “Moartea căprioarei”, vreau să intrăm chiar în textul poetic, după care vă propun o scurtă incursiune în viaţa şi mai puţin opera, adică viaţa literară a fratelui meu, poetul Nicolae Labiş.

M.I.: - Stimată doamnă, cât de greu e să fii sora lui Nicolae Labiş? Să nu-mi spuneţi că e frumos, că e uşor, că nu e greu...

M.M.L: - Nu. Nu aţi remarcat ce am spus, că de-a lungul vieţii, de la 18 ani, port această cruce de lumină şi de durere a amintirii fratelui meu...

M.I: - Cât de frumos era atunci când eraţi copii?

M.M.L: - Ooh, am atâtea amintiri frumoase...

M.I: - Haideţi să le depănăm împreună. Mă gândesc cum erau sărbătorile de iarnă în familia Labiş...

M.M.L: - Fratele meu şi-a luat zborul poeziei din vatra folclorică a satului, din frumuseţile naturii veşnic încântătoare a Ţării de Sus, de la poalele Stânişoarei şi, bine-nţeles, puţin mai târziu, din cărţile şi din bibliotecile pe care cu nesaţ le-a răsfoit, le-a citit, căutat şi cunoscut mai târziu.

M.I: - Încerc să mi-l imaginez pe Nicolae Labiş mic. Ce făceaţi pe acolo? Mergeaţi la săniuş, făceaţi năzbâtii, vă mai băteaţi?

M.M.L: - Noi ne-am petrecut copilăria în curtea şcolii, pentru că ne-am născut în casa

şcolii, după vechile dogme stabilite ale marelui Spiru Haret. Şcolile de ţară construite în perioada lui aveau o casă destinată învăţătorului şi acolo ne-am născut. Familia noastră erau toţi copiii de la şcoala de la care, de fapt, de la unul dintre ei, fratele meu la 5 ani a învăţat să citească, fără ca părinţii să-i permită. Pedagogia lor de învăţător dobândită în şcolile de atunci susţinea că nu e bine ca un copil să înveţe să citească înainte de vârsta şcolii, dar el a învăţat să citească. Şi de Anul Nou s-a alăturat cetei mici de copii care colindau şi care de Anul Nou (care era marea sărbătoare a zonei), de Sfântul Vasile, la noi în Bucovina copiii urau pe la case, iar el a început să compună alături de copii versuri adecvate, pluguşoare adecvate gospodăriei care îi primeau cu drag, pe care noi îi cunoşteam. A fost chiar conducătorul cetei, mai târziu, în clasele primare. Şcoala primară a făcut-o în Poiana Mărului, mama fiindu-i învăţătoare. Dar poate mă veţi întreba, şi nu vă las să puneţi această întrebare, ce l-a atras, care a fost primul imbold pentru poezie, pentru scris.

M.I. :- Vreau să vă întreb acolo, în Poiana Mărului, în jurul şcolii, în comunitatea rurală sunt şi acum şi erau şi atunci oameni de-a dreptul înţelepţi care se adunau şi stăteau în poveşti. Şi eu i-am prins la Ieud. Stăteai şi nu te săturai să-i auzi. Labiş avea un reper de genul acesta?

M.M.L: - Bine-nţeles că avea. El declara în poezia “Începutul”: “Bătăile versului am deprins a deprinde / nu din cărţi, ci din horă, din danţ, / rimele din bocete şi colinde / Din doinele seara, cântate pe şant (...) / Şi bătrânii din sat când muriră / toate iubirile moştenire mi-au dat”. Bătrânii veneau la tata şi la mama, bătrânii se adunau la serbările şi la horile care aveau loc în curtea şcolii, pentru că era spaţiul cel mai larg. Acolo era şi scrânciobul de Paşti, adică roata aceea în care se dădeau tinerii. Şi el a putut să cunoască, a putut să culeagă folclor de la fetele care cântau doinele de jale după război, pentru că iubiţii lor, părinţii sau bunicii muriseră mai devreme în încrâncenarea respectivă.

M.I :- Prima iubire în ce clasă a fost?

M.M.L: - Până la prima iubire...

M.I: - O iubire între un copil şi o fetiţă?

M.M.L: - N-a fost.

M.I: - Bileţele?

M.M.L: - N-au fost. Fără iubiri. Mama îl aşezase în clasa, înainte de a fi la şcoală şi tata i-a facut o băncuţă specială, ca să nu deranjeze procesul de învăţământ. Şi acolo el stătea şi desena. Avea un talent deosebit. Autoportretul grafică Flăcări negre, făcut de el în ‘54, la lumina unei lumânări şi multe schiţe de grafică demonstrează asta. Şi-a ilustrat şi un volum făcut de el la Malini, într-o vacanţă de vară, intitulat “În sătucul dintre brazi”. Toată ilustraţia a fost făcută de el, şi legarea, şi capsarea. Foarte interesant desena.

M.I: - Pornise pe un fel de cărţi de artă, cum se fac şi acum.

M.M.L: - Da. Şi el stătea acolo singur şi asculta citindu-se (că erau clase paralele, fiind doar doi învăţători şi patru clase). Când erau clasele mari se citeau poezii. Mama punea copiii să şi recite, atunci el chiar de la sfârşitul clasei I a recitat şi a început să scrie. La sfârşitul clasei I a vrut să recite o poezie scrisă de el şi mama nu l-a lăsat. Erau poezii cu subiecte animaliere, despre calul Roibu, pe al cărui galop îl lua tata în şea şi îl plimba până la poalele muntelui. Galopul acestui cal se conturează cu semnificaţii metaforice, simbolice, şi în tulburătoarea poezie biografică “Tropotul lung şi mereu al galopului meu”. Poezia începe “Ştiu eu, mama şi-a zis că mă nasc într-o zodie bună! / Plinului pântec aşa îi cânta într-o noapte cu lună. (...) Cu îndrăzneaţa fecioara-a pământului, brună, / Şi-n goana nebună vedea de pe-atunci cum răsunp / Tropotul lung şi mereu al galopului meu”. Dar să revenim la începuturi.

M.I: - Ce diferenţă de vârstă era? Ce făceaţi împreună? Făceaţi năzbâtii?

M.M.L: - Tot felul de năzbâtii făceam. Erau trei ani între noi. Am învăţat şi fotbal de la el. Dar el era serios atras spre lectură, foarte curios. La început îi citeau părinţii, îi citeau poveşti. La trei ani s-au gândit să-l pregătească. Ştiţi că există o invidie când copilul cel mai mare e invidios pe cel mic, pe dragostea şi grija cu care părinţii îl ocrotesc pe pruncul din leagăn. Şi atunci ei s-au gândit să-l pregătească pentru copilul care va veni. Şi atunci, mama, sfătuită de babele din sat, care i-au prezis prin metodele băbeşti că va avea o fată, l-a pregătit că va avea o surioară. Că va veni o fetiţă şi va trebui să aibă grjă de ea, pentru ca nu cumva să ne-o răpească un uliu foarte mare, care ne mai fură nouă găini şi pe care el era foarte supărat şi trăgea cu praştia după el. Bine-nţeles, fără să-l nimerească, dar cu care ocazie se mai spărgea câte un geam, mai lovea câte un copil sau chiar pe tata sau pe mama. Şi atunci în capul lui s-a născut prima lui povestioară, “Margareta în pom”. Vine uliul, o fură din leagăn şi pentru că era dolofană şi n-a putut să o ducă, s-a oprit în cireşul din faţa casei. Acolo, în cireş, s-a dus cu praştia, care acum era fermecată, şi acolo l-a lovit, a scăpat copila, el a prins-o şi-a adus-o din nou în leagăn şi-a salvat-o. Dar,

interviu

de fapt, imboldul pentru poezie a fost mai târziu, la vreo cinci ani, când tata, cam prin '40, înainte de a fi luat pe front, a cumpărat un radio. Pentru că banii începuseră să se devalorizeze, s-a gândit să cumpere ceva pentru casă. Era o persoană foarte înclinată spre modernitate, civilizaţie şi a cumpărat un aparat de radio şi o maşină de cusut. Aparatul era pentru tata şi fratele meu, iar maşina de cusut pentru mama şi pentru mine. Şi când a pus prima oară radioul în priză, cine credeţi că vorbea la postul Bucureşti? Moş Andrei. Era un reporter, nu era deloc moş, era tânăr şi frumos, care făcea nişte emisiuni pentru copii şi tocmai atunci dădea un premiu. Şi copilul a început cu întrebările, de unde vorbeşte, ce se întâmplă, iar mama i-a spus: uite, dacă vei fi cuminte şi dacă vei învăţa bine, când vei fi la şcoală Moş Andrei o să-ţi dea şi ţie un premiu şi o să te cheme la Bucureşti. Şi copilul a avut această dorinţă de a ajunge la Bucureşti. Şi de cum a ajuns la şcoală, cum a început să compună poezioare. Dar mama era de principiul că trebuie să fie bun la toate obiectele, era foarte severă, mai severă cu el decât cu alţi copii, şi nu-i permitea să nu se pregătească, să nu aibă caiete exemplare, ori să nu se pregătească la toate obiectele. Ăsta a fost, să spunem, primul imbold. Dar prima poezie recitată de el în public a fost în timpul refugiului. Nu înainte de a vă spune că învăţătorii pregătesc serbări, iar la aceste serbări şi eu de câţiva anişori şi fratele meu, înainte de a fi în clasele I, II, III, IV, recita la aceste serbări şi era spre deliciul ţăranilor, care ziceau "să mai vină coptiluţu' şi să ne mai recite". Ştiţi ce poezie le plăcea? "Noi vrem pământ" de Coşbuc. Şi o recita serios, cum era botoşel, o recita serios şi era o încântare pentru săteni să asculte această poezie. Şi în refugiu, tata a fost luat pe front înainte, iar noi am fost refugiaţi cu premilitarii, fără tata, iar mama a primit vestea că tata a fost rănit şi că era în spital. Era deja spre sfârşitul primei perioade grele. Tata a luptat la Cotul Donului, acolo a fost îngropat de un obuz, a salvat un neamţ care a fost şi el îngropat de acelaşi obuz. Acesta i-a dat o puşcă... E o poveste întreagă. Tata, care era mai puţin îngropat, a reuşit să se salveze şi apoi l-a salvat şi pe neamţul acela. Şi după ce l-a salvat, s-au îmbrăţişat, că erau oameni. Îmi imaginez scena tulburătoare. Dar o altă schijă l-a rănit grav pe neamţ şi el atunci i-a dat fotografia şi adresa familiei pentru că tata să scrie familiei. Atunci i-a dat şi puşca şi binoclul militar. Binoclul a rămas, dar puşca i-a fost confiscată tatei, dupa întâmplarea cu vânătoarea povestită în "Moartea căprioarei". Şi după ce au aflat unde ţinea tata puşca respectivă, fiind şi director de şcoală, au venit direct şi au confiscat-o.

M.I: - În refugiu unde aţi fost?

M.M.L: - În refugiu am plecat lângă Câmpulung Muscel, actual comuna Mihăeşti. Atunci se chema Valea Popii, iar satul Văcarea. De acolo am foarte frumoase amintiri. Am stat într-o căsuţă în care ne-a primit un moş, moş Mitu şi Ţăţăleanca. Şi fratele meu glumea şi zicea (el era în clasa a III-a) "parcă suntem în bojdeuca lui Creangă". Era o căsuţă cu paie, cu lut pe jos şi mama singură acolo. Şi după ce s-au întors armele către Apus şi frontul a trecut pe teritoriul ţării noastre, tata, la Câmpia Turzii, a fost rănit. Nu foarte grav, dar la mâna dreaptă. A fost spitalizat şi ne-a scris o scrisoare şi fratele meu era sub impresia acestei scrisori. El a fost tare supărat pe învăţătoarea care era naşa mea şi şefa învăţătoarelor şi care, printr-un siretlic, şi-a adus de pe acelaşi front (cei din comuna Mălini au fost în acelaşi regiment. Şi cu tata, în acelaşi regiment, era şi naşul meu) soţul. Printr-un şiretlic l-a chemat de pe front. Ar fi folosit şi mama şiretlicul, dar tata era în spital, nu putea veni. Şi atunci, supărat, fratele meu a scris şi din respect pentru că era naşa şi era un fel de şefă, era şi deşteaptă, şi autoritară, dar şi din invidie, din regretul că tata n-a putut veni, pentru că era serbarea de despărţire, că noi trebuia să ne întoarcem din refugiu. În primul rând stătea naşa mea şi-l ţinea de braţ pe naşul, că erau tineri, din dragoste şi din fericire, şi noi, copiii (eu încă nu eram la şcoală, el era în clasa a treia) susţineam serbarea. Şi atunci, între două numere ale spectacolului de copii, el apare şi spune: "Telegrama, poezie de subsemnatul". Şi ţin minte că s-a comentat între noi trei acasă: "cum de ai putut să spui aşa ceva, mamă?". S-a comentat cum este schiţată naşa mea. Prima muză publică a fratelui meu era aceasta învăţătoare, cu un nume deloc poetic. N-a fost vreo muză-zână. O chema Garoafa Plăcintă. Vă daţi seama ce nume avea. Nici nu era foarte frumoasă, era corpolentă, aşa, cât un munte, cu un neg mare pe faţă. Şi el povesteşte cum prin şiretlic şi-a adus soţul prin telegramă şi o descrie: "frumoasă şi grasă este Garofina, de i s-a dus pomina". Pentru că toată lumea ştia că nu-i frumoasă, căci era ironia. Şi ea ştia. "Căci în bătălie, soţul ei iubit, a plecat la luptă, dar azi, a venit". Iar la sfârşit, reda, foarte frumos, textul telegramei imaginat de el: "Vino în spital, sunt bolnavă rău, mor de dorul tău". Şiretlicul era că e bolnavă şi atunci era umanizarea, umanismul ăsta al şefilor.

M.I: - Şi după aia a fost luat la întrebări de ce a făcut asta, cum a fost posibil?

M.M.L: - Nu. A fost întrebat de ce e frumoasă şi grasă de i s-a dus pomina?

M.I.: - Şi ce a răspuns?

M.M.L: - N-a zis nimic. A tăcut din gură.

M.I.: - A zis "bă, nu înţelegeţi voi"?

M.M.L: - Mama i-a spus, nu eu (şi eu am fost de partea mamei, pentru că era naşa mea şi o iubeam). Dar apropo de "tu nu înţelegi, tu eşti mică", copii fiind, aveam obiceiul de a ne face daruri. Nu numai când era un eveniment, pomul de Crăciun, şi când tata pe fereastră se strecura, îmbrăcat câteodată în Moş Crăciun, câteodată nu, dar de zilele noastre aniversare noi voiam daruri

RUBENS - Helen Fourment cu copiii

şi aveam obiceiul să spunem "închide ochii, deschide palmele şi prinde" şi ne dădeam tot felul. În refugiu, în anul în care a scris această poezioară epigramă, de Sfânta Maria, n-am să uit, în livada casei unde eram, a venit şi a zis "închide ochii, deschide palmele şi prinde". Şi când am prins era o frunză mare de brusture. Am simţit. Şi era un băţ. Am crezut că e o şopârlă moartă, un şarpe, ceva să mă sperie cum ne făceam cu cărăbuşii. Dar el se retrăgea să citească. Şi când îl chema mama la masă, că ea ţinea să fim toţi la masă, el spunea "îndată, îndată, acuşi, acuşi". Sau când îi dădea treburi prin casă, să aducă un braţ de lemne, el spunea "îndată, îndată, acuşi, acuşi".

(continuare în numărul următor)

CONCURSUL DE DEBUT al Editurii CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45 pe 2017

CARTEA ROMÂNEASCĂ- PARALELA 45 îi invită pe cei interesaţi să participe la Concursul de Debut în Poezie, Proză, Critică şi istorie literară şi Eseu literar pe anul 2017.

Premiul constă în publicarea volumului cîştigător/ volumelor câştigătoare la CARTEA ROMÂNEASCĂ - PARALELA 45

Concursul se adresează tuturor autorilor care au împlinit 18 ani dar care nu depăşesc vârsta de 35 de ani la data expedierii manuscriselor şi care nu au debutat în volum individual pînă la această dată.

Manuscrisele vor fi culese în word, A4, font Times New Roman,mărime 11.

Manuscrisele se vor trimite la adresa: Editura Paralela 45,Strada Fraţii Goleşti 130,cod 110.174,Piteşti, cu menţiunea Pentru concursul de debut CARTEA ROMÂNEASCĂ-PARALELA 45, pînă la data de vineri, 15 septembrie 2017, data poştei/curierului.

Plicul mare, format A4, lipit, va avea în locul numelui expeditorului un motto ales de acesta şi va conţine:

1. manuscrisul – varianta printată
2. manuscrisul pe suport electronic (CD)
3. un plic mic, format A5, lipit, pe care se va înscrie vizibil motto-ul expeditorului, iar în interior se va regăsi înscris pe o foaie de hârtie motto-ul, alături de numele autorului şi de datele de contact ale acestuia (adresa de domiciliu, adresa de mail, număr de telefon), precum şi o fotografie color şi un cv literar (date bio-bibliografice) în care se vor menţiona studiile, anul debutului în reviste, site-uri, blog-uri, publicaţiile print şi electronice în care au apărut textele autorului, premiile literare obţinute.

Lansarea volumelor premiate va avea loc cu ocazia Tîrgului Internaţional de Carte GAUDEAMUS ediţia 2017.

Componenţa Juriului: membri ai Uniunii Scriitorilor din România cu o autoritate critică şi literară recunoscută.

Adrian ALUI GHEORGHE

Cartea de poezie

Andrei Novac – “Regula timidităţii”

(Editura Paralela 45, Colecţia Qpoem, 2016)

Poezia lui Andrei Novac este una implozivă, cuvintele absorb realitatea imediată ca într-un ceremonial alchimico-poetic. Scrisă cu o economie de cuvinte şi de mijloace, cu o esenţializare a discursului dusă pînă la ţipăt, poezia lui Andrei Novac, din acest recent volum mai ales, pare a fi parte dintr-un ritual de depoetizare, aşa cum ai despodobi o floare smulgîndu-i petalele una cîte una, pentru a descoperi căldura iniţială: “*în apropierea ta,/ lumina turbează,/ sub ea până şi mormintele/ par vii/ cînd îţi întinzi mâinile/ peste alte umbre/ mişcările unei vieţi/ care respiră prin tine/ permanente apropierei/ de tăcerea care acoperă tot/ nu are rost să plîngi,/ zăpada este de neatins/ transformînd tiribombele/ cu margini transparente/ în bulgări acri şi verzi*” (lumina).

Peisajele se reduc ele însele la un inventar simbolic, realitatea devine astfel agonică, imaginativul eşuează în alienare. Cred că putem aplica formula de “poezie spasm”, care însoţeşte poetica unui Ungaretti, Narcis însuşi oglindindu-se în luciul de apă simte nevoia să îşi înfigă un deget în ochiul tremurător: “*pe obraji se plimbă furnici mici/ seamănă cu fluturii/ ştiu să zboare/ sau cu zilele cu soare/ după care începe să ningă// şi se taie respiraţia/ şi palmele merg spre frig/ ca nişte păsări către locuri mai calde/ între sunete care vibrează,/ ne facem semn,/ agăţăm de viaţa noastră/ toate visele pe care le-am pierdut.// pe obrajii tăi se plimbă lacrimi/ ca nişte furnici sau fluturi/ pentru că ştiu să şi zboare,/ totul se opreşte aici*” (ca un fel de lacrimi).

În arierplanul conştiinţei poetice este, evident, moartea, dar nu una care sperie, ci una atotprezentă, subînţeleasă, continuă: “*nici eu nu mă puteam uita direct spre moarte,/ fără să îmi fie teamă,/ deşi, în copilărie, preferam/ să mă gîndesc mereu la ea,/ să o întorc pe toate părţile/ ca pe o foaie de hîrtie,/ a existat, atunci,/ o perioadă de sinceritate între noi/ nu ştiam, atunci, ce vrea ea de la mine/ şi nici ce vroiam eu de la ea;/ apoi a venit o perioadă/ cînd nu mi-a mai păsat.// am ajuns aici şi aştept moartea/ aşa cum aşteptam zăpada/ în zilele în care/ în oraşul mic/ cu străzi luminate uşor,/ în care toate se loveau de linişte,/ cineva desena cu aburii proiectaţi pe geam/ cai respirînd ceaţa.// acum, îmi inchei haina la toţi nasturii,/ nu mai aştept nimic* ...” (despre el).

Cu o aşa economie de mjloace, sinele este pînă la urmă depersonalizat, o automatică a neantului tiranizează fiinţa care nu mai ştie, la un final, dacă este materie sau cuvînt: “*o să plec dintr-o dată/ fără prea multe regrete/ copacii se aliniază/ după umbrele stărilor noastre,/ apoi, peste pământ,/ se vor aşeza alte urme alte timpuri/ nu o să mai exist*” (opţiune).

Andrei Novac este, în esenţă, un sentimental care disimulează în antisentimental, un spirit lucid care se înfricoşează de ceea ce vede în clipele de hiperluciditate. De ce se numeşte volumul “Regula timidităţii”? Probabil de la subînţelesul ideii că timiditatea e o formă de frică care îţi paralizează afectele. Şi în poezia lui Andrei Novac afecţiunea este evitată instinctual şi programatic, tocmai pentru că e o sursă de durere. Ca la Bacovia.

Ottilia Ardeleanu – “Totul e să mergi pînă la capăt”

(Editura Paralela 45, Colecţia Qpoem, 2016)

Ottilia Ardeleanu scrie o poezie colocvială, plăcută, ironia e mai mult autoironie, tristeţea are şi ea o tristeţe a ei. E ceea ce Hugo Friedrich numea “stilul ireal”, adică detaliul preia imaginea întregului, încît “ ... metafizica întregului sucombă sub presiunea metafizicii detaliului”. Pe acest fond redundanţele sufletului completează nevoia de comunicare, poezia e în acest caz un fel de a te duce cu vorba tu pe tine însuţi, ca să nu vezi ce dramă imensă se petrece constant în jur, cum viaţa intră în moarte, dar nu glorioasă, ci aşa cum apare deruta apei fluviului atunci cînd se întîlneşte cu oceanul: “*ţi se pare aşa de vulgar să priveşti singurătatea direct în ochi/ s-o întrebi ce poartă sub tâmple ţi se pare o grosolănie să o admiri cu voce tare/ se lasă privită cum vrea ea din unghiul care i se potriveşte cel mai bine/ din care te ispiteşte cu picioarele ei lungi/ atâţia ochi avizi se întreabă ce vârstă are singurătatea nu are vârstă/ nu are riduri nu are vergeturi nici nu trebuie să ţină dieta dukan/ bărbaţii i-au făcut curte iar femeile au rămas singure// nu că te-ar fi citit vreodată te-ai simţit năprasnic atunci/ când ţi-a spus că vrea să te cunoască îndeaproape/ să ştie cum se poartă gândurile tale dacă au cei şapte ani de-acasă/ te-a luat de mână şi te-a dus în camera cea mai retrasă/ aţi stat faţă în faţă/ contează să ştii cum cu ce ochi/ să-i priveşti trupul ca să-ţi răspundă/ pe măsura poftelor tale// nici nu-ţi dai seama cum singurătatea te aruncă în stradă în mijlocul iernii/ se anunţă una dintre cele mai aprige din ultimii o sută de ani// o simţi pe pielea ta*” (fără pereche).

Ottilia Ardeleanu pare să fi înţeles bine ceea ce spunea Mallarmé, că “versurile nu se fac deloc cu idei, se fac numai cu cuvinte”. De aici, din perspectiva sa, realitatea imediată a invadat sufletul, fiecare întoarcere în sine e ca un recul bine resimţit, minimalismul poetic este cel care aglutinează nadirul şi zenitul într-o tentativă de calmare a contrariilor.: *“la cine te gândeşti când te dezbraci de lumea de-afară/ de mirosul ei greţos de aerul îmbâcsit pentru care/ plăteşti cu iubirea pe care ai împărţit-o foaie cu foaie/ să poţi trăi până la sfârşit fără să apelezi// la trupul tău voi veni să fac un împrumut/ de dragoste pe termen lung/ voi completa spaţiul dintre noi un formular avantajos/ nu-mi va fi greu s-acopăr dobânda la cursul zilei// cel mai bine-ar fi să fac un depozit în inima ta/ când am nevoie să-mi alimentez cardul pentru pofta de viaţă// să nu amân toamna este o clădire fumurie/ cu multe ghişee pentru operaţiuni eficiente/ tastez codul pin”* (banca mea de iubire).

Multe texte din carte sunt “fapte diverse” dintr-o intimitate scoasă la vedere, populată mai mult de subversibilităţile unei lumi greu de controlat: *“astăzi m-am lovit în trecere de câteva tristeţi/ am întors capul după ele / mergeau sprinten/ le-am urmărit un timp/ până s-au pierdut în braţele unor necunoscuţi// mai departe, în faţa mea a început să ningă/ într-un fel nemaivăzut// pe urmele mele totuşi un lup/ negru în cer// viaţa muşcată se stinge ... ”* (locul în care m-am întîmplat).

Un element de “tehnică” în poezia Ottilie Ardeleanu este descoperirea paradoxurilor din tot ceea ce vede şi atrage în textul poetic, o modalitate de a scoate, de fapt, din banal, o existenţă, cea umană, care devine spectaculoasă doar în funcţie de imaginaţia celui care o trăieşte. Sîntem doar atîta cît ne imaginăm că sîntem. În fond, nu asta încearcă să demonstreze arta dintotdeauna ?

Un element de “tehnică” în poezia Ottilie Ardeleanu este descoperirea paradoxurilor din tot ceea ce vede şi atrage în textul poetic, o modalitate de a scoate, de fapt, din banal, o existenţă, cea umană, care devine spectaculoasă doar în funcţie de imaginaţia celui care o trăieşte.

cronici

Echivalenţe

MARIN SORESCU

(n. 19 februarie 1936 -
d. 8 decembrie 1996)

Pricina

Mie mi s-a omorât timpul,
Onorată instanţă.

Când mă întorceam eu voluntar
Din război,
Am băgat de seamă
Că timpului meu îi fuseseră amputate
Inima, gura şi fruntea.

Dar nici aşa nu mi l-au lăsat în pace,
L-au pus să facă zile-chin, zile-lacrimi, zile-maşină, zile-bou,
O mulţime de lucruri
Care nu-l interesau.

Apoi au început să experimenteze pe el
Fel de fel de otravuri -
Tristete, necazuri -
Parcă asa le zicea.

Lovitura de gratie i-a fost data in cap
Cu o bucata de destin
De esenta tare.

Iertati-mi expresia,
Dar asta n-a fost viata !
De atunci, iata, am pierdut si jumatate din moarte
Asteptandu-mi randul la coada,
Ca sa v-aduc la cunostinta pricina mea,
Aici,
La judecata de apoi.

The Case

**Translated by
PROCOPIE CLONTEA**

My time was killed,
Your Honour.
When I, a volunteer, was coming home
From the war,
I noticed
That my time's heart, mouth and forehead
Had been amputated.

But even so they wouldn't leave it alone,
They made it do days-agony, days-tears, days-machine, days-pains.

All manner of things
Which had no interest for it.

Then they set about experimenting on it
All kinds of poisons -
Sadness, troubles -
As they were seemingly called.

The coup de grâce was administered on its head
With a piece of hardwood
Destiny.

Pardon my saying so,
But this hasn't been life!
Since then, you see, I've also lost half of my death
Standing in a queue for my turn
So that I can present my case before you,
Here,
On Judgement Day.

Leonid Dragomir

Recitindu-l pe Al. Th. Ionescu

Am citit cele șase cărți, trei antume și trei postume, pe care ni le-a lăsat Al. Th. Ionescu – pe 9 februarie a.c. ar fi împlinit 67 de ani - și am scris despre ele în Revista *Argeș*, grupându-le apoi într-un supliment "Biblioteca Argeș", din 2011, iar peste cinci ani, în 2016 le-am recitit fără să recitesc însă ce scrisesem înainte. De aici titlul sub care sunt strânse cronicile ce urmează, în care am preferat să las neschimbate anumite lucruri spuse deja la prima lectură. Autenticitatea impresiilor, de care ține atât constanța lor în timp, cât și divergența punctelor de vedere, este ceea ce am putut oferi ca nespecialist în zona literaturii și criticii literare. Am tratat cronicile lui Al. Th. Ionescu ca fiind cronici-eseu, în care instrumentul analizei critice, deși exersat cu mută aplicație și finețe, nu ocultează ideea, intuiția sintetică a întregului operelor și mai ales miza lor "existențial-artistică", precum o numește Al. Cistelecan în prefața la *Umbra bibliotecii*.

Scopul meu este, pe lângă (auto)lămurire, acela de a provoca lectura cărților lui Al. Th. Ionescu. Pentru că merită.

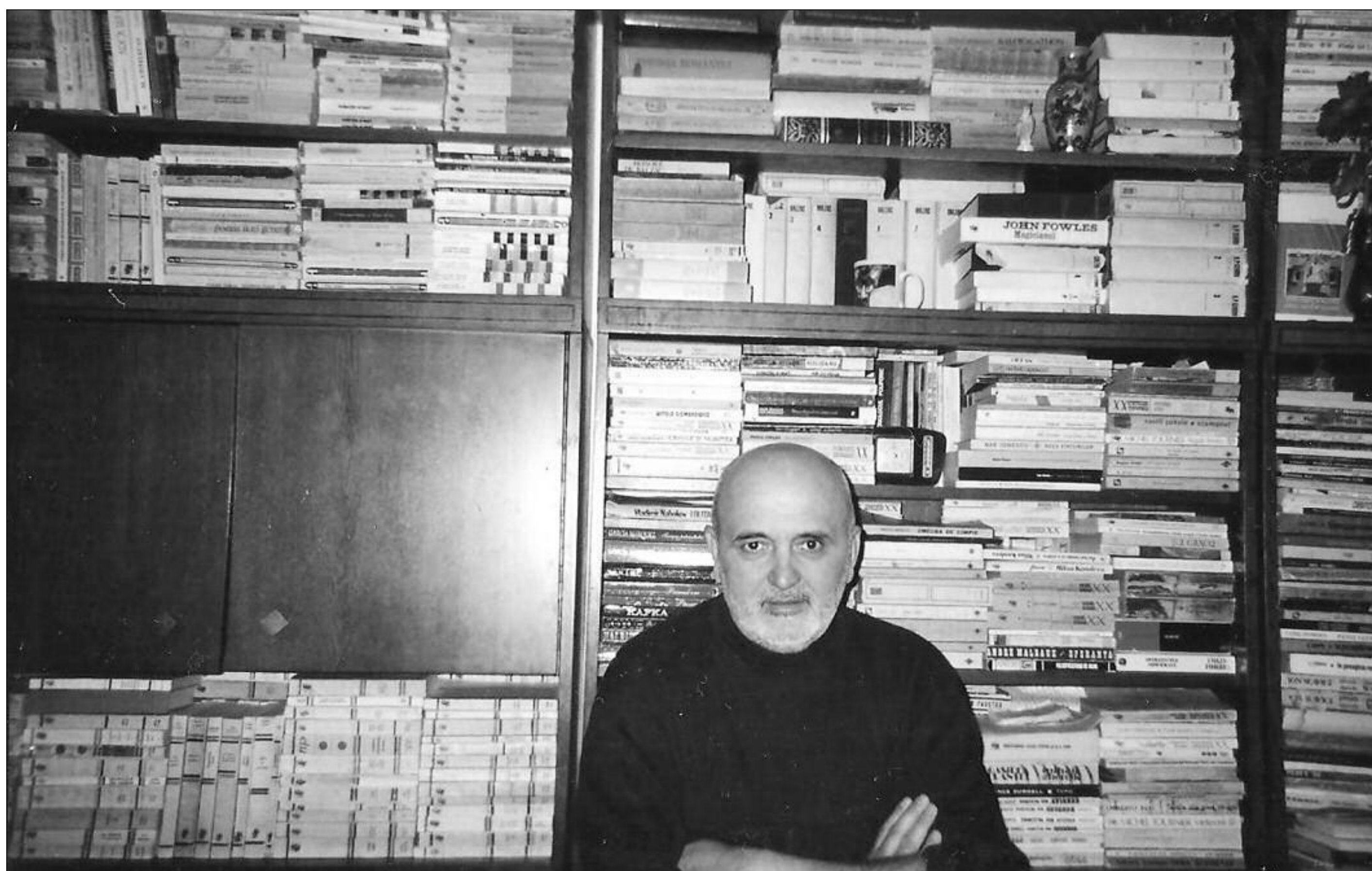
Cuvântul ca personaj principal

"Pentru prozatorii de azi, viața nu mai poate deveni <<obsedant de livrescă>>: ea este deja", scrie Al. Th. Ionescu în *Aventura prozei scurte și alte texte*, referindu-se la o proză a lui Bedros Horasangian. Relația dintre viață și text este tema centrală a cărții sale de debut și cred că a întregii sale creații. Proza scurtă, termen propus ca mai adecvat fenomenului optzecist decât nuvela sau povestirea, încearcă tocmai să recupereze viața prin intermediul literaturii. Din prea multă luciditate, din obsesia de a nu fi crezuţi, prozatorii tineri ai anilor '80 din secolul trecut – dintre care Al. Th. Ionescu alege doisprezece limitându-se la creaţiile acestora de până în 1989 –, adoptă diverse procedee precum: textualismul, intertextualismul, ironia şi autoironia, ludicul, parodicul cu funcţie constructivă, schimbarea planurilor temporale, fragmentarismul, transformarea autorului şi cititorului în personaje. Toate au scopul de a obţine autenticitatea, redarea cât mai fidelă a vieţii. Există aici un paradox, detectat la toţi autorii de care se ocupă şi întors pe toate feţele de criticul literar care se simte afin cu generaţia din care face parte, ce constă în faptul că se încearcă depăşirea livrescului chiar prin intermediul acestuia. Astfel, la unii prozatori procedeele livreşti sunt scoase la vedere în mod deliberat ironic-autoironic iar la alţii sunt mai bine ascunse în textura scrisului. Deşi apreciază ingeniozitatea "recitalului de procedee" de care dau dovadă anumiţi prozatori, Al. Th. Ionescu îşi mărturiseşte deschis admiraţia pentru regăsirea purităţii spunerii ce survine după demontarea convenţiilor şi iluziilor literaturii. Acesta este însă doar un deziderat de care doar unii dintre cei analizaţi se apropie sau l-ar putea atinge în viitor. Până atunci originalitatea prozatorilor optzecişti discutaţi provine din faptul că vin în proză dinspre proză şi scriu cu conştiinţa că trebuie să scrie altfel. "Atitudinea lor e livrescă, evident fiind faptul că semnele realităţii nu mai pot fi receptate nici <<aşezate >> în text cu ingenuitate, ci mediat, printr-un filtru livresc", notează Al. Th. Ionescu. Şi, lasă el să se înţeleagă, poate că personajul principal devine chiar cuvântul, multe dintre prozele generaţiei '80 putând fi citite ca aventuri ale cuvântului în căutarea regăsirii funcţiei originare de a reda realul. Din această perspectivă generaţia '80, cel puţin în proza scurtă este o generaţie de tranziţie. De altfel, într-o scurtă încheiere intitulată *Încă două-trei cuvinte* atinge fără a dezvolta problema crizei în care a intrat proza scurtă optzecistă, afirmând că astăzi nu se mai poate scrie proză făcând abstracţie de experienţa acestei generaţii, dar nici în felul lor nu se mai poate continua.

Aventura prozei scurte în anii '80 s-a dorit un fragment dintr-un proiect mai amplu intitulat *Panorama prozei scurte contemporane*, nefinalizat din păcate, dar a cărui schiţă este prezentată într-o *Anexă* a acestei cărţi. Autorul intenţiona o perspectivă istorică asupra prozei scurte postbelice ce ar fi inclus generaţiile '60 şi '70. Multe dintre formulările ce trasează planul viitoarei cărţi sunt de fapt idei, între care "ironia ca atitudine etică" concentrează felul cum Al. Th. Ionescu a abordat atât viaţa cât şi literatura, încercând să le armonizeze prin tot ce a făcut. Viaţa, ne-a învăţat el, nu e literatură, dar fără forma pe care i-o infuzează cuvântul literaturii nu poate fi cu adevărat o viaţă umană.

multiplele valenţe ale postmodernismului, care fac din el un instrument de analiză extrem de flexibil. Cu ajutorul lui, Al. Th. Ionescu urmăreşte evoluţia scrisului lui Mircea Nedelciu, de la volumele de proză scurtă până la ultimul roman *Zodia scafandrului*.

Cele trei volume de proză scurtă nu se pot încadra în postmodernism, ci eventual corespund unui "tardo-modernism" sau "pre-postmodernism". Totuşi, strânse laolaltă, aşa cum au fost publicate în 1999 la editura Paralela 45 din Piteşti, ele pot fi citite ca un roman postmodern. Nici cele două romane, *Zmeura de câmpie* şi *Tratament fabulatoriu* nu au toate trăsăturile ce le-ar situa fără reţinere în postmodernism.

Postmodernismul ca miză existenţială

Monografia *Mircea Nedelciu* continuă şi dezvoltă idei şi teme din *Aventura prozei scurte*, aplicându-le la unul dintre prozatorii cei mai reprezentativi ai generaţiei '80. De această dată, recitalul de procedee pus în joc în prozele scurte de autorii comentaţi în prima carte este subsumat conceptului de postmodernism. Deşi nu suportă "delimitări tranşante", acest concept are totuşi nişte note definitorii (teoretizate de autori ca: Hassan, Lyotard, Baudrillard, Eco, Vattimo, Durand ş.a), precum: descentralizare, deconstrucţie, dispersie, fragmentarism, pluricentrism, toleranţă, coabitare. Lor li se adaugă altele propuse de literaţii români: nouă sensibilitate, antropologism, antropocentrism, romantism întors, antimodernism, epistemă culturală, nou-hermetism, psiheism. Toate dau seama de

Primul roman propriu-zis postmodern de la noi, *Femeia în roşu*, scris în 1986, dar publicat abia în 1990, are trei autori, alături de Mircea Nedelciu, semnându-l Mircea Mihăieş şi Adriana Babeţi. Aici sunt etalate mai toate procedeele postmoderniste, cartea fiind rezultatul unei "inginerii textuale" - sintagma îi aparţine chiar lui Nedelciu – ea însăşi teoretizată în text.

Zodia scafandrului apărut în 2000, după moartea autorului, a fost gândit ca o parte dintr-un proiect mai amplu, ce-şi propunea să ajungă la adevărurile profunde ale societăţii româneşti în secolul XX. Romanul îi dovedeşte lui Al. Th. Ionescu faptul că Mircea Nedelciu se îndrepta spre o altă etapă a creaţiei sale în care tehnicile narative postmoderne sunt ascunse vederii, ceea ce face ca în primul plan să treacă tema propriu-zisă a romanului. Aceasta ar fi: răul societăţii totalitare şi modalităţile de a supravieţui rămânând uman. Se observă că miza (re)devine existenţială, precum în marile romane ale modernităţii, autorul căutând să exprime adevărurile despre om şi

eseu

...sunt puse în lumină trei teme bacoviene centrale: eul liric, natura și atmosfera care au drept caracteristici corespondente nevroza, artificialitatea și moartea. Imaginea foițelor de mică prin care trebuie privită poezia bacoviană, foițe care se degradează atunci când încercăm să le desprindem, este o invitație la trăirea directă a poeziei sale după parcurgerea demersului analitic. Utilizând diverse mijloace, inclusiv analiza gramaticală, Al. Th. Ionescu insistă asupra motivelor tragice abundente în poezia lui George Bacovia.

societate într-un limbaj adaptat sensibilității contemporane. Dacă în felul acesta s-a trecut dincolo de postmodernism e greu de răspuns. Cert este că, precum spune Mircea Nedelciu, la noi prin generația '80 postmodernismul nu a apărut ca o expresie a epocii postindustriale, ci ca un proiect estetic prin care se urmărea o delimitare de discursul oficial comunist. Astăzi, într-o lume ce abundă în clișee manipulatoare debitate prin multitudinea de mijloace tehnice, o atitudine de inspirație postmodernă, de neîncredere în limbajul așa-zis oficial ar fi cum nu se poate mai necesară pentru a regăsi dincolo de noua limbă de lemn adevărurile umane grave, profunde, tragice. Mă întreb însă dacă postmodernismul a fost cu adevărat asimilat la noi, în ciuda faptului că, așa cum susține Al. Th. Ionescu, sensibilitatea contemporană ar fi una inevitabil postmodernă.

Simbolism, decadentism, postmodernism

Ultima carte antumă a lui Al. Th. Ionescu este o ediție îngrijită și comentată de poezie bacoviană. Scopul didactic al cărții nu-l împiedică pe autor să pună sub semnul întrebării, ironizând de cele mai multe ori, locurile comune legate de Bacovia și să propună idei și imagini noi și provocatoare. Claritatea expunerii nu suferă însă niciodată fiind o marcă a stilului său puternic impregnat de vizual.

Al. Th. Ionescu pornește de la imaginea consacrată a lui Bacovia ca poet simbolist, reamintind temele și noțiunile care-l încadrează în acest curent și-l îndepărtează de retorica romantică, pentru a demonstra cum poetul le transgresează spre expresionism și decadentism. "Asimilând teme, motive și tehnici simboliste, scrie el, Bacovia depășește curentul, ignorând îndemnul verlainian <<nuanță, nicidecum culoare>> și neputând să pună surdină trăirilor sale, care prin repetare și intensitate devin obsesii și dau măsura unui dezacord cu lumea și a unei forme de criză care îl apropie de expresionism, dacă nu îl duce de-a dreptul în zona mult mai generoasă a decadentismului". Dacă legăturile cu expresionismul au fost documentate de critici precum Nicolae Manolescu sau Gheorghe Crăciun, prezența decadentismului în poezia lui Bacovia a fost cel mult semnalată. Lectura unui studiu al lui Gilbert Durand, *Les mythèmes du décadentisme*, îl determină pe Al. Th. Ionescu să propună cititorilor - nu sunt vizați doar elevii - un exercițiu interactiv de descoperire în textele poetului a celor șase teme decadente: artificialitatea opusă naturii romantice, dandysmul, declinul benefic, femeia fatală, iubirea impură și boala corelată cu moartea. Comentariul a douăsprezece capodopere ale geniului bacovian demonstrează includerea elementelor simboliste și expresioniste în decadentism. Luând în considerare, în mod ironic, limitările programei școlare, criticul propune o abordare care să faciliteze accesul elevilor la poezia bacoviană, simplificând până la a nu deforma sensurile acesteia. Astfel sunt puse în lumină trei teme bacoviene centrale: eul liric, natura și atmosfera care au drept caracteristici corespondente nevroza, artificialitatea și moartea. Imaginea foițelor de mică prin care trebuie privită poezia bacoviană, foițe care se degradează atunci când încercăm să le desprindem, este o invitație la trăirea directă a poeziei sale după parcurgerea demersului analitic. Utilizând diverse mijloace, inclusiv analiza gramaticală, Al. Th. Ionescu insistă asupra motivelor tragice abundente în poezia lui George Bacovia.

Rolul ghidurilor de lectură și de interpretare propuse de el este tocmai acela de a provoca deschiderea sensibilității cititorului contemporan la spiritul mesajului bacovian. Dincolo de simbolism, expresionism, decadentism, Al. Th. Ionescu realizează o lectură din perspectivă postmodernă a operei marelui poet. Convingerea sa este că între sensibilitatea decadentă și cea postmodernă există corespondențe profunde. Din moment ce consumă mai multă energie decât produce, cum afirmă el undeva, postmodernismul aparține tot unei faze decadente a culturii, stând amândouă curentele sub semnul mitemului "declinului benefic". Sunt sigur că Al. Th. Ionescu ar fi dezvoltat o astfel de lectură postmodernă a poeziei bacoviene, dar nu numai, în eseuri sclipitoare, precum cel care deschide această carte: *Bacovia – de la simbolism la decandentism.*

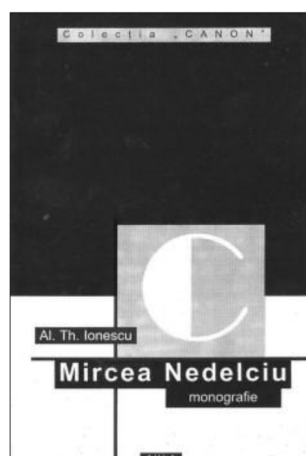
Un jurnal provincial de viață și lectură sui-generis

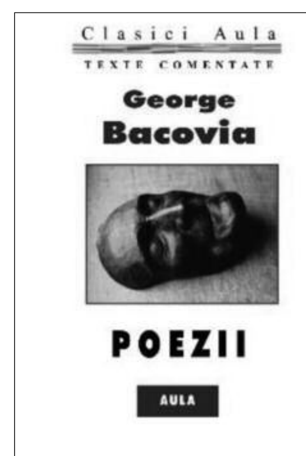
S-a spus că un articol de ziar trebuie să trăiască o zi, subînțelegându-se că apoi el trebuie să moară. Departe de mine gândul de a contrazice consacrata butadă. Totuși, ea nu explică de ce putem citi astăzi, după mai bine de un secol, publicistica lui Caragiale, a lui Eminescu și nu numai. Și nu o facem doar dintr-o curiozitate istorică, ci ca și cum textele lor ar fi scrise pentru noi cei de azi. Poate fiindcă reușind să capteze viața unei zile, articolul de ziar o poate conserva în timp; chiar dacă moare în ziua următoare, articolul scris de un maestru poate fi retrezit la viață de privirea unor cititori avizi să-și cunoască atât trecutul, cât și prezentul. Cred că dacă autorul și-a pus sufletul în textul pe care l-a scris, fie și un umil articol de ziar, el trăiește indiferent de conjunctura subiectelor și problemelor dezbătute. Pe lângă suflet e necesară, bineînțeles, și inteligența de a pune în joc anumite constante ale condiției umane. Că acest lucru nu-i la îndemâna oricărui gazetar, ci doar a acelora care au o cultură asimilată organic, este un loc comun. Dar cred că mai e ceva, care implică deopotrivă și sufletul și inteligența și cultura: vocația comunicării. Să scrii un articol de ziar ca și cum te-ai adresa unor interlocutori prezenți în carne și oase cred că ține de condiția adevăratului gazetar. Este tocmai ceea ce face în editorialele sale publicate vreme de 5 ani , din 2004 până pe 25 martie 2009, cu trei zile înaintea morții, de Al. Th. Ionescu. Recitindu-le sunt uimit câtă pasiune punea el în tot ceea ce se implica. Îmi vorbea odată de proiectul unui jurnal provincial de viață și lectură. Consider că el este cuprins în cele două volume de articole, *A(l)titudini* și *A(l)titudini culturale* – la care aș adăuga și cronicile cuprinse în *Umbra bibliotecii* - , ce oferă un tablou al vieții de provincie, cu politică, moravuri, cultură, conectate însă la cea națională și uneori chiar europeană. Temele sunt diverse, dictate firește de evenimentele zilei, dar există câteva constante precum: criza învățământului, liberalismul și crizele sale, starea vremii și schimbările naturii, apariții editoriale și evenimente culturale. Tonul articolelor este în general sceptic, uneori cu accente pesimiste, deși există și pagini în care răzbate speranța unei renașteri morale a acestei națiuni pe baza căreia s-ar putea clădi și economic și politic și cultural. Amărăciunii intelectualului, dascăl, scriitor, ziarist, sensibil la disprețul puternicilor zilei, cărora le cunoaște precaritatea morală și culturală străbate însă ca un fir roșu orice text, chiar și cele care descriu starea vremii sau peisaje din Curtea de Argeș.

Ochiul său de gazetar înregistrează cu precădere aspectul provincial al unor manifestări locale ce se vor de avengură cel puțin națională, ceea ce i-a atras, bineînțeles, destui dușmani. Când admiră o face însă fără reținere. Mai ales tinerii sunt cei de care își leagă speranțele sale, de aceea îi încurajează, inclusiv publicându-le și prezentându-le primele încercări literare, ori de câte ori simte că aceștia promit. Dar tristețea dascălului provocată de mecanismele legale sau de culise ce au dus la degradarea învățământului românesc nu poate fi învinsă în totalitate de realizările excepționale ale unor elevi străluciți.

Al. Th. Ionescu gazetarul se plasează ca observator implicat la nivelul omului de pe stradă, căruia încearcă să-i lămurească ițele încurcate ale puterii, mizând pe gradul său de inteligență și bună credință. Uzează în acest scop de expresii percutante, imagini revelatoare, predicții cu privire la evenimentele viitoare, unele confirmate, dar care au în primul rând rolul de a provoca gândirea cititorului. Evaluarea activității politicienilor locali sau de la centru, indiferent de culoarea politică, se face în funcție de standarde morale de bun simț, fără a cădea însă în moralism, pe care aceștia, atunci ca și acum, le-au încălcat continuu. Constatând că lucrurile au rămas la fel nu-ți poți reprima, recitind aceste

eseu

volume de articole, un sentiment de zădărnicie: atâta cultură, ironie, umor, inteligenţă puse în joc n-au putut schimba nimic! Dar poate că vor fi făcut-o la un alt nivel, lămurind neclarităţi, prevenind greşeli, întărind discernământul şi simţul valoric în oameni care nu sunt în prim-plan. Nu-i puţin lucru să întâlneşti, chiar şi prin scris, un spirit liber, ale cărui opţiuni sunt afirmate tranşant şi care nu abdică de la exigenţele pentru adevăr şi claritate.

Spuneam mai înainte că articolele de ziar ale lui Al. Th. Ionescu, strânse în cele două volume, însumând fiecare peste 300 de pagini pot alcătui un jurnal. Este vorba de unul al asumării unei condiţii marginale care, paradoxal, îi conferă o libertate la care puţini ajung. Putem deci (re)citi articolele lui Al. Th. Ionescu ca pe nişte consemnări aproape zilnice, în care faptele de viaţă şi lecturile se întrepătrund, rezultatul fiind nu doar o frescă a unui oraş de provincie, ci şi un portret al autorului. În special articolele de atitudine critică faţă de principii sau valori morale, estetice, civice, pot fi citite ca şi cum ar fi fost scrise astăzi şi, din păcate, cred că vor fi la fel de valabile şi mâine.

Între viaţă şi cărţi

Multe despre cărţile în legătură cu care a scris Al. Th. Ionescu vreme de trei decenii, de la sfârşitul anilor '80 ai secolului trecut, până la sfârşitul vieţii, în martie 2009 au fost sau vor fi probabil uitate. Cronicile sale însă rezistă curgerii vremii, fapt de care mi-am dat seama recitind după şase ani de la apariţie *Umbra bibliotecii*. Impresia la a nu ştiu câta relectură este că ele au o anumită autonomie, care nu exclude obiectivitatea în obţinerea unei imagini clare şi coerente asupra unei cărţi, lămuritoare chiar şi pentru cine nu a citit sau a uitat respectiva carte. Realizează aceasta fără a o rezuma, ci prin judecăţi personale foarte bine pliate pe obiect. Fără a fi excesiv de metodic, ci mai degrabă un intuitiv, criticul nu dă greş în surprinderea esenţialului şi nu deviază de la el. Intuiţia esenţialului, vizibilă şi în citatele relevante şi bine plasate în propriul text, combinată cu simţul valorii estetice, dă senzaţia de siguranţă a verdictelor critice, care nu lipsesc niciodată fiind formulate mai voalat sau mai tranşant, în general la final. Pe lângă acestea, vocaţia didactică a autorului se dezvăluie în comparaţiile expresive împrumutate din varii domenii: biologie, geografie, geologie, medicina etc, care facilitează înţelegerea cititorului în punctele mai dificile, fixându-i totodată în memorie imagini revelatoare. Nu există însă nici o urmă de didacticism, de dăscăleală în aceste cronici ce ar putea ajuta pe oricine este interesat să descopere modalităţile apropierii de o carte, de un autor.

Implicarea lui Al. Th. Ionescu în propriul scris este deplină, organică astfel încât textul rezultat conţine şi procesul transformării în substanţă proprie a textelor altora. Formula adecvată a unui astfel de demers ne-o oferă chiar el în titlul unei cronici: "implicarea ironică". Sintagma este evident oximoronică, fiindcă ironia presupune detaşarea de obiectul vizat, însă "secretul" lui Al. Th. Ionescu e de a menţine cei doi termeni, implicare şi ironie, împreună, în tensiunea lor contradictorie transmisă şi cititorului, invitat la o astfel de participare detaşată. Cărţile, ne sugerează criticul, ne mint, dar o fac pentru a ne spune un adevăr mai adânc, care nu poate fi spus direct, căci s-ar banaliza. De aceea cred că, şi ştiu că şi el credea, literatura nu va dispărea niciodată decât cu preţul unui tembelism generalizat.

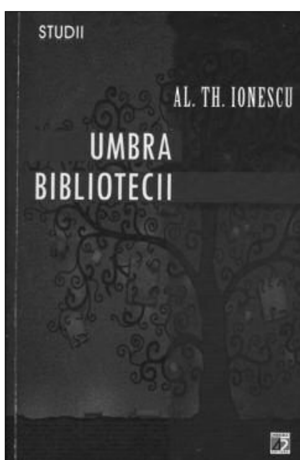
După părerea mea, de nespecialist, cronicile literare ale lui Al. Th. Ionescu pot fi receptate pe trei planuri. Primul ar fi cel obiectiv, cartea şi autorul despre care scrie şi pe care ştie să-l întâlnească prin intermediul textului. Al doilea este el însuşi ca particiant empatic – ironic la creaţia celuilalt. Aceste două niveluri se întrepătrund căci- iar aceasta ţine chiar de esenţa talentului – scriind despre alţii, el scrie în acelaşi timp despre sine. Cel de-al treilea nivel sau referinţă este cititorul, dialogul continuu cu acesta fiind una dintre mărcile stilistice ale lui Al. Th. Ionescu, care transformă scrisul său într-un spectacol. Majoritatea scrierilor sunt, aşa cum li s-a reproşat încă de la Platon, nişte monologuri. Invitându-l pe cititor să participle la actul receptării şi evaluării critice a unei opere literare în calitate de partener, de martor sau de posibil contestatar, Al. Th. Ionescu forţează limitele discursului monologal către sugestia unui dialog. Există în scrisul lui Al. Th. Ionescu o sete reală de comunicare, atât de puternică încât reuşeşte să o trezească şi pe cea adormită în cititor. Capacitatea de a-l face pe celălalt să se deschidă dialogului îi definea de altfel întregul fel de a fi. În scris ca şi în viaţa de zi cu zi, Al. Th. Ionescu nu ezita să-şi mărturisească deschis îndoielile, incertitudinile, mirările. Farmecul său personal, transmis nealterat în textele scrise, ţine şi de faptul că nu discută de pe poziţia unui deţinător al adevărului, ci a unui căutător, situându-se voluntar la acelaşi nivel cu cititorul, partenerul de dialog invitat să tatoneze împreună cu el calea spre aflarea adevărului sau sensurilor în literatură ca şi în viaţă.

Judecăţie de valoare ale criticului literar Al. Th. Ionescu sunt – eu n-am găsit nicio excepţie, bine cumpănie şi argumentate, obiecţile punctuale, acolo unde e cazul, profilându-se pe fundalul aprecierii meritelor unei opere. Criticul nu iartă în general lipsa de imaginaţie a unui autor, previzibilitatea subiectului sau banalitatea mijloacelor scriitoriceşti, dar nu uită totuşi realizările, atâtea câte sunt, sau măcar potenţialităţile ce ar putea fi dezvoltate. Probabil că autorii despre care a scris au avut ce învăţa citindu-i cronicile. Unul dintre criteriile de evluare a unei opera literare, dacă nu cumva cel mai important, cu relevanţă deopotrivă estetică şi etică, este asumarea de către autor a temelor, personajelor şi mijloacelor artistice. Chiar şi inconsecvenţa, dacă e asumată, poate fi un argument axiologic. Fără a abdica de la principiul autonomiei esteticului în literatură, dimpotrivă, îl afirmă împotriva oricărui contestatar, Al. Th. Ionescu nu este interesat doar de expresie de dragul ei înseşi, ci de capacitatea aesteia de a transmite intensitatea unei trăiri, adică a vieţii cu toate ale ei: tragicul, grotescul, banalul, ratarea, bucuria, iubirea, degradarea, moartea. Că acestea sunt şi temele sale de meditaţie se simte în fiecare rând scris. Precum am mai spus, la Al. Th. Ionescu graniţa dintre viaţă şi cărţi este fluidă, trăsătură ce-l apropie de autorii postmoderni, mulţi din generaţia '80. Dar nici la aceştia "recitalul de procedee" pus în joc nu-l convinge decât în măsura în care mijloacele artistice nu sunt etalate de dragul lor, ci înglobate până la a deveni invizibile în structura mesajului transmis. Tehnicile narative nu ar trebui să apară explicit în text decât în modalităţi ludic-ironice sau parodice, cum se întâmplă în cazul celor mai buni prozatori optzecişti. La aceştia cel mai mult va aprecia criticul congeneraţionist renunţarea la poziţia clasică, a demiurgului atoateştiutor, pentru a se situa la nivelul cititorului mărturisindu-i şi mărturisindu-şi nedumeririle legate de continuarea subiectului, soarta personajelor sau de scris în general. Rezonanţa lui Al. Th. Ionescu cu postmodernismul a fost, aşadar, cât se poate de firească, acest curent reprezentând pentru el o cale de regăsire a vieţii prin cărţi, în "umbra bibliotecii".

Îmi amintesc că l-am întrebat pe la începutul pasiunii mele pentru literatură dacă se poate scăpa de cărţi. Întrebare de adolescent pe care a luat-o foarte în serios, aşa cum lua orice întrebare venită din partea unui învăţăcel, răspunzându-mi, ţin minte perfect, că: "un intelectual nu poate scăpa niciodată de livresc". Autenticitatea, plenitudinea vieţii, de care eu credeam că lectura mă îndepărtează, se obţine pentru cel împătimit de cultură numai mediat de carte.

Deşi ivite, normal, dintr-un imbold livresc, cronicile literare, care sunt de fapt cronici-eseu, ale lui Al. Th. Ionescu, trimit dincolo de acest plan, spre oamenii vii, spre noi cititorii, învăţându-ne că literatura nu este o disciplină închisă în sine, ci o provocare de a ne asuma propria viaţă, neîngropând-o în banalitatea convenţiilor sociale, politice sau de alt fel. Este ca şi cum trăirea la maximă intensitate a vieţii ar depinde de buna întrebuinţare a cuvintelor iar diversele forme ale răului: ura, banalitatea, grotescul, crima, dictatura, provin din degradarea cuvântului. Marea sa lecţie, despre care mărturisesc deopotrivă scrisul şi viaţa sa, pe care au învăţat-o toţi elevii săi adevăraţi, a fost cea despre importanţa cuvântului. O lecţie deopotrivă estetică, etică şi filosofică în sensul socratic. Este şi acesta unul dintre motivele pentru care trecerea timpului nu ia, ci adaugă ceva scrierilor şi amintirii personalităţii sale.

În scris ca şi în viaţa de zi cu zi, Al. Th. Ionescu nu ezita să-şi mărturisească deschis îndoielile, incertitudinile, mirările. Farmecul său personal, transmis nealterat în textele scrise, ţine şi de faptul că nu discută de pe poziţia unui deţinător al adevărului, ci a unui căutător, situându-se voluntar la acelaşi nivel cu cititorul, partenerul de dialog invitat să tatoneze împreună cu el calea spre aflarea adevărului sau sensurilor în literatură ca şi în viaţă.

Paul Artezu

Octavian Doclin este poetul unui univers interior, uneori obsesiv, autoreferenţial, dus în abstract pînă la transparenţa de cristal a ideilor. Este o lirică încordată, reflectată în adânc, dramatică, autentic expresionistă.

Experimentarea unui dans

Încă din titlul recentului său volum de poeme, **Baletul de noapte** (Editura Gordian, Timişoara, 2015, cu o prefaţă de Marcel Pop-Corniş), **Octavian Doclin** (n. 17 februarie 1950) propune, ca reprezentare abisală, un dans nocturn, o realitate redusă la gestică (formă de disperare a vorbirii). Baletul este o manifestare specială, un dans dematerializat, spiritualizat, făcut să scoată la lumină, din adânc, o energie fulminantă. Are o tensiune asemănătoare poeziei, bazându-se pe abstractizare şi stilizare.

Octavian Doclin îşi percepe preocuparea scripturală ca luptă necontenită, evocând în acest sens piatra Eben-Ezer (loc în care prorocul Samuel, care îl va unge rege pe David, a marcat o victorie asupra filistinilor, succedând unei înfrângeri). Dar această bătălie necontenită, purtată de poet, este transferată de pe planul scrisului pe cel existenţial: „postum poetul poate fi doar o păpădie bătută de vântul/ unui anotimp rece târziu/ puful ei devenind o făină care nu dospeşte/ dragul meu prieten şi poet/ siţindu-te cum te sprijini încălzindu-le/ pe coastele mele fisurate/ în baletul meu de noapte/ la atâtea reîntoarceri din subterană/ în realitatea reală dar vai/ ele nu se mai pot suda/ nici cele de stânga şi nici cele de partea dreaptă/ fiindcă aceste căderi continue/ în i-realitatea reală ori mai bine zis în realitatea i-realităţii/ după atâtea re-întoarceri la suprafaţă/ cu o altă memorie/ riscă acum ca baletul de care-ţi vorbeam/ să fie dansat poate în curând/ sau cine ar putea să ştie să spună/ doar de un schelet cu singura balerină/ pe care o poate duce în braţe/ şi în care până la urmă/ se va topi nevăzut” (*Baletul de noapte*). Gândurile premonitorii par a se stinge în faţa curăţeniei rugăciunii, venite din copilărie, care îi preschimbă trupul, deschizându-i o altă realitate. Poezia lui Octavian Doclin se concentrează pe semne ale transcendenţei, pe întrezăriri, pe care nici nu poate să le numească explicit, fiind prea absconse, pe *descensus ad inferos*. El apelează la simboluri, la un discurs eliptic, atingând, numai, sensuri tainice, producând reverberaţii. Această explorare a propriei realităţi îl face să-şi observe dualismul alcătuirii, pe de o parte, existenţa *subterană*, cu *fantasmele* ei, pe de alta, existenţa *extra-muros*, imaginea pentru ceilalţi. Iar poetul aspiră la o metanoia, la o nouă memorie, pentru că *baletul de noapte* este implacabil: „şi baletul nu se putea dansa/ niciodată la vedere/ din motive de parteneră/ contopiţi sprijiniţi însă/ unul de altul/ cei doi s-au topit precum ceara/ într-un fagure gol” (*Penitenciarul penitenţă...*). Acest dans trist este o izolare, o formă de asceză, o chenoză.

Rafinatele spaţii subterane în care se retrage reprezintă locul unei alchimii sufleteşti, adăpost al regăsirii, al pierderii de sine. Dansul, ca dispariţie, ca exerciţiu de trecere, este aseptic, în întregime spiritualizat, proces de imaterializare: „în dansul nocturn/ ajunşi la perete/ a fost văzută peste ani/ doar imaginea/ ca o dâră de fum/ a unui schelet/ ca aurul spălat/ ce nu se poate cântări/ cum o biruinţă/ potrivnică” (*Biruinţa*). Însuşi creatorul *acestei forme de existenţă* părăseşte, în final, scena.

O parte narativă a cărţii prezintă aventurile Servitorului plecat în căutarea „singurei partituri/ care stabilea numărul paşilor/ în jocul pe contratimp/ şi arăta drumul spre desăvârşire/ al Maestrului” (*atunci*). Pentru orientare, se foloseşte de o *Hartă Coregrafică*. El se aliază cu Cel înalt, *dresorul de la Ghimboca*. Acesta îl învaţă „jocul vieţii dragostei şi morţii/ brâul în contratimp” (*se opriră*). Asistă, apoi, la un spectacol bizar. Apare şi Cel absent. Toată această căutare fără noimă pare o iniţiere în domeniul absurdului.

Partea volumului numită *vise. viziuni. halucinaţii* conţine texte inefabile, ale unui imaginar liric pur, fără conţinut formal: „feştila din lampa cu petrol/ scrum s-a făcut/ se scurge uleiul/ de pe pereţii picturilor/ boabele mărgăritarului/ se prăbuşesc/ nelimitat nevăzut/ se-aud doar înfiorările/ se simt vârstele viitoare” (*nelimitat nevăzut*).

Frumuseţea austerităţii de limbaj se vădeşte în toată lirica lui Octavian Doclin. Poetul transformă povestea într-un alt fel de vorbire, incluzând iconul, labirintul semantic, evanescenţa, iluminarea, revelaţia. Sensurile se află în ascuns, în subterană, în „lacul cu spermatozoizi ai poeziei” (*Zămislirea*), într-o nouă naştere, în ermetismul vieţii („viiaţa viiaţa numai viiaţa/ îşi spuse ascunzându-şi faţa” – *Viiaţa*), în duhul sâmburelui. Există, ne spune poetul, a boală a ascunderii şi un remediu: „Îndoiala recunoscută/ poate fi vindecată/ doar atunci când nu este mascată/ deci: neascunsă/ doar pătrunsă.” (*Poem minim*, p. 53). Alteori, poate exista o succesiune de ascunderi în ascunderi, de sâmburi gestându-se unii pe alţii, ori de cuvinte în cuvinte, menite să *pornească rodul*. Însuşi poetul se sustrage realităţii, căzând în „vise năluci halucinaţii viziuni” ale „subteranelor sale” (*Enzima*), nerezistând ispitelor unui drog îmbietor. O nemiloasă luciditate îl face să-şi recunoască propriul infern, propria damnare: „tirania viciului/ purtându-i paşii prin grădina altor vicii/ a credinţei care nu mântuie” (***).

Cortegiul fantomatic, configurat pe neaşteptate, este însoţit de o fanfară fără instrumente, condusă de un dirijor fără baghetă, care îi deplânge pe cei învinşi. Plonjarea nerezistibilă în „halucinaţiile nopţilor arse-cenuşă/ la flacăra verzuie a drogului-spirt” îi proiectează tabloul unei morţi deja familiare. Scriitorul înţelege că întruneşte în sine o dualitate dramatică: „poetul înger şi poetul blestemat” (*Răscumpărătorul*). Viziunea antinomică apare şi între perechea „celor ce sunt în pârgă” şi „cele în putrezire” (*Sfatul ultim*).

Apar şi în acest volum personaje emblematice, învăluite în mister: Scribul, Pivnicerul, Stăpânul, Servitorul...

Octavian Doclin este poetul unui univers interior, uneori obsesiv, autoreferenţial, dus în abstract pînă la transparenţa de cristal a ideilor. Este o lirică încordată, reflectată în adânc, dramatică, autentic expresionistă.

Ion Popescu-Sireteanu

Ionel Teodoreanu azi

Domnişoara Amalia Elena Constantinescu (n. 1975) a absolvit Facultăţile de Teologie şi Litere, de Ştiinţe Economice, Juridice şi Administrative şi Facultatea de Psihologie ale Universităţii din Piteşti, cu masterat în istoria şi filosofia religiilor (2003). Debutează cu volumul **Timpul unei flori**, 1995, apoi publică volumele **Comercianţi de cuvinte** (1996) şi **Durere în paradis** (2000).

Cum se vede, Amalia Constantinescu şi-a început activitatea publicistică în calitate de poetă şi nu o vedeam dăruită unei grele şi îndelungate munci de cercetare critică şi istorico-literară, exeget al operei vaste a unui mare prozator, care a publicat numeroase cărţi, poeme, proză memorialistică, iar altele, cele mai multe, romane. Este vorba de Ionel Teodoreanu, copilul minune al „Vieţii Româneşti” şi al lui Ibrăileanu.

Cu o pregătire excepţională şi cu un orizont literar deosebit de larg, Amalia Constantinescu a reuşit să dea publicităţii studiul monografic **Ionel Teodoreanu şi medelenismul**, Bucureşti, Ed. Muzeului Literaturii Române, colecţia Aula Magna, 2016, 450 pagini.

Cartea a fost prezentată la Salonul Internaţional de carte Bookfest şi la Târgul Internaţional de Carte Gaudeamus.

Fiind îndrumătorul acestei teze de doctorat, prof. univ. dr. Nicolae Oprea, în **Prefaţa** cărţii, are cuvinte de accentuată apreciere, subliniind „valoarea indiscutabilă a contribuţiei autoarei în revalorificarea operei epice şi lirice a lui Ionel Teodoreanu”. Scrierea aceasta „se întemeiază pe o abordare exhaustivă, cvasi-monografică, întrucât opera lui Ionel Teodoreanu este exploatată în toate palierele sale de la poezie, trecând prin proza scurtă, până la romanele de consacrare”. Preluăm şi ideea că „structura lucrării este echilibrată, cu materia judicios distribuită în capitolele sugestiv intitulate prin idei rezumative”.

După ce face analiza romanului **La Medeleni**, autoarea analizează, cu atenţie şi competenţă critică, întreaga operă literară a lui Ionel Teodoreanu, cu numeroase comparaţii (Márquez, Dostoievski, Tolstoi ş. a.).

Capitolele acestei scrieri se deschid cu câte un motto în limba latină, primul fiind *Exigua vitae pars quam noi vivimus* (= Doar o mică parte a vieţii este cea pe care o trăim cu adevărat).

O simplă înşirare a capitolelor ne poate vorbi despre orizontul acestei cărţi. Capitolele cărţii sunt: I. **Aspecte de viaţă**, II. **Spiritul medelenist – generator al unui pseudocurent literar**, III. **Premedelenismul: poezia ludică sau poemul în proză**, IV. **Medelenismul: personaje specifice, conflicte, manieră narativă**, V. **Postmedelenismul ca replică a „revoltei” antimedeleniste**, VI. **Ionel Teodoreanu, poetul robit de vreme... psihanaliza medelenismului poetic**, VII. **Mister, metaforă şi psihanaliză în proza lui Ionel Teodoreanu**, VIII. **Iubirea în romanele lui Ionel Teodoreanu de la perfecţiune la eşec**, IX. **Geniu sau anonim**, X. **Gândul din urmă sau în loc de concluzii.**

Realizarea unei astfel de teze de doctorat presupune, cum am spus, o pregătire excepţională, întrucât este vorba de un mare număr de scrieri apropiate ca structură, de opere din literatura universală, dar şi abordarea freudistă a unor teme, apoi paralele cu Tolstoi, Dostoievski etc. ne vorbesc despre lecturile şi sensibilitatea autoarei. Apropieri de opera lui Vasile Voiculescu sunt permanente.

Iaşul este prezent în multe din paginile lui Ionel Teodoreanu şi autoarea prezintă cu respect şi aş spune cu emoţii locuri memorabile ale strălucitului oraş (p. 238, 239, 240), în care pe vremea lui Ionel Teodoreanu corifeii erau Ibrăileanu şi Sadoveanu.

O prezenţă frecventă lângă autorul studiat este fratele său Păstorel, o structură artistică aparte, umorist şi epigramist. Autoarea citează ceva dintre epigramele lui. Am aminti aici doar volumul **Strofe cu pelin de mai contra Iorga Nicolai**, care l-a dus la pierdera unui premiu. Adăugăm şi noi aici calamburul (pentru fisc) **N-am venit că am venit, Am venit că n-am venit**! Gestul lui Petru Groza de a numi în guvernul său la agricultură un ministru cu totul nepregătit, a dus la epigrama: **Domnul Groza, om sinistru, A făcut din bou ministru**.

Pentru unele dintre epigramele sale, care afectau ordinea comunistă a ţării, Păstorel a făcut câţiva ani de puşcărie (aşa cum Radu Gyr a fost condamnat la moarte pentru poezia **Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!).**

Amalia Elena Constantinescu a realizat o lucrare de mare valoare, dar subliniem şi meritul profesorului N. Oprea pentru bunul mers al cercetării.

Aş mai preciza în încheiere că opera lui Ionel Teodoreanu a fost bine primită de critica vremii (G. Călinescu, E. Lovinescu, Perpessicius, M. Ralea), dar şi astăzi scriitorul este între cei mai preţuiţi prozatori, cu reeditări succesive.

Reţinem că, autorului, visele i-au dăruit frumuseţea divină a arderii creatoare (p. 46).

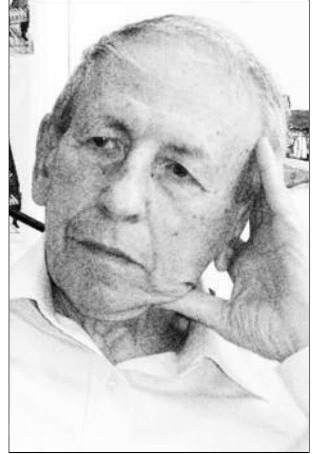
Autoarea ataşează cărţii un amplu rezumat în limba engleză (p. 273-299), o bogată bibliografie (p. 300-346), un capitol de **Anexe.** Presupun că la referinţe critice, textele semnate de Mircea Bârsilă, Vasile Spiridon şi Silviu Angelescu reprezintă referate pe marginea tezei de doctorat.

În încheirea lucrării, autoarea ne prezintă o fişă cu bogata sa activitate publicistică şi cu unele date biografice.

Cartea Amaliei Elena Constantinescu este o frumoasă reuşită de istorie literară şi autoarea merită felicitări pentru munca ei inspirată.

cronici

Marin Ioniţă

CĂLARE PE VÂNT
FILE DE JURNAL DEMENŢIAL

Deschid gura, dar sunt întrerupt. În cameră este aruncată o femeie tânără. Cu părul lung şi negru, dar încâlcit şi murdară din cap până-n tălpi. Veşmintele sfâşiate. Plină de vânătăi, de muşcături, de zgârieturi. Mâinile în mănuşi de box şi încheieturile în cătuşe. Urlete de sălbăticiune. Răget de nebună. O fiară în captivitate. Cu însoţitorul ei înarmat şi o asistentă medicală cu trusă. Sunt înghemuit într-un colţ de gorila mea. Cu gârbaciul ridicat.

- Să nu scoţi un grai! Înţepenită în scaunul ei, doamna cu interogatoriile, ca un sfinx la poarta infernului, se interesează cu aceeaşi voce de magnetofon:

- Ce e cu creatura asta? Răspunde asistenta:

- E femeia nebună, bănuită că a făcut ceva rău. Poate chiar o crimă. Altfel de ce ar fi fugit în pădure? S-a ascuns prin văgăuni, în mărăciniş. Se hrănea cu ierburi, cu frunze, cu ouă din cuiburi. Când a prins un pui de iepure, l-a sfâşiat şi l-a mâncat de viu. Tocmai asta făcea când a fost găsită. Căutată cu câinii. Cu poliţişti. S-a căţărat într-un copac şi a ameninţat că se aruncă. Au întins o plasă ca sub acrobaţii pe sârmă la înălţime, în circ. Sau ca pompierii sub ferestrele clădirilor aflate în flăcări. S-au urcat după ea cu scara de pompieri. Ţipa. Se zbătea. Lovea. Muşca. Îşi înfigea unghiile în carne. Au făcut-o balot într-o foaie 24 de cort. Noi, la SMURD, i-am făcut la repezeală antirabic şi antitetanos. Am pansat-o şi am sedat-o. De la Spitalul de Urgenţă ne-a trimis aici.

Se zbate. Ţipă. Urlă. Schiaună. Mârâie. Încearcă să se muşte de unde ajunge cu gura. Răcneşte de te înfioară. Parcă tremură şi pereţii. Nebunii zugrăviţi...

Dau paznicul la o parte. Mă apropii cu paşi bâjbâiţi. Îi dezvelesc fruntea. Mă înjunghie cu privirea.

- Sunt alături de tine!...

Mă scuipă între sprâncene. Pe fruntea sub care se ţes gândurile. Unul bun era şi pentru ea. Mă şterg pe îndelete.

- O să ne mai întâlnim!...

Doamna îi completează fişa:

- La salonul numărul 6. Dar o spălaţi! Şi o legaţi la pat! În rest, ştie medicul ce-are de făcut!

*

Sălbatic cânta femeia aceea. În nopţile mele nedormite. În zilele mele zbuciumate. În ceasurile sedate. În minutele de luciditate. În clipele de pe hotar. În momentele de veghe. În vise. În coşmaruri. Cânta-cânta... Chiar când îmi pierdeam cunoştinţa, în străfundul fiinţei mele mai rămânea un sâmbure de lumină. Şi în pâlpâirea aceea era ea. Şi cânta. Cânta. În dorinţa mea. În vrerea mea de ea. Cânta-cânta... Undeva... Unde? Poate în cer. Poate într-un nor. Poate într-o stea. Undeva. În inima mea. Cânta. Mă chema. Unde eşti? Unde eşti, femeie sălbatică? Unde, iubita mea? Exişti? Nu exişti? Mă aştepţi să te caut? Te voi găsi? Nu-mi răspunde... Cântă... O chem... Vino... De 112 unde eşti... Dacă exişti... Din vânt... De sub pământ... Din râpi... Din prăpăstii... Din cimitire... Din păduri... Din poiene... Din stânci... Din bârloguri... Din caverne... Din hrube... Din spuma valurilor de mare... Din mărăciniş... Din luminiş... Din cer... Din nori... Din stele... Din găuri negre... Din galaxii... Din constelaţii... Din astre... Din lună... Din soare... Din aurorele boreale... Din hău... Din neant... De oriunde... De nicăieri... Vino... Vino... Vino...

Iat-o... Pluteşte în văzduh... Coboară pe un curcubeu... Femeia aşteptărilor mele... Femeia din halucinaţia mea... Când am leşinat, într-o învârtejire de dans, în camera de gardă...

Cu trupul gol, alb ca marmura, „mai albă decât albul lespezilor de pe morminte“, înfăşurată în părul lung şi negru, care atârna până la glezne... Întind braţele... Se lipeşte de mine... Dansăm... Pas du deux, pas du deux... Beţie... Nebunie... „Nebunie şi tristă şi goală,/ Urechea te minte şi ochiul te-nşală!“ Şi ce dacă... Pas du deux, pas du deux... Plutim... Ne iubim... Şi se desprinde... Întinde mâna... Vino... Sunt paralizat...

Sălbatic cântă femeia aceea... Mă cheamă... O aud... Miez de noapte în celula neagră... Profit de ocazie că nu am acul perfuziei în venă... Pilula nu am înghiţit-o... Mă ridic încet în picioare... Napoleon sforăie... Cinicul doarme ghemuit sub pat... Îi fur lumânarea... O aprind... Ies din celulă... Celulă după celulă... Mă strecor printre paturi... Sălbatic cântă femeia aceea... Arii din opere... Aida... Radames... Radames... Mă cheamă... Eu sunt prinţul egiptean... Radames... Radames... Aşteaptă-mă... Sosesc... Lumânarea îmi tremură în mână... Flacăra pâlpâie... Paşi şovăitori... Îmi bate inima în tâmple... În venele gâtului... Se zbate în piept...

Cântă... Aproape... Departe... Încă un pas...

O celulă neagră, ca toate celulele... Pe un pat fără pernă, fără saltea, care pare o masă de autopsie, un chip vag uman... Gol... Ras în cap şi peste tot... Mai mult un schelet sub piele... De n-ar fi sânii fleşcăiţi peste coaste şi crăpătura dintre picioare, n-ai ştii de e bărbat sau femeie... Mâinile legate... Picioarele la fel... Cântă şi plânge... Plânge şi cântă... Plâng şi eu... Şi mă târăsc afară...

Suflu în lumânare... Mă trântesc în pat... Urlă un câine... Afară? Nu avem ferestre... Între ziduri? Între pereţi? În tavan? În duşumele? Urlă în mine...

*

Trupul gol, înfăşurat în păr, când a fost vânată. De unde venea? Cum a ajuns acolo? Poveste nebună. Absurd. Dincolo de închipuire. Nici noi, din balamuc, nu ne-am fi putut-o imagina. Aflăm totul de la bătrâna noastră infirmieră, care, nu ştiu de unde, ea ne ştie toate poveştile, de la profesor la ultimul internat. ...

...În familia unui preot de ţară a fost să vină pe lume o copilă năzdrăvană. Parcă i se cuibărise o privighetoare în gât. Primele silabe păreau rostite pe note muzicale. Primul cuvânt, un început de cântec. Fiecare propoziţie, o melodie. „Poate a cântat şi în burta mă-sii“, zice coana infirmieră, care e plină de presupuneri.

Lecţii de muzică. Şcoala la oraş, liceul de muzică, olimpiade, concursuri, diplome, premii. Triumf. Conservatorul. În ţară şi în străinătate. Angajată. Colaboratoare. La Scala din Milano. Metropolitan. Opera din Paris. Opera din Viena. Madrid. Londra. Petrograd. Moscova. Bucureşti. Cairo. Cele două Americi. Japonia... Aida. Traviata. Ciociosan. Răpirea din Serai. Liliacul. Boema. Turandot...

Viaţă monahală. Repetiţii şi spectacole. Turnee. Cu o cameristă şi cu o corepetitoare. Spectacol de gală. Ambasadori. Oficialităţi. Notabilităţi. Dirijori. Regizori. Cântăreţi. Critici muzicali. Gazetari. Paparazzi. Felicitări. Flori. Aplauze. Cadouri. „Faceţi loc, faceţi loc, faceţi loc!“ Camere de luat vederi. Blitzuri. Înghesuială. În cabină. În faţa uşii. Pe scări. Afară, un adevărat miting. Purtată pe umeri. Urcată într-un automobil de lux. Cu escortă. Cu body-guarzi. Defilare în triumf. Ies oamenii pe balcoane, pe la ferestre. Flutură năframe. Cântă...

Şi iată, chiar din lumea aia, s-a trezit răpită. Dusă într-un apartament străin. Îmbătată. Drogată. Obligată să cânte. Să danseze în pielea goală. Au siluit-o. În grup. Miraţi că a fost neîncepută... După ce şi-au bătut joc de ea, au târât-o într-o maşină cu geamuri opace şi cu numere false şi au aruncat-o în buruieni pe un teren viran din marginea oraşului.

Atunci i-a sărit ei mintea. Şi nu şi-a mai revenit. Şi, ca să fie totul cum nu trebuie, chiar în spital, în timpul tratamentului, i-a făcut explozie un cheag de sânge în creier.

O legumă. O murătură... A fost pusă pe picioare, dar n-a putut să mai urce niciodată pe scenă. Când n-a mai avut venituri să se întreţină, ambasada noastră a adus-o în ţară. Unde i-a fost aranjată o mică pensie. Şi au dat-o în primire fratelui său vitreg, cel care se stăpân pe toată moştenirea, după moartea părinţilor. Şi, ca să fie şi ea de folos în gospodărie, au dat-o după capre, să le pască pe coastele dealului. Printre tufe de mărăcini, scaieţi, ciulini... Caprele, cum sunt ele: fugeau, se alergau, săreau, se zbenguiau. Nu putea să se ţină după ele. Picioarele zgâriate, însângerate.

Udă până la brâu. Când ploua, veşmintele grele şi reci nu se mai uscau până seara. Dar ea cânta. Ploua, plângea, cânta... Aida, Boema, Lacul lebedelor... Până într-o zi, când a fost trântită la pământ de un ţap. Şi a plesnit-o iar o pală de nebunie. Şi nu s-a mai întors acasă. S-a pierdut în pădure.

Sălbăticiune... Muguri, frunze, ierburi, fructe de pădure, licheni, ouă din cuiburi, pui de pasăre, pui de iepuri, scoarţă de copaci... Bârlog de fiară... I s-au zdrenţuit veşmintele, trupul gol, înfăşurat în păr, unghiile, nişte gheare, i s-a înăsprit pielea, i s-a sălbăticit privirea, i s-a alterat vocea, dar cânta. Cânta şi plângea. Mai da iama pe la stâne şi prin curţile răzleţe. Ciobanii buni îi atârnau de crengile copacilor săculeţi cu brânză, urdă, caş, pastramă... Le smulgea şi fugea cu ele să le mănânce în desişul pădurii.

Dar un cioban, mai slobod la gură, a dus vestea în sat. Şi a început vânătoarea... Au prins-o, au legat-o şi au adus-o la spitalul de boli mintale...

Sălbatic cânta femeia aceea...

RUBENS

proză

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Giuseppe Masavo, ultimul poet optzecist de reală valoare

Exprimând voinţa de frumos şi fiind singura entitate care transcede realitatea imediată, cuvântul şi imaginile pe care le naşte sunt singurele care dau un sens trăirilor şi sentimentelor noastre. Cuvintele, se întreabă, de altminteri, poetul spre finalul cărţii despre care vorbim aici, să fie singura materie care umple viaţa dincolo de cerc?

Giuseppe Masavo, *Muzică pentru pisici*; *400 de ferestre*; *Pe Sirius nu se întâmplă nimic*, Ed. Limes, 2014; 2015; 2016

Un ilustru cărturar, obligat să ia calea primului exil românesc (anii '46-'47), spunea cu o cuceritoare simplitate într-o carte pe care mai apucase să o publice în ţară că "menirea artei este aceea de a întreţine o iluzie: fie aceea a sentimentelor noastre, fie aceea a unei anumite prezenţe cu care comunicăm". Mi-am amintit observaţia la care am revenit nu o dată, excedat de modul cu totul fantezist al unor cronicari de a face din discursul critic nu un exerciţiu de rafinată comprehensiune şi analiză pe text a componentelor naturii subtile a acestei iluzii, într-adevăr, pe care o exchibă opera literară examinată, ci, mai curând, un teatru *ad hoc* al punerii în act, mai mult sau mai puţin fantezist, al propriilor fantasme critice, alimentate sau nu de cine mai ştie ce teorii, prezumţii sau rătăciri... Vreau să spun că privesc fără nici un fel de simpatie judecăţile pe dinafară ale acelei critici care ştie de la prima carte a unui poet sau prozator cam câte parale face ea, pe ce linie şi de unde vine, cu cine se aseamănă şi care-i sunt limitele absolute. Critica de verdicte judecătoreşti proclamate fără sau cu minime probe este o critică lovită de nulitate, de oriunde ar veni şi oricine ar practica-o. Lucrurile se complică exponenţial şi tind să devină incontrolabile, mai ales în cazurile în care autorul opusului "explorat" se întâmplă să fie un neînregimentat, fără şansa unor susţinători media şi, pe deasupra, şi "un nefericit" vieţuitor în provincia funambulescă... Când nu refuză cu suficienţă, din capul locului, comentariul unor asemenea producte situate în afara grupurilor de putere, critica de întâmpinare (sau justiţiară, cum încă i se mai spune, vai!) retează capete, fără nicio tresărire de conştiinţă, din prima. În genere, în astfel de manevre sau chiar demonstraţii de putere, se pierde din vedere dreptul la existenţă liberă în artă a oricărui conţinut de sine stătător şi oricărei formule constructive, oriunde ar scoate ele capul din marea sargaselor de hârtie; a oricărei ieşiri din rând sau spargeri a liniei frontului, act deliberat şi experiment asumat, joc gratuit cu mai multe strategii ori expresie nemijlocită a dezabuzării existenţiale - sau de ce nu? toate la un loc...

Stau în faţa mea pe masa de lucru trei cărţi de poezie, apărute una după alta, în 2014, 2015, 2016, la Editura Limes, semnate Giuseppe Masavo, un nume pe care ai jura că provine din Cizmă. În realitate, e un pseudonim cu doar numele de familie schimbat al profesorului de schi de performanţă care lucrează de ani de zile în staţiunea Borşa (Maramureş), Giuseppe Asăvoaiei. Fără statura de mare campion ori alura fotogenică a unui Toni Sailer sau Matti Nykanen de care erau pline la începutul anilor nouăzeci cabinele staţiilor de teleschi din Alpi, în felul său, Giuseppe Masavo nu este mai puţin un performer. Cu deosebirea, faţă de celebrităţile pomenite mai sus, că realizările sale ţin de zona spiritualului şi mai precis de poezie. Cu un exerciţiu în materie îndelungat, cunoscut doar de câţiva prieteni, Masavo a debutat editorial la aproape 60 de ani cu volumul de poeme *Parabolia* (*Poeme din Nord*), în 2013. Din păcate, în condiţiile proastei difuzări şi circulaţii a cărţii din ziua de astăzi, la noi, volumul mi-a rămas inaccesibil. A trebuit să sar peste el (deşi poate m-ar fi ajutat să înţeleg cumva, schepsisul ordonator al întregului demers recuperator retrospectiv, dacă există...). Fiindcă, oricât de înrăit poet de sertar ar fi, îmi imaginez că Masavo a găsit o cale, fie ea chiar şi foarte dură, să-şi salveze măcar o parte din aceste producţii. Care? Din ce perioadă? Cum? La ce teme s-a oprit? Neputând apuca, deocamdată, vreun fir călăuzitor, mă mângâi cu faptul (poate nu tocmai exagerat) că autorul îşi publică în volumele *Muzică pentru pisici* (2014); *400 de ferestre* (2015) şi *Pe Sirius nu se întâmplă nimic* (2016) poemele la zi, lăsând pentru viitor alcătuirea unei antologii de inedite aparţinând diferitelor perioade ale formării...

Poet matur, capabil să mânuiască abil varii registre, să canonizeze cu lejeritate disparităţi şi incongruenţe verbale, să fabrice, astfel, hălci de absolut pur (*vezi,/în balamale te izbeşte c-un dor/ dumnezeu/ şi rîzi ca proasta la poartă)*, dar şi să alunece ca o fantomă pe lângă metaforă; să fie, eventual, ironic sau, deopotrivă, autoironic, cu măsură, şi să preţuiască mai abitir realul sau să arunce în aer, ca un adevărat artificier, masca lui convenţională, Giuseppe Masavo este în *Muzică pentru pisici* un poet de stări care clivează înde ele în permanenţă, *silabisind viaţa*, de la dăruirea inutilă, *mîrîitul colectiv* şi golul sufletesc până la fericirea pe muchie, furată, şi de la scurtcircuitul neuronilor, la *ceaiul firbinte-al vorbei în van* până la sictirul existenţial, *fără ruşine în mizerie ca porcul*... Trăite cu febricitate, ca pe un infarct deliberat, toate aceste plăci de suferinţă care se desfac la orice atingere în alte plăci de suferinţă (poetul nu uită niciodată, spre exemplu, avatarurile funestei epoci totalitariste!) îi dau posibilitatea eului liric de a-şi contempla - într-o paranteză care închizându-se se deschide - "furiile la puterea *n* deşertăciunile / îndoielile / vena nervoasă cu care transezi noaptea de crini,/bestial/bucăţi şi cu toporul" (*Scriere cu toporul)*. Poetul nostru pare în textele cele mai bune din *Muzică*... un obstinat şi un senzitiv nemântuit (*simte poezia cu cerul gurii/ cu papilele gustative de pe limbă/ cu mirosul...)*, covârşit *de povara unei naşteri mereu amânate*, perfecte, un artist, în orice caz, al disputei emoţiei şi cunoaşterii implicite, operand chiar şi ironic până la nivelul celulelor nervoase şi, subliminal, până la obârşia vieţii pe *Sirius* (steaua cea mai luminoasă observabilă de pe pământ, pe care, altminteri, o va fixa simbolic, în 2016, cum vom vedea, chiar în titlul ultimului său volum de versuri de până acum). "*celulele nervoase se regăsiră una pe cealaltă/şi disputa deveni ca orice ceartă contradictorie/îmi spărgeau urechile erau înţelese să facă ravagii/timpanul bîzâi hei, (unde eşti) batrâne omul modern e conectat la priza 220/spaţiul intergalactic microchip literar poezie high tech/subliminală obîrşia vieţii pe sirius controverese intelligent-iraţional/ nonconformiste transmisie comunicare online civilizaţie tv/ timpanul bîzâi: iar tu (trompetă ruginită)/ aplatizat strivit de troleibuzul de la ora cinci al navetiştilor/trompetă ruginită cu creierii însîngeraţi ce zvîcnesc pe carosabilul cărţii*" (Cursă de anduranţă).

Scindat cumva între o dragoste de viaţă avară şi o trăire frenetică, pe de o parte, şi sentimentul covârşitor al idealităţii şi solitudinii ei paradisiace în univers, pe de alta, în această fază de evoluţie, poetul respinge şi se apără de orice eveniment discordant şi de orice urmă de maleficiu ce i-ar putea trezi şi accentua conştiinţa neantului şi a nefiinţei din propria fiinţă. Preferă, de aceea, în nu puţine cazuri, să învelească într-o lacrimă protectoare, ca într-un glob de cristal, tot ce *ar fi fost un loc privilegiat al scînteii divine/ cu izvoare la care se adapă căprioara/un loc al pădurilor nesfîrşite cu murmur de foşnet şi vînt/ un loc al fiarei sălbatice slobode/ fie un loc al apelor curgătoare cu păienjeniş/ jucăuş de lumini pe care călătoresc peştii*... De expresie directă, nemediate şi nealterate sub nicio formă, exoticele oaze de o atare combustie ale poeziei lui Masavo vin din convingerea înrădăcinată în sufletul său (*pe strada speranţei*!) că tot ceea ce dăinuie în această lume este cuvântul (*bucură-te de lumina cuvîntului)*. Exprimând voinţa de frumos şi fiind singura entitate care transcede realitatea imediată, cuvântul şi imaginile pe care le naşte sunt singurele care dau un sens trăirilor şi sentimentelor noastre. *Cuvintele*, se întreabă, de altminteri, poetul spre finalul cărţii despre care vorbim aici, *să fie singura materie care umple viaţa dincolo de cerc?* Viaţa, aş adăuga, citând o piesă poetică superbă a lui Masavo, deasupra *vîrfului de munte/ unde să te întâlneşti pe tine însuţi/celălalt/să te minunezi că noaptea e ziuă pe partea cealaltă a pămîntului/ de fapt lumină veşnică*... Viaţa dincolo adică de noroiul gros al serialismelor de rutină şi suficienţa cohortelor de aparenţe, lipsite de orice sarcină şi ca atare în imposibilitate să supravieţuiască.

Sigur, există, pe alocuri, şi destul steril în discursul poetic al lui Giuseppe Masavo; uneori textul său devine prolix şi prea încărcat "de vorbe din mii de zboruri frânte". Dar interesant rămâne şi în atari împrejurări faptul că poezia nu lipseşte cu desăvârşire nici de aici; poetul având capacitatea radiestezistă - să zic aşa - de a-şi orienta discursul în permanenţă după undele filonului aurifer temporar înterupt...

În prima parte a celor *400 de ferestre* (2015) se poate observa cu uşurinţă cum, rămânând la aceeaşi înălţime a suflului poetic, Masavo exprimentează şi chiar literaturizează un discurs poetic pe mai multe voci. Se înmulţesc evident şi căile de acces, se deschid alte unghiuri de vedere, perspectiva e mai largă, jocul pare suveran, însă nu şi gratuit, pentru a fi exacţi. Citez *Din jocul cu parantezele*,11: "acum sînt la jumătate; nu pot spune c-am trecut puntea/ pînă nu-mi păşeşte şi ultimul picior dincolo, spune miriapodul/lăcusta spune: şi eu am de mîncat jumătate de lan/ albina spune: eu mai am de făcut miere pentru jumătate de stup/ furnica spune: sunt la jumătatea lucrului meu de furnică/ greierul spune: eu mai am de cîntat vara toată/ nu ştiu timp cât oi avea să-mi găsesc jumătate de odihnă!/ dac-o ţii pe a ta şi te crezi greier/poţi pleca de pe-acum unde ochii ţi-or vedea şi picioarele te-or duce/divorţăm şi facem partaj juma-juma, spune femeia/eu spun: nu pot trăi cu jumătate de iubire"; 12: (*restul e o noţiune ce se învaţă în clasele primare, uite/amintirile le duc cu mine într-un sac de oase/ doar într-o singură zi din an ne adunăm/iar rezultatele bubuie în ziare: la acţiunea LET'S DOIT/ s-au strâns 12.770 de saci, echivalentul a 7,2 tone de gunoi)*. Iubit pentru calea de acces pe care o deschidea spre munte şi întregirea ontică în *celălalt*, poetul constată în exerciţiul facerii textuale că nu se poate trăi *în vârful cuvîntului* o veşnicie. Pentru ca poezia să aibă un destin e nevoie ca apele să se separe: *cînd scriu scriu...nimic mai mult arde un foc mare un rug de fapt ereticul se/preface în cărbune – e unul mai special pe care biserica şi icoana care măreşte de 10/ ori au pus ochii cică e bun de scris etc.* Intitulată în stilul volumelor de poezie ale optzeciştilor, *Corzi, batistuţe, cercuri...biserici*, partea a II-a volumului *400 de ferestre* pare a susţine cu bune rezultate acest deziderat, de vreme ce, nu o dată, schimbul simbolic, felul în care se face regia poeziei şi cartea ca subiect de meditaţie devin obiectul predilect al gândirii poetice. Iată, în acest sens, o secvenţă edificatoare din ultima parte a *Romanţei felinarelor Curţii Domneşti*, un crochiu cu note de antiutopie ironică, gen *Levantul*, până la un punct : "după ce am luptat cu semnele şi-am învins/am început să mîngâi pietrele/sufletul lor s-a înmuiat/şi m-au lăsat să le

cronici

iau în buzunare/şi-n buzunare, mâinile zidarilor/ care făcuseră turnul/trăgeau de căptuşeală/*de ce/ ne-ai luat pâinea de la gură/omule/*ce n-am voie să aşez mîinile voastre / ca o carte/ în bibliotecă?". Pregătind un asemenea rol poeziei pe care o scrie acum, Giuseppe Masavo devine un creator, dacă nu mai rafinat şi mai elitist, în orice caz, mult mai liber şi mai tangibil, cu siguranţă mult mai versatil şi îngenios, capabil oricând să vorbească la fel de strălucit, dacă vrem, despre mărunţişurile şi locurile comune din viaţă şi expresia lor scalară în artă, luând atitudine împotriva "aparenţelor care dau bine", luptând complet descoperit cu spectrul nimicului şi al singurătăţii, cu timpul care alunecă inexorabil..."când nimicul e stăpîn uneltele nu mai ajută,/ degeaba baţi cuie aduci scînduri pislă/izolatori performanţi *benzi purfix* răşini e un spaţiu/ ca atunci cînd valva inimii/ nu se-nchide, *trage* – doctorii spun suflu". Ironică, inteligentă şi *a rébours* până şi în proximitatea poemei de dragoste, cu evidente note de maledicţie şi sarcasm, de un ecletism mergând până la graniţele unui neoexpresionism sui-generis, poezia celor *400 de ferestre* încheagă din varii aspecte, care se îmbină ca nişte piese de *puzzle*, o viziune pe spaţii însemnate a apocalipsei locului blestemat. "Un oraş de provincie e prefigurarea unui sat/care visează/ a fi o măreaţă capitală - /drepturi/ ranguri/intrarea de urgenţă în graţiile lui Dumnezeu;/ năvălesc ţăranii ocupă spaţiile din blocuri şi-/s mîndri că vieţuiesc în cutii de chibrituri/au troleibuz tren maşină proprietate personală/ canalizare - un belgian de *village*/ întreba: aveţi electricitate şi canalizare?/Ce crezi domnule, *noblesse oblige*! Aici /te primesc doamnă, îţi ofer o iubire mirosind/a năduşeală de ţăran şi nitraţi de combinat chimic/puţină acreală în gât şi/leucemie cartea cu dedicaţie/pe care mi-o vei lăsa ca amintire -/amprenta ta de înger captiv/ *ai deschis o uşă*, halal uşă! -/copiii care navighează pe sub pecinginea de asfalt/pe jgheabul torenţilor/ murdari pînă la genunchi încălţaţi/ cu tenişi albaştri chinezeşti/ doar inima ta mai vede acolo...". În *Scrisorile 1-5,* care împreună cu *Ultimul CV* încheie volumul celor *400 de ferestre*, dincolo de calvarul extrem (ca o glaciaţiune de o mie de ani) pe care îl reprezintă avatarurile provinciei încremenită în condiţia-i mizeră, războindu-se până şi cu îngheţul din cuvinte, singurele *care mai putea(u) încălzi partea de odaie a minţii*, neirosind niciun dram din experienţa confruntării cu Muntele, Masavo îşi aduce aminte "de crevasele periculoase ale himalaiei/peste care puteam altă dată trece în plutire dezinvoltă/de pernă de aer..." Senzaţia e de natură să producă *ruptura de nive*l care îi dă posibilitatea creatorului să se viseze – trăind o enormă hipnoză a iluziei artistice – în postura unui nou Piri Reis (!!!), urmând o făptură *delicată ca un serafim, pe cap cu (ai) o cunună din flori mari/de margarete şi spice de iarbă*, "urcînd din greu/ către cer pe unde zbori (în avionul prezidenţial")! Interesant de observat aici şi indeterminarea vocilor, ca în poezia postmodernistă de marcă, unde anumite fragmente sunt lăsate uneori în suspensie, precum particulele excerpte într-un lichid.

Continuând pe linia cristalizării polimorfe a discursului, caracterizat de aleatoriul experienţelor, hibridizarea temelor, autoironie şi indeterminărea vocilor, volumul *Pe Sirius nu se întîmplă nimic* etalează o poezie interesată pe zone extinse de faţa nevăzută a *vieţii de hîrtie*, unde, deşi "tiparniţa e în faliment", "omul de pămînt", cu "ochiul invadat de cerneală" continuă să lase urme pe un palimpsest cu *mamuţi fosilizaţi*: "hai să ne stoarcem ca pe o rufă în faţa oglinzii e nevoie/ de mai multă lumină în oraş, hai să ne-ntindem pe funii/vom speria păsările migratoare/şi iarna nu va mai veni – e trist totuşi să priveşti întruna berzele/ învăţîndu-şi puii să zboare, vom citi din rilke/să liniştim întunericul şi ne vom arăta muşchii din vîrful creionului;/în peretele ăsta de hîrtie plouă mărunt/te rog frumos, încreţeşte-ţi fruntea macho vom întîlni şerpi/mai veninoşi decât noi, în buzunar n-am decât puţin zahăr cubic/ şi bricheta fyps cu care-mi aprind ţigara, în celălalt buzunar o femeie/micuţă rotundă cu gura ca o pungă rujată cu l'oréal carnal/privirea rece-bestial posterior crupă de cal, trage din ţigara mea amiral..." Deşi pare că ridiculizează textualismul cărţilor ce pot sta ca ridichiile în legătură la piaţă, de teamă, poate, că ucide poezia din ţevile lui, cum strecoară printre rânduri undeva, Masavo lasă deplină libertate curgerii şi acumulării şuvoiului verbal care riscă să devină şi uneori chiar devine redundant. De altminteri, Masavo este un poet de pastă abundentă întinsă generos cu degetele şi lama şpaclului pe hârtie. Prin diferenţiere, acolo unde foloseşte cu delicateţe estompa cea mai fină, ca în mostrele cele mai reuşite ale poeziei de dragoste, temperatura iluziei artistice a trăirii şi resimţirii purităţii pulsatile a sentimentelor creşte considerabil: "cu cît fumul este mai înecăcios /cu atît mai mare e dorul pentru o gaură de senin/cu cît nu văd nimic din cauza ceţii/ cu atît îmi doresc ochii unui orb – care simt cu mirosul cu auzul/ cu mâinile, pe pipăite/până când lumea necunoscută devine iubire /pavată pe inimă/ lesne să fii sînge în cavităţile ei/să te laşi pompat de la tălpi până la tîmple/ să plângi pînă la vreodată/ sau să torci vise într-o globulă/ (...) sînt sigur că un singur cuvînt poate dărîma lumea, Doamne,/cînd e rostit cu sinceritate..."

Dacă şi-ar putea impune să fie mai puţin "productiv" (fără a deveni nicicum steril), poemele lui Giuseppe Masavo ar putea fi receptate, cum el însuşi o spune undeva, "ca nişte jucării din lemn rezonant, de esenţă moale"; deocamdată, din fericire, poetul năzuieşte şi are înfăptuiri mult mai substanţiale, reuşind prin felul apăsat, extins şi original de a scrie să intre pe nesimţite în plutonul fruntaş al celor mai buni poeţi optzecişti. Ceea ce, dată fiind înscrierea sa în competiţie, atât de tardivă (de care am amintit mai în faţă), este o performanţă mai mult decât notabilă.

27.01.2017

Mircea Bârsilă

Un jurnal încifrat

Volumul **Muguri cu răni deschise** (Editura Tracus Arte, 2016), de Maria Calciu, este însoțit de prestigioasele recomandări semnate de Daniel Cristea-Enache și Paul Aretzu. Daniel Cristea-Enache apreciază detenta imaginativă, mobilitatea expresiei și virtuțile asociative ale poetei, aspecte dependente de suprapunere, în texte, a sensibilității și reflexivității lirice.

Paul Aretzu remarcă muzicalitatea și fluiditatea de factură minulesciană a poeziilor și, totodată, sentimentalitatea cenzurată de luciditate: ,,Folosind simbolul, sugestia fină, poeta realizează corespondențe, substituiri de senzații, un continuum reflexiv. Ea are un grad de sentimentalitate, cenzurată însă de luciditate și se lasă sedusă de un ludic discret. Poezia sa urmează cu naturalețe fluxul gândirii, lăsându-se la dispoziția acestuia, fapt ce dă impresia unui dicteu automat".

Sentimentalitatea și corelativul ei, luciditatea, se contopesc în felurite simboluri al căror ansambu susține mesajul liric. Inventarul simbolurilor cuprinde: *smaraldul* (,, putei ușor să privești până dincolo de linia/ce făcea ca tunetul să devină fluier/ Dar nu auzeai/ Deși era aproape/Mai aproape decât ai fi crezut/suspinul unui loc sub care am ascuns/ după ce ți l-am făgăduit/ după ce am văzut că ești numai mirajul/ mirajului văzut/Stropul de smarald/ pe care aș fi vrut să ți-l ating de frunte/ ca nu cumva să te rătăcești" – p.), *străinul* (,,Străinule/ atât de adâncite îți păreau visele în norii aceia/pe care îi desenai pe nisip" – p. 8) *norii, fântâna secată, ploaia, drumul de sidef* (,,Ți-au spus/că întotdeauna lângă drumul de sidef/ întâmpin/ fluturii monarh/ alegându-le amintirile" – p 12), *setea* (,, credeam că vine să curgă/ dinspre tine/ la fel ca altă dată/ când te vedeam legând doar un punct/ de fum/ din tine către mine un gând umplut cu apă/ ca nu cumva dormind/ în somn să-mi fie sete" - p. 22), *umbra*,(,,De fiecare dată când treveneai/ voiam să-ți stropescv/ numai cu apă neânceputǎ/umbrele/ izbele acelea/ grele/ greoaie/ rămase în urmă/ ce întrebau întruna/ unde/ sau când/ spre care dintre ele cu fața dormeai" – p 36), *cheia*(,,Uneori/atunci când nu mai auzeam curgând niciun râu/ așezam lângă cheia părut doar închisă/câte un semn/pentru ca astfel oricine privea ori ar fi privit/spre ușă/să creadă/că vei reveni/ curând/ așteptat" p.5 6) *clepsidra, cenușa, răscrucea, apusul, mâna salvatoare* (,,Tu nu ai coborât/ tu ai căzut/dar poți să te ridici spre mâna mea întinsă" – p.26), *curcubeul* (,,Curcubeul/nu este un dans de sânziene al culorilor/ transparente/ gemene/ care își doresc/ fiecare în parte/ să dezlege cerul în ele" – p.80) și chiar *labirintul*: ,,Nu m-am ascuns în nici un semn ascuns/(...)// Și nici n-am semănat în urma mea/ spre tine/ vreun labirint/ prin care să nu mă poți chema" (p. 68).

Multe secvențe sunt bine ticluite, încât prin frumusețea lor pot să fie receptate ca poezii de sine stătătoare: ,,Știu doar că am văzut/ieri/ziua/ce cobora din ea în ea/trecând prin păsări gri/săpând prin sine către ploi/în urma ta/un fel de foc/ce nu ardea/ dar mirosea a pâine coaptă și a vin" (p. 16); ,,De ce abia acum când vezi lângă plâns/răsturnate/trei silabe asemenea unor frunze/pe care le treceai mai demult/ dintr-o clipă spre alta/ pentru că nu prea știai ce să faci cu ele" (p.61);,,N-am crezut atunci că vei pleca/atât de departe//În singurul departe din care nu puteam/ strigându-te pe nume/ cumva/să te întorc" (p. 92).

În ansamblu, acest volum are statutul unui *jurnal* erotic încifrat. Realitatea care declanșează poemul este ascunsă în imagini și enunțuri (sucite și răsucite) menite să pună în evidență *starea* pe care a generat-o.

O stare ce se revarsă într-un discurs torențial, învolburat și care transcrie un tumult sufletesc cu mai multe fațete instabile (regrete, reproșuri, chemări, speranțe, resemnare, amenințări, orgolii ...) legate de existența unui personaj himeric. Între coperțile acestui jurnal, monologul (,,Îmi era frig când începea să bată vântul/ dinspre zodii/ pe lângă celălalt capăt al unui/septembrie/ pe care nu îl mai puteai atinge" - p 38) alternează cu adresările retorice, spre a vibra, astfel, lamentația ce curge de la o poezie la alta: ,, întorcându-mă/ținând către tine întinse anotimpurile/pentru a mi le încălzi/nu m-ai recunoscut/(...)/Nici eu nu te-am recunoscut/așa cum mă priveai/din/Steaua Nimănui"(p.60); ,,Și doar atunci când am privit spre tine/ aveam să te aud cum risipeai întruna/în urmă/ gropi de fum/ca astfel să nu văd sau numai tu să crezi/că nu am cum să văd/ cum curgi spre nicăieri un fel de hău uscat//spre a putea să-ți pui/ pe degete Inele/ mai largi/de paie negre//Muguri de aburi arși" (p.71); ,,Nu mă vei regăsi în nicio regăsire/pe care o priveai pe undeva/rămasă/tot așteptând răspunsul/la întrebări prea multe/ajunse prea târziu/ cândva neânțelese/poate neauzite" (p. 67).

Lamentațiile subiectului liric – amintind, mutatis mutandis, de plângerile (tânguirile - câte s-au păstrat) ale anticei poete Sapho sau de maniera pătimașă a unor autori de altădată (Catullus, Propertius, Tibullus) – se constituie, în succesiunea lor, într-un adevărat ,,dosar de existență". În numele acestui obiectiv, preocuparea pentru estetica discursului cedează locul dorinței de a exprima cu fidelitate ,,zbuciumatul" fapt de viață. Revărsarea discursului poetic este menită, prin urmare, să oglindească cu naturalețe năvalnicul flux afectiv. Înseși convenționalele ficțiuni substitutive sunt utilizate în vederea sporirii combustiei mesajului liric. Rolul personajului feminin din ,,jurnalul" poetei Maria Calciu (sau, altfel spus, din acest modern roman sentimental în versuri) se desfășoară într-un cadru sufletesc intransigent menit să amplifice contrariile, dintr-un femeiesc orgoliu camuflat într-o romantică sete de absolut.

Revărsarea discursului poetic este menită, prin urmare, să oglindească cu naturalețe năvalnicul flux afectiv. Înseși convenționalele ficțiuni substitutive sunt utilizate în vederea sporirii combustiei mesajului liric. Rolul personajului feminin din ,,jurnalul" poetei Maria Calciu (sau, altfel spus, din acest modern roman sentimental în versuri) se desfășoară într-un cadru sufletesc intransigent menit să amplifice contrariile, dintr-un femeiesc orgoliu camuflat într-o romantică sete de absolut.

cronici

Aurel Sibiceanu

Tata

1

„Eternitatea mea va veni într-o toamnă,.. Să vii vara, dacă mai vii, ţie ţi-a plăcut şi cred că îţi mai place mult vara...” Acestea au ultimele cuvinte auzite de la Tata, în vara anului 2002, când i-am făcut ultima vizită şi i-am spus, la despărţire: „Te las cu bine, tată, şi... mai încet cu munca, ai tot muncit. Ai tot ce-ţi trebuie, priveşte mai mult frumuseţile văzute ale lumii, sărut mâna.” Mama rămăsese în curte. La despărţire, de fiecare dată ne lăsa singuri, pe mine şi pe tata, probabil din respect pentru oarece secrete de bărbaţi în putere... În sinea mea am zâmbit cu tristeţe, tata era într-unul dintre rarele lui momente când îşi divulga partea sensibilă a alcătuirii lăuntrice.

Era un om aspru şi practic, a contribuit mult la destinul meu de om al cuvintelor – el credea numai în cuvintele care exprimau realitatea, realitate care s-a strecurat în el deodată cu războiul ultim, realitatea crudă a făcut din el un introvertit incurabil. Perioada stalinistă i-a mai adăugat o apăsare, l-a făcut bănuitor, l-a rupt de oameni şi s-a sprijinit în foarte puţini, în doi, sau poate trei prieteni. Nu-l mai vizitasem de aproape patru ani. Sosisem spre finele verii, pe după prânz. Era în grădina din spate, fuma în tăcere şi privea prunii din livadă, puşi de curând, poate de 4-5 ani. Printre ei păştea calul. Tata era pasionat de cai, atât pentru utilitatea lor, cât şi pentru frumuseţea lor. Cândva, mi-a spus: „Eu, dacă aş avea talentul tău, aş scrie o carte specială despre cai, în mai multe volume. Dar, deh, trebuie să munceşti cu ei, să petreci lângă ei...Calul este ca un frate mai mare, puternic şi firav în acelaşi timp, ochii lui sunt şi de rob, şi de Dumnezeu...” Brusc mi-am dat seama de ce era aproape nedespărţit de cal, de ce purta biciul mai mult de formă – arareori îl folosea, mai mult plesnea din el, pe lângă urechea calului. Am mers în grădina casei, sub bolta de vie, şi, ca de obicei, l-am auzit zicând, teatral, lovindu-şi palmele: „Femeie, poruncesc să vină bucatele!” Înainte de a ne atinge de bucate, Tata a spus rugăciunea „Tatăl nostru”. M-a mirat, a fost pentru prima dată când l-am auzit spunând o rugăciune. Deşi fiu de preot, el însuşi cu ceva studii teologice, Tata nu era un om bisericos, dimpotrivă, lăsa impresia că este, mai degrabă, adeptul evoluţionismului, că se sprijină doar pe realitatea văzută. Am mâncat pui cu legume, supă de pasăre, clătite cu brânză şi miere, am băut ţuică de pere şi vin roze. „Bătrânul” mânca mereu cu poftă, chiar şi când era supărat, şi bea cu măsură – niciodată nu l-am văzut bând mai mult de 150-200 ml. de tărie şi două, cel mult trei pahare cu vin, nici măcar la nunţi şi alte petreceri nu-şi depăşea tainul. Din când în când îl priveam şi constatam că pe faţa şi trupul lui au început să apară semnele bătrâneţii. Cred că şi el făcuse acelaşi lucru, în ceea ce mă priveşte, mă evaluase, parcă ar fi ştiut la ce mă gândesc, că mi-a zis: „Şi tu te-ai schimbat, te-ai maturizat, eşti îngândurat... Te înţeleg, vremurile nu au semne bune, suntem tot prizonierii acestor ocârmuitori nemernici... Andu ce mai face? Dragu' de el, m-a cam uitat...” Andu e fiu-meu, întâiul nepot al tatălui meu; în vremea liceului, fiu-meu petrecuse aproape o vară cu tata, legaseră o prietenie temeinică, munciseră împreună şi ajunseseră să se înţeleagă din ochi. „Ce să facă, am zis, acum doi ani a terminat facultatea, după cum ţi-am mai spus la telefon, ca şi mine s-a însurat tot prea din vreme, are copii, are bucurii şi necazuri, ca tot omul, trăieşte în Bucureşti, cu chirie, încă nu e aşezat la locul lui.” Tu cum o mai duci, tată, tot cu cărţile, cu scrisu', cum e acum, ai vreun câştig de pe urma scrisului?” „Tată, aşa cum ţi-am mai spus de câteva ori, scrisul e viaţa mea, e o lume în care mă retrag, să nu mai văd prăpădul din lumea reală. Nu deranjez pe nimeni, muncesc pe brânci, la serviciul meu şi pe la ziare, pe unde apuc. Şi să ştii că sunt plătit pentru munca la ziare, cum crezi că mi-am ţinut copilul însurat şi student? Se aude că peste 2-3 ani, cei care am lucrat peste 20 de ani în grupa I şi avem 50 de ani vom fi trecuţi în pensie...” „Vrei să spui că peste 3 ani faci 50? Doamne, tată, ai îmbătrânit şi tu...” „De, tată, au trecut anii şi peste mine... Cândva mi-ai spus că trăiesc prea periculos, că nu voi apuca 40...” „Păi, nu prea te-ai cruţat, 8 ore în mediu toxic, somn puţin, 3-4 ore pe noapte, lucru pe schimburi, ore în bibliotecă, nervi fărâmaţi în scris, fumat, că şi tu fumezi mult, la fel ca mine, başca alcoolul cu care te-ai înhăitat cam de tinerel!” Ne-am aprins câte o ţigară şi am pornit la plimbare prin grădină, în tăcere. Avea o grădină bogată, pomi, plante, flori, legume de tot felul, toate frumoase şi într-o rânduială pe potriva felului de a fi, al tatălui meu. Tata mergea încet, adus de spate şi tuşind, din când în când, tuse de fumător înveterat. Îmi vorbea cu patos despre ceea ce vedeam, de parcă ar fi fost opere de artă! Prăsise gutui, smochini, lămâi, zmeură, agrişi, coacăze, piersici, caişi. Avea păsări de curte, unele chiar exotice, şi-mi spunea că se gândeşte serios să procure o pereche de struţi, auzise că sunt gospodari care cresc aşa ceva, înspre Costeşti! Peripeţia prin curţi şi grădini a durat mai bine de un ceas, vreme în care eram cu gândul şi în prezent, şi în copilărie, parcă încercând să-i pun faţă în faţă pe Tata de acum cu Tata de atunci. Cel din trecut era din ce în ce mai difuz, cel de acum era foarte real, avea faţa ca un palimpsest, sub care puteai ghici strame din viaţa lui zbuciumată. Îşi masca din ce în ce mai greu bolile – suferise un preinfarct la doar 26 de ani, de vreo 15 ani îndura o hernie inghinală, una dureroasă, pe care refuzase să o opereze. Avea doi fraţi medici, unul decedat de tânăr, dar nici-unul nu reuşise să-i alunge teama de bisturiul chirurgului. „Mă, a zis, noi am mâncat, dar făptura aia a lui Dumnezeu o fi mâncat?” „Cine, bre?”, întreb, mirat. Am crezut că înfiase vreun copil din sat. Cândva mă întrebase la telefon dacă am ceva împotriva înfierii unui copil sărman, dintr-o familie săracă şi cu mulţi copii. „Mie şi mamă-ti ne-a cam trecut vremea, ne paşte neputinţa şi ne este urât fără copii...” N-am avut nimic împotrivă, ce să am, înţelegeam prea bine. A luat un copil, de probă, un băiat curat şi harnic. După o vreme, copilul a plecat la casa lui, pesemne că nu putea sta fără ai lui, ori nu se obişnuise cu tata care, mărturisesc, nu era tocmai un om comod. Acest fel al lui de a fi m-a oprit să-l las pe fiu-meu prea mult în custodia tatălui meu, chiar şi după vara cea reuşită cu tata. La noi în casă a fost o atmosferă severă, un fel de militărie blândă. Nici nu se putea altfel, capriciile istoriei ne sărăcise, vecinătăţile nu ne erau prea amicale, trebuia să muncim cu toţii, să folosim tot timpul pentru a face ceva util, nu-l puteam irosi, trebuia să supravieţuim. Totul a fost posibil doar cu disciplină. Am mers la bucătărie, Tata a luat pâine, oase şi o cratiţă cu apă. M-am luminat, „făptura lui Dumnezeu” era câinele! Am mers la el, undeva într-o grădină. Când l-am văzut pe Grivei, am exclamat: „Doamne, Tată, mai trăieşte! Câţi ani are?” „Cincisprezece, zice, e abia la pubertate!”

Pe câine îl ştiam din februarie 1990. La puţine zile după mineriada din ianuarie, prima, deschizătoarea seriei de mineriade, îmi vizitam părinţii, după o absenţă şi lipsă de comunicare de peste patru ani. De ce lipsisem atâta de mult, voi explica în episodul următor. În acel ianuarie am stat mai mult în „Casa Albă”, în prefectură, unde împreună cu Gabriel Cazan şi câţiva tineri am scris primele numere ale ziarului studenţesc „Juventus.” Pe 5 ianuarie eram în Bucureşti, cu intenţia de a participa la fondarea „Grupului pentru Dialog Social.” Din păcate, sau din fericire, intenţia mi-a fost zădărnicită, la eveniment i s-a permis intrarea doar inteligenţiei, formată din Gabriel Liiceanu, Stelian Tănase, Patapievici, Mihai Şora, Mircea Dinescu, Mariana Celac, Alin Teodorescu, Gabriel Andreescu şi... George Soros, adeptul crăcănatei Societăţi Deschise! Tot în acel ianuarie, părinţii „Frontului Salvării Naţionale” luaseră hotărârea să se transforme în partid politic, televiziunea era în mâna lor, devenise gura şi ochii unei zeităţi moderne, prin ea ajungeau în casele oamenilor cele mai gogonate şi ticăloase minciuni, care suceau minţile oamenilor, de au rămas suciţi până azi. Aproape de sfârşitul lunii, în Bucureşti au descins şi grupuri de muncitori din ţară, revoluţionari judeţeni, inclusiv piteşteni, chiar şi elevi au venit – mi-amintesc de un tânăr, elev de liceu, îi spunea unui reporter de la Tv.R că a venit cu 200 de colegi din Constanţa, să-i apere pe Iliescu, Roman, Brucan, N.S. Dumitru şi alţi corifei ai „FSN, pe care „ţărăniştii cu blugi şi geacă, care n-au văzut o vacă”, vor să-i înlăture de la putere! Corolarul sprijinului acordat „front-iştilor” a fost împlinit de descinderea minerilor în Bucureşti. Cum spuneam, am sosit acasă în februarie, Tata m-a întrebat care-i mersul prin Piteşti, ce cred despre evenimentele din ţară, care căpătaseră tente atroce. Tata, aidoma tatălui său, preotul Dimitrie Sibiceanu, simpatiza cu opoziţia istorică în general şi cu liberalii în special. „Vom avea de furcă cu ăştia, tată, a zis, eu i-am cunoscut de mic, şi tu ai văzut multe, dar erai copil, nu ştiu ce mai ţii minte din viforul acelor ani...” După ce am tot tainit pe teme politice, Tata mi-a zis: „Hai, să dăm drumu' la câine, că stă în lanţ de când s-a născut, să vadă şi el cum e libertatea! Am un câine, nu-l ştii, e foarte rău, dacă-i dau drumu', umbla brambura prin grădinile vecinilor. E rău al dracului, numai eu pot pune mâna pe el, pe maică-ta o muşcă, la fel şi pe frate-tu.” Era un câine obişnuit, cam strâmb, probabil pentru că nu făcea mişcare. Tata a dezlegat câinele din lanţ – ăsta s-a rotit prin grădină, apoi a zbughit-o spre gard, pe care l-a sărit ca pe nimic! „Ducă-se, a zis Tata, da vii tu, nemernicule drag!” Ne-am retras sub polata grajdului, unde fornăia calul, apoi am mers în casă, am mâncat tobă şi am băut câte două ceşti de ţuică fiartă. Spre întunecare, Tata îmi propune să mergem pe afară. Mergem în grădină, la câine. Spre surprinderea mea, câinele venise, se aşezase lângă lanţ, scâncea, cu botul pe labe. Când l-a văzut pe Tata, s-a ridicat şi a început să se gudure pe lângă el. „Vezi, tată? Grivei a zburdat cât a zburdat, apoi a făcut pipi pe libertate şi a venit tot la „sfântul” lanţ! Dacă nu ştii, sau nu ai cum şi cu ce să te arăneşti, libertatea este doar un alt nume dat robiei. Aşa au făcut şi comuniştii, după ce i-au închis pe ăi mai rezistenţi, după ce i-au dus în Bărăgan pe alţii, unde am fost şi noi, celor rămaşi liberi li s-au pus cote agricole mai mari decât recolta şi li s-au luat caii. Bieţii oamenii, văzând că nu mai e rost de nimic, s-au dus la primării, au băgat pământul în tovărăşii şi colectivă, la fel au făcut cu plugurile şi uneltele, au intrat în lanţ, ca nefericitul ăsta de câine...”

Va urma

Tata la 16 ani

Florin Dochia

Melancolia ca salvare existenţială

Un aer bogat în nostalgii traversează leneş poezia Luminiţei Potîrniche din volumul *O poveste visată din două unghiuri diferite* (Editura Eikon, Bucureşti, 2016). Caracteristica principală se arată a fi, însă, luciditatea substanţială a construcţiei, claritatea (aproape demonstrativă a) imaginilor, departe de orice clar-obscur presupus de sentimentalizarea unor stări melancolice. Analiza simţirilor este adesea chirurgicală, aproape depoetizată, de destule ori, cu un oarecare blând patetism retoric de nuanţă revendicativă. Fiecare poem recuperează o poveste, este o poveste a unei clipe sau a unei vieţi întregi. Degajarea abil jucată ascunde (din fericire, neglijent!) o sensibilitate profundă, locuind într-o adolescenţă perpetuă: „visul supradimensionat / iese pe geamul de la baie. / prea mult visez / pentru cămăruţele astea mici de bloc. / proiectantul s-o fi gândit / că face case pentru oameni normali / care dorm de cum pun capul. / mie îmi trebuie / un hangar ca să-mi las aripile la sol / şi toate acele maşinării zburătoare / cu care navighez / în lumi desprinse de scoarţa terestră. / dar e aşa de linişte la etajul trei al cerului / încât face toţi banii.” (*etajul trei al cerului*). Metafora este îndrăzneaţă şi revelatorie, fără balast calofil: „cade pe tine penumbra plecării. / îţi pătează obrazul /cu întunericul unei absenţe”; „se scorojeşte cerul albastru / pe ferestrele deschise numai o dată”. Prezenţa Morţii în ceea ce înseamnă Viaţă trăită, dezvăluie o viziune de certă sorginte existenţialistă: „de pe statuia somnului / se iau scorojite piei. / cât murim, cât îmbătrânim / când alţii cred că dormim. / şi eu crezusem asta / dar mă trezesc cu o pojghiţă subţire / de nefiinţă / atârnând de mine.” (*pieile somnului*). Existenţa absurdă, destinul care nu poate fi depăşit („cred că totul e scris./ [...] / cine mai are răbdare cu mine / să mă înveţe să citesc ce scrie / în înaltul noros, / mai ales că între timp / au mai căzut litere / şi frazele au devenit inteligibile.”- *totul e scris*), înstrăinarea fără măcar iluzia unei reveniri, imposibilitatea de a trece dincolo de obscuritatea parcursului de zi cu zi în & prin lume minează atingerea unei armonii mult-dorite, ilustrate fiind în imagini fantasmatice ale unei realităţi bulversate: „miroase a sâmbure de migdală şi a leşin. /[...]/ capace lustruite alunecă de pe adevăruri ascunse. /[...]/ sârguincioasă memoria colectivă mă încorporează / în ceva din care nu am făcut niciodată parte. /[...]/ se însufleţesc scaunele şi ies de sub masă, / ajung în stradă, se oferă, aşteaptă. / zebrele cu dungi de zăpadă neîncepută / traversează toată viaţa mea ticluită cu repere. / mă amestec printre toate noţiunile deprinse cu greu. / tot trecutul depinde de cât de repede pot să uit / ce-am învăţat.” (*traversând pe zebre cu dungi de zăpadă*).

Se observă că efectul artei poetice stă în precizie, nu în ambiguitate. Desigur, la primul nivel. Cel de-al doilea, deja, cere subiectivităţii concentrare maximă, pentru că nu raţiunii i se adresează, ci reconstituirii intuitive, ca reflecţie asupra naturii umane. Iată, un poem precum *insomnia lucidităţii* dezvăluie resorturile interogaţiilor poetei: „dorm puţin, / visez mult. / ca o cerneală în apă / pun dezamăgirea. / mă spăl pe faţă cu ea. / chipul meu devine albastru. / iau un şerveţel, / îmi decupez ochii, / nasul, gura. / nimic nu uit. / oglinda aruncă / stropi răutăcioşi / de somn neîmplinit. / cine e monstrul zămislit / de ultima insomnie / a lucidităţii?” Cuvintele devin semne, expresiile trec dincolo de semnificaţia comună, reflecţiile amintind de celebra formulare camilpetresciană „câtă luciditate, atâta existenţă şi deci atâta dramă”, când ***jocul ielelor*** trimite la originea ideii şi sugerează nietzscheana „melancolie din orice lucru încheiat” („die Melancholie alles Fertigen”) sau aproape de se încheia. Este mult din marele melancolic german în poezia Luminiţei Potîrniche, poate nu neapărat direct, poate pe căile atent parcurse ale existenţialismului de bună tradiţie franţuzească (pentru că găsim şi o delicată trimitere livrescă: „tocmai se răcise ceaiul în ceaşcă / şi cineva ciupise dintr-o madlenă”), poate chiar de la „părintele” Dostoievski. Curat melancolice sunt poeme precum *înrolat* („mâna care salută, / trenul se face din ce în ce mai mic. / nici o batistă / nu mai este destul de albă. / sub viaduct, / soldatul plecat începe să scrie o scrisoare / către fata de-acasă.”) sau *veneţia se scufundă* („umbrele ce se scurg / de pe casele veneţiene / se topesc în lagună. / doar arlechino a învăţat jocul / perfecţiunii înecatului în glumă. / şi-apoi, există măşti / pentru a ascunde nereuşita.”), dar nu numai ele. Pentru această poetă, de o vădită maturitate artistică, existenţa precede esenţa. Poate de aceea se vor evidenţia formulări precum „în zadar / zăbală nefiinţei punem” (ce ecou eminescian!), cioraniana formulare „ce este singurătatea mea / faţă de singurătatea lumii” (şi tot poemul *singurătăţi paralele*), „e dificil să mai calci o dată / în aceeaşi părăsire” (dinspre Heraclit) ori poeme precum *fruct locuit*, *nici un peştişor nu-i de aur*, *ceruri prăbuşite* - dau seamă de propensiunea poetei spre formularea sentenţioasă, dinspre un fel de etică personală ce îmbogăţeşte versul cu sens.

Inevitabil, copilăria primeşte tribut în *vis pe jumătate*, *singurul descântec*, *fugind din copilărie*, poeme iscate din aceeaşi aplecare melancolică, la fel ca numeroasele tristihuri, unele cu ecou de haiku.

Sunt de remarcat neapărat frumoase metafore, fireşti în contextul dat: „sângele / necheza ca un mânz”, „se scorojeşte cerul albastru / pe ferestrele deschise numai o dată”, „încep să-mi diger refugiul / ca o plantă carnivoră / ingrată”, „stau înţepenită / în pâlnia somnoroasă a cărnii”, „timpul devine / un ulei gros” etc., etc.

Se poate încheia relatarea acestei priviri destul de grăbite asupra volumului prin lectura poemului *porţi*, care are ca leitmotiv „ce poate fi mai frumos / decât să faci porţi”, o adevărată ***ars poetica*** pentru Luminiţa Portîrniche. Felul în care poeta scrie beneficiază de avantajul unor căi accesibile de comunicare cu lectorul, provocatoare atât cât e necesar, al unor continue surprize de expresivitate, pe care o controlează deplin, cu forţă şi cu delicateţe. Aparent, poeta tinde, stilistic, să valorifice valenţele irepetabilului, ale noutăţii inepuizabile, fiinţa umană însăşi, în existenţa sa, ca subiect poetic (şi poietic), fiind mereu Altul (dacă nu chiar Celălalt), totdeauna surprinzător de nou.

Cuvintele devin semne, expresiile trec dincolo de semnificaţia comună, reflecţiile amintind de celebra formulare camil-petresciană „câtă luciditate, atâta existenţă şi deci atâta dramă”, când *jocul ielelor* trimite la originea ideii şi sugerează nietzscheana „melancolie din orice lucru încheiat” („die Melancholie alles Fertigen”) sau aproape de se încheia.

F.D.

Magda Grigore

ÎN NUMELE POEMULUI

(inima mea bate în livadă)

inima mea bate în livadă
este devreme şi unii încă dorm
în inimile lor încă (se) bat
visele sau demonii cu care adorm.

În livadă nu e nicio suferinţă,
aici şi fructele moarte sunt încă vii –
pentru a ajunge aici, însă,
trebuie să te trezeşti
şi să vii!

O inimă nevăzută se-aude în livada
albă la faţă, sub zările vineţii,
din frigul dimineţii uşor înmugureşte
tremurul fiinţei de a fi...

În livadă nu e nicio suferinţă.
Aici frunzele căzute sunt încă vii,
copacii au învăţat să nu plângă
după verdele pierdut într-o zi.
Aici timpul zăboveşte. Întârzie,
singurătatea rodului se uită înapoi –
din livadă mai uşor se deschid
ferestrele spre lumea de apoi!

Cine vine aici vede, învaţă,
cât de uşor se întoarce viaţa pe dos...
Inima ar pleca, fiindcă e miezul nopţii,
dar se teme...
că nu are timp de întors!

Alexandru Jurcan

Lecturi erotice

Scriitoarea Sarah Waters (n.1966) e preocupată în cărţile sale de temele lesbiene. Romanul *Fingersmith* din 2002 a fost ecranizat în 2015 de regizorul Chan-wook Park (*Oldboy,Stoker*) cu titlul *The Handmaiden/Slujnica*, în care joacă Tae Ri Kim (Sook-Hee), Min-hee Kim (Hideko), Jung-woo Ha (contele), Jin-woong Jo (unchiul).

Hideko a fost instruită de mică să citească texte erotice unor bărbaţi, ca la un cenaclu improvizat. Unchiul conduce şedinţele înflăcărate, în casa opulentă, cu labirinturi japoneze, uşi glisante, scări, plante exotice, subsoluri şi şerpi. Întreaga bibliotecă e axată pe sexual, iar când imaginile lipsesc, unchiul aduce un manechin de lemn, peste care pluteşte Hideko, într-o levitaţie regizată. Există în film o lentoare magică, un estetism rafinat, o picturalitate somptuoasă. Cele patru personaje trec prin registre diferite, de la impostură la perversitate, de la politeţe la cruzime. Partea a doua ne obligă să reconsiderăm faptele, privind totul din altă perspectivă. Prea multe reveniri, totuşi, prea lungi modificările narative.

Lecturile erotice înfierbântă virilitatea ascultătorilor, iar scenele cvasi-porno îi provoacă pe spectatorii filmului, care – dacă nu sunt pudibonzi – vor admira înlănţuirea diafană a trupurilor feminine, cu tehnici, ritualuri, obiecte. După atâta tensiune acumulată, după mult suspans, suntem răsplătiţi cu un happy end, care ne cam lasă indiferenţi. Noi ne-am regalat – fiecare cu orizontul său de aşteptare – cu decoruri insolite, actori talentaţi, atmosferă de thriller, erotism provocator, manipulaţi şi manipulatori. Filmul e mediatizat, vândut, privit, iar regizorul Chan-wook Park, după anii modeşti de carieră, a urcat vertiginos în topuri. La Cannes, filmul a fost nominalizat la Palme d'Or şi a primit un premiu pentru scenografie. Filmul a fost proiectat şi la festivalul *Anonimul* de la Sfântu Gheorghe şi a fost recompensat cu trofeul *Anonimul*.

cronici

Ştefan Dimitriu

RECUPERAREA „VORBIRII DIN GÂND”

Cunoscut şi apreciat ca romancier (capul său de operă, *Veneticii,* Editura Vinea, 2002), eseist *(Himera literaturii,* un dialog epistolar cu Ion Murgeanu, Editura Curtea Veche, 2007), poet *(Eu scriu la lumina mâinii mele,* Opera Omnia, TipoMoldova, 2012), autor de originale dicţionare literare *(Calendarul scriitorilor români,* 3 volume, TipoMoldova 2014), neobosit truditor pe tărâmul păstrării memoriei confraţilor scriitori (*Odiseea plăcilor memoriale,* Editura BMB, 2012), Ion Lazu ni se arată de câţiva ani încoace şi ca un inspirat şi prolific autor de jurnale intime. Astfel, în 2013, la Europress, a văzut lumina tiparului primul său volum de acest gen *(Vreme închisă* – 1979-1989), ce avea să se constituie în cap de serie pentru cele apărute în anul 2016 (*Ecografia fantasmei* – 1990-1994, şi *Omul bun are timp pentru toate* – 1995-2000), amândouă publicate la Editura Semne.

Nu ştim câtă predestinare, cât calcul, câtă întâmplare au stat la baza alegerii de către Ion Lazu a profesiei de geolog, dar oricum s-ar prezenta lucrurile în această privinţă, faptul de a fi fost în cea mai mare parte a vieţii sale un om logodit cu drumurile lungi, cu mediile diverse de viaţă, cu sălbăticia şi frumuseţile naturii, cu tainele pietrelor şi-ale erelor geologice, cu neliniştile şi spaimele singurătăţii, faptul acesta, spuneam, i s-a potrivit de minune firii sale scormonitoare şi meditative.

Iată-l, de pildă, pe drumeţul-geolog, poposind din gazdă în gazdă, pe traseul campaniilor sale exploratorii: „Îndeobşte mi se dă camera unde nu a mai stat nimeni de mulţi ani. Pustiul suflă dinspre pereţi cu răsuflarea lui de gheaţă, fără istov. Stau ore întregi sub plapumă până să mă încălzesc cât de cât, şi să pot adormi. Sau aflu în curând că în patul meu a murit soţul sau bunicul sau soacra. La începutul carierei, asta mă şoca, dar cu timpul m-am obişnuit, nu mai dau importanţă”.

Despre munca sa de cititor în piatră va scrie desigur în rapoartele de teren. Jurnalul stă în echilibru, pe celălalt taler al existenţei sale. După o zi de muncă, prin ploaie şi zloată, în camera friguroasă a gazdei, cu degetele abia scoase de sub plapumă, ca să nu-i îngheţe, îşi întreţine iluzia comunicării cu lumea, notându-şi în caietul de care nu se desparte niciodată: „Nu am ceea ce se înţelege prin *o viaţă frumoasă*. Am viaţa mea, cu care m-am împăcat”. Altădată îşi numără vârstele: „Am 39 de ani, mă uit deocamdată cu mare atenţie la oamenii mai în vârstă: să văd ce impresie îmi fac, la prima vedere, ca să anticipez ce impresie voi face eu însumi peste câţiva ani”. Alteori se gândeşte la fericire, ca la „ceva de care-ţi aminteşti, ceva la care tânjeşti”. Fericire legată în primul rând de dragoste, care „e cea mai importantă, însă după creaţie; în cazul femeilor după procreaţie”. În ceea ce-l priveşte, dragostea şi căsătoria dintâi, fără rod al pântecului, s-a dus, împreună cu toate jurnalele de până atunci, „distruse de ea, furioasă de ce-a citit acolo şi a catalogat drept trădare”.

Lui îi rămân drumurile concrete prin straturile geologice ale dealurilor şi munţilor pe care-i colindă şi, desigur, numeroasele caiete în care-şi va scrie şi de aici înainte însemnările zilnice, de care va avea însă mai multă grijă, să nu se piardă. Pentru ca, într-o zi, ele să devină ceea ce astăzi au şi devenit: mărturii de viaţă ale unui om care a ştiut să vadă şi să aştearnă pe hârtie ceea ce a văzut. Şi care a încercat să transforme în literatură tot ce a aşternut pe hârtie. Inclusiv acest jurnal de o viaţă. Pentru că, spune Ion Lazu, „un fel de conştiinţă a mea, mai aprigă – asta mi-e literatura”. Şi astfel, gândindu-se cum să scrie „o carte mai *rotundă,* cum se spune, de care să nu se poată atinge orice nătărău de critic”, nu oboseşte să mediteze la izvoarele acestui miracol al transpunerii sunetului adevărat al vieţii în cuvânt: „Ce straniu trebuie să arate, de fapt, cele câteva propoziţii frumoase, acele cinci-şase exprimări proprii, singurele pe care le nimerim cu adevărat într-o viaţă întreagă, în care nu am reuşit decât să meliţăm! Şi, când spui una din acele propoziţii adevărate, nici măcar nu ştii cum de ai reuşit, cum s-a întâmplat de fapt – atât doar: ştii şi simţi pe loc că miracolul s-a produs”.

Miracolul acesta se va produce de multe ori în cărţile sale. Şi, înainte de toate, în aceste însemnări zilnice, în care scriitorul este preocupat nu numai de ce scrie, ci şi de cum scrie; analizându-şi cu atenţie şi empatie semenii („O uşă înţepenită la compartiment. O împinge cu greu un cerşetor. Cu sentimentul că şi asta face parte din ghinionul vieţii sale”) şi, în acelaşi timp, supunându-se neîncetat pe sine însuşi la un minuţios examen de conştiinţă („marea mea dexteritate de a prelua suferinţele altora”; „reprezint cazul [desuet] al omului de bună-credinţă, al modestului binevoitor care le acordă celorlalţi prioritate”; „visele mele devin tot mai mult ceea ce eu aştept de la ele: un instrument de lucru”; frumuseţii „nu-i pot face faţă niciodată, mereu sunt învinsul ei”; „înaintez ca o râmă, înghiţind pământul şi lăsându-l în urmă, secătuit”; „mă vindec prin scris” etc.).

Din toate aceste trăiri, Ion Lazu face literatură. Fie că rămâne la simpla consemnare grăbită a unui gând, întâmplare, fotografie după natură, amintire sau poveste aflată din gura altcuiva, fie că se lansează în tratări mai ample care depăşesc rosturile unui jurnal şi care devin în felul acesta scrieri de sine stătătoare, aşa cum le cunoaştem astăzi din bibliografia sa de autor. Pentru că, spune scriitorul: „Păstrez, pentru cine ştie ce inspiraţie fericită, un stilou cu peniţă de aur”. Desigur, un stilou simbolic, chiar dacă el va fi existând şi în realitate. Dar peniţa aceea de aur face diferenţa dintre notaţia la zi, jurnalieră, şi sensurile adânci şi grave ale literaturii, considerată pe drept cuvânt o sărbătoare a spiritului. Deşi, mărturiseşte autorul, „niciodată literatura mea, prozele, romanele chiar nu s-au îndepărtat prea tare de materia primă a acestor însemnări făcute sub impresia emoţiilor de moment”. Ceea ce, după părerea noastră, nu scade din valoarea literaturii sale, ci – dimpotrivă – sporeşte valoarea însemnărilor zilnice. Care, prin diversitatea lor, prin rafinamentul observaţiei, ca şi prin frumuseţea scriiturii, se constituie ele însele într-o valoroasă operă de creaţie literară.

Din toate aceste trăiri, Ion Lazu face literatură. Fie că rămâne la simpla consemnare grăbită a unui gând, întâmplare, fotografie după natură, amintire sau poveste aflată din gura altcuiva, fie că se lansează în tratări mai ample care depăşesc rosturile unui jurnal şi care devin în felul acesta scrieri de sine stătătoare, aşa cum le cunoaştem astăzi din bibliografia sa de autor.

De remarcat este faptul că, pe măsură ce-l descoperă ca pe un tovarăş al singurătăţii şi-al neliniştilor sale, dar şi ca pe un mod de a-şi tezauriza gândurile, ideile, sugestiile, experienţele, întâmplările proprii sau poveştile altora care i-ar putea sluji mai târziu ca teme, pretexte, puncte de plecare pentru prozele sau poemele sale, Ion Lazu încearcă să-şi definească tot mai clar, pentru sine, însemnătatea şi foloasele acestui jurnal, în care vede în primul rând o „formă de rezistenţă împotriva uitării”, dar şi „subiectele romanelor pe care nu le voi scrie niciodată” (şi totuşi, din mulţimea acestor fapte şi gânduri salvate zilnic de la uitare, se vor naşte romanele sale *Rămăşagul, Capcana de piatră, Sălbaticul etc.).* Important, după cum notează el la un moment dat, i se pare faptul că, în acest fel, „recuperez pe cât posibil *vorbirea din gând,* monologul meu interior, chestiunile la care meditez şi pe care, dintr-un motiv sau altul, nu ajung să le comunic celor din preajmă”.

Aceste intenţii fiind clar stabilite, el devine cronicarul sârguincios al clipei, dar şi cutia de rezonanţă a unor gânduri, teme ori amintiri obsesive şi, în aceeaşi măsură, ecoul unor evenimente epocale pe care le trăieşte din plin, alături de contemporanii săi. Astfel, cititorii vor cunoaşte din paginile acestui jurnal nu numai frământările unui om de condiţie intelectuală superioară, aflat într-o permanentă confruntare cu ispitele, greutăţile şi capcanele unei vieţi pe cât de solicitante, pe atât de bogate în semnificaţii, dar şi filmul pe larg al unei lumi aflate la o răspântie a istoriei, ce va culmina cu prăbuşirea comunismului şi cu înfăptuirea unui vis ce se va dovedi, în multe privinţe, la fel de înşelător şi de mincinos.

Aceasta este de altfel substanţa ultimelor două volume ale jurnalelor publicate până acum, care cuprind anii ultimului deceniu al secolului şi mileniului trecut. Perioadă de timp în care entuziasmul de început – al lui şi al celor din jur – se topeşte treptat, sub impresia tot mai evidentă a faptului că, într-o „lume agitată, confuză, nemulţumită”, în care, „bolnavi fiind, nici nu vrem să ne facem bine (...), securitatea e (din nou) la putere”. Astfel, citind această întinsă secţiune de jurnal a lui Ion Lazu, în care „România ajunsă pe mâna câtorva e o pradă grasă – fie ca sursă de materii prime, fie ca piaţă de desfacere” şi unde, cei ce promit ajutoare dezinteresate „vin (de fapt) să ne colonizeze”, ai impresia că „lumea de amurg şi viermi” din jurnalele lui Petre Pandrea s-a transformat peste noapte într-o lume la fel de viermănoasă, de nocivă, de trădătoare a intereselor naţionale, de potrivnică omului.

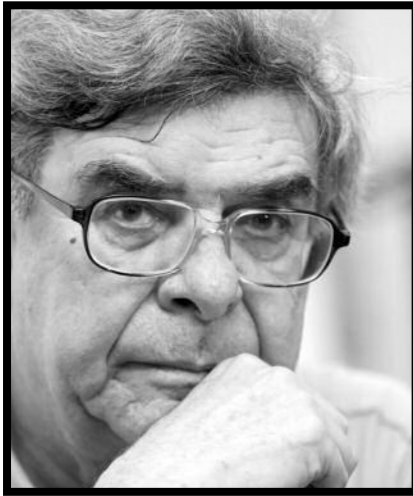
Şi totuşi în această nouă lume cu „politicieni de strânsură”, care au dat ţării „aspectul jalnic, de cimitir”, şi unde „criza morală de la noi are drept cauză desconsiderarea omului”, o conştiinţă lucidă şi demnă ca aceea a autorului acestui jurnal, care continuă să creadă în forţa cuvântului său de a spune pe nume adevărurilor oricât de dureroase, este un semn sigur de sănătate morală şi, în acelaşi timp, de speranţă că tot mai mulţi dintre noi ne vom recunoaşte cu jenă dar şi cu revoltă în oglinda pe care el ne-o pune în faţă.

cronici

Un arhitect al jazzului românesc

Anul ce-a trecut i-a luat cu el, necruţător, pe Bowie, Emerson, Prince si Cohen. Muzicieni faimoşi de prin alte ţări. De la noi, pe Pascu, Enescu şi Popp. Al treilea, veteran al jazzului autohton. A cărui carieră-n domeniu a fost o poveste adevărată. Despre pasiunea-i constantă, profundă pentru muzica asta universală. Pentru esenţele sale tari şi stilate. Albume precum „Panoramic jazz-rock”, „Nodul gordian” şi „Acordul fin” sunt şi rămân mărturii ale unei activităţi muzicale de rasă, fără compromisuri sau kitsch.

În concertul din ’71, de la Bucureştila Bucureşti, emblematicul vibrafonist Lionel Hampton l-a invitat pe tânărul Popp să se aşeze la pian şi să cânte. “The man I love”. Un standard istoric al genului, apărut prin ’24 sub alt titlu. Glorios, mai apoi, pentru totdeauna. Întru slava autorilor săi de peste ocean, fraţii Gershwin. Aşezat dezinvolt la claviatură, Marius şi-a reprezentat remarcabil ţara şi continentul în faţa marelui instrumentist american. Ce ne arată înregistrarea de-atunci? Simplu, fără o gestică spectaculoasă, arhitectul nostru a evoluat relaxat şi convingător. Hampton l-a privit întâi îngăduitor şi curtenitor, apoi tot mai surprins şi interesat. Pentru ca, în final, să dea frâu liber bucuriei că a aflat în român un confrate. Frumos şi măgulitor, fără doar şi poate!

Cititorilor acestor rânduri, care s-ar întreba cine a fost Marius Popp, trebuie să le spun că a trăit onest, cu dureri şi speranţe ca noi toţi. A luptat neabătut pentru cauza jazzului românesc. A fost un bun pedagog pentru tineri, autor al unui manual de profil, actual şi azi. Un artist pretenţios în primul rând cu sine, profund şi subtil. Caracter puternic, neşovăitor pentru crezul său. Încrezător şi prietenos, deschizător incontestabil de drum în materie. Un mare arhitect al jazzului dâmboviţean, construind durabil mereu şi armonios. A ajutat şi-a promovat necontenit această muzică vie, fie între fruntarii, fie în afară. A primit pe merit premii de specialitate şi va rămâne, îndreptăţit, în istoria genului în chip strălucit.

Ce album să-i ascultăm până la urmă? Greu de ales, deoarece oricare jazzman preferă cântările live. Pe parcursul lor putând a-şi arăta din plin măiestria, prin improvizaţii îndeosebi. Aş sugera totuşi “Panoramic jazz-rock”, excelentă realizare sonoră, măiastră şi arătoasă. Sunt convins c-o să placă. Marius a plecat dintre noi aşa cum a trăit, discret şi decent, dar nu ne-a părăsit. Căci muzica sa peren va dăinui...

MIHAI GODOROJA

Nicolae Vălăreanu Sârbu

Până la venirea femeii de ploaie

Un om în meditaţie
copleşit de propria intuiţie,
în muşchii cărnii îşi caută puterea,
respiră cu ei de sub pielea galbenă,
umple pieptul cu tăcerea din cuvinte
şi mierea din ele curge-n poeme .

Morile râului oprite de nedumerire
până la venirea femeii de ploaie
călare pe caii de nori ai câmpiei aburinde
fac din aşteptare o tandră atingere a luminii
şi-i simt mâinile din umeri cum se zidesc
în pereţi ca într-un schit pe apă.

Lăsaţi măcinişul proaspăt pentru mai târziu
în sacii timpului încărcaţi în carele nopţii!
Morarul a venit mai către seară,
neliniştit de vorbele auzite în jur
împarte la fiecare câte un zâmbet vioi
şi ochii lui se pierd în pacea mai tainică decât ei.

Nu uita că totul se naşte şi moare

E neostoită întinderea pe care-o cutreier
paşii mei sunt atât de mărunţi,
nu pot să-mi ajung din urmă gândul.

Ai grijă femeie să nu mă îndepărtez de tine
ca o tăcere de sunetele viorii,
s-ar întâmpla acel hiatus între vocalele noastre sonore
şi n-am putea fi îndrăgostiţii din poveste
cei care aduc pe buze sărutul
şi în trup vigoarea aceea lăuntrică
care împrospătează lumea,
îi dă izvorul ca unei fântâni
în mijlocul câmpiei arse.

Nu uita că totul se naşte şi moare
timpul trece uituc pe drumul său nesfârşit,
pune-ţi cuvintele în coşul viitorului
măcar câţiva să creadă că ai existat
când alte urme se vor şterge.

Visele sunt inundate de lumină

Noaptea nu-şi mai înţelege întunericul obişnuit
şi se plictiseşte de o apucă somnul,
visele sunt inundate de lumină
aşa cum este inima femeii tinere,
care priveşte dintr-un balcon, bărbaţii în trecere.

Apoi se închide între pereţii jupuiţi,
fredonează un cântec melancolic.
Un tablou strâmb pare să aibă o lacrimă-n ochi,
priveşte spre fereastra care n-a fost deschisă niciodată
fiindcă nu dă spre stradă
şi strada este singura care îndepărtează singurătatea.

Luminile oraşului se văd peste linia ferată
dorite cu o foame de dragoste.
Când vine cineva totul se transforma dintr-o dată,
femeia capătă o înfăţişare de lup flămând
care s-a pierdut de prea multe ori în pustiu.

Are-n ochi o sclipire ce iese verde la suprafaţă
şi se înalţă mlădioasă pe picioarele lungi
ca o floare într-o zonă sălbatică
ce înfloreşte rar.

Viorel Nica

Dintr-o grozăvie în alta

Îndrăzneţ promotor al unei viziuni neonaturaliste asupra lumii, Su Tong (născut în Suzhou, în 1963) este un scriitor chinez aflat în toiul maturităţii creatoare, înzestrat cu un viguros simţ al grotescului, capabil să exploreze orice colt mundan bolgiac, să scoată la iveală multele mizerii, asperităţi, găunoşenii ale vieţii cotidiene, îndeajuns de pregătit să demaşte, fără cruţare, subumanitatea vicioasă, gregară, zăpăcită, din cale afară de revolută.

În izbutitul roman *Lumea de orez* (apărut în 1991, tradus de Dinu Luca, publicat de Humanitas în 2015), el coboară, cu îndrăzneală, într-una dintre cele mai promiscue zone existenţiale, depliindu-i consecvent caracterul profund aberant, complicitatea cu viciul oripilant, incapacitatea de a se mai face suportabilă, de a le mai asigura un minimum de protecţie şi de securitate acelor fiinţe cumplit de decăzute, ce se văd nevoite s-o locuiască timp îndelungat în aceeaşi manieră subzistentă, dezonorantă (ca să nu zicem de-a dreptul dezgustătoare).

De o bună bucată de vreme, dezrădăcinatul, săracul, netotul Cinci-Dragoni (pe care autorul crede de cuviinţă să-l aşeze în prim-planul operei sale crude, nemenajante, demistificatoare) plecase din Satul cu nuci din cauza sărăciei şi cutriera lumea neavând o ţintă precisă (asemenea unui picarro disperat), mutându-se dintr-un loc într-altul, arătându-şi pretutindeni faţa „arătoasă şi plină de viaţă" (ce ulterior se va degrada pe nesimţite, transformându-se într-o mutră nesuferită). Ajuns la oraş, personajul în curs de depersonificare s-a angajat în prăvălia de orez a jupânului Feng unde a descoperit că „stăpânul şi sluga nu-s totuna" (acolo unde ierarhia funcţionează într-un sens oprimant), s-a simţit „foarte stânjenit" şi, totodată, umilit de privirea batjocoritoare a lui Quiyun, fata negustorului, s-a ghiftuit cu orezul după care tânjise mult de tot, a aflat că Zhiyun, fiica mai mare a patronului său i se oferise Domnului Lii, cel mai bogat individ din partea locului, în schimbul unor daruri consistente, nu regreta că plecase din „satul îndepărtat, unde toate cele erau grosolane şi lipsite de bună rânduială", se simţea sfidat de „necuviinţele de la oraş şi de pe Strada Cărămidarilor" (unde îşi avea domiciliul şi prăvălia patronul său), „îi era teamă ca nu cumva ceilalţi să nu-i perceapă în priviri uneltirile şi gândurile nelalocul lor", a sesizat că „are drept capital tinereţea şi puterea fizică", s-a bucurat enorm simţind „elasticitatea şi moliciunea cărnii de femeie" a însărcinatei Zhiyun, ce-l îmbiase la „amorlâc" şi desfătare pe furiş. La insistenţa tatălui fetei rămase grea, s-a însurat cât de curând cu aceasta. La sfârşitul nunţii pripite, mirele şi mireasa „s-au măsurat cu privirea în lumina gălbuie a lămpii şi au descoperit că faţa celuilalt e apatică şi plină de plictis" (semn că o astfel de căsătorie forţată nu avea să reziste prea mult timp). Nu după multe vreme, însurăţelul cu de-a sila şi-a dat seama că „însurat sau nu e totuna", s-a simţit prins într-o „capcană" grozavă, a constatat că „preamultul yin din prăvălia de orez i se strecurase veninos în trup", ameninţând să-i dea viaţa peste cap, să-l dezintegreze, să-l expună unor suferinţe greu de îndurat. Vrând să scape de ginerele neprocopsit, socrul cel rău l-a trimis pe acesta să cumpere orez dintr-un loc îndepărtat, expunându-l primejdiei de a fi ucis de către tâlhari. Decât că tâlharii s-au mulţumit să-i ia banii pe care îi avea la el şi să-l împuşte în picior, cruţându-i viaţa. Supărat foc, supravieţuitorul resentimentar abia aştepta ocazia potrivită răzbunării pe socrul ingrat, malefic.

Plictisindu-se de nevastă-sa cea însărcinată, neastâmăratul, amoralul, neruşinatul Cinci-Dragoni s-a apucat s-o hărţuiască pe sora ei, Qiyun, o făptură mai degrabă inocentă decât pervertită. Oripilat de cele făcute de ginerele său neserios, paralizatul jupân Feng îşi înfipsese unghiile în ochiul hărţuitorului, pedepsindu-l aspru pentru nelegiuirea sa. După ce a fost părăsit de nevastă-sa, care a fugit de acasă la Domnul Lii cel bogat, şchiopul şi chiorul Cinci-Dragoni s-a recăsătorit cu sora ei, Qiyun (în 1930) care i-a născut mai apoi doi băieţi (Misheng şi Choishen) şi o fetiţă (botezată Castronaş). Atunci când a descoperit că Misheng o afundase pe Castronaş în grămada de orez omorând-o fără să vrea, tatăl înfuriat i-a rupt vinovatului un picior, lăsându-l şchiop. Neputându-şi controla resentimentul acut, a aruncat în aer locuinţa domnului Lii, omorându-l atât pe proprietar, cât şi pe concubinele sale, a intrat în Frăţia portului, o organizaţie banditească, mijlocită căreia a putut deveni, într-un timp relativ scurt „cel mai de seamă stăpân al locului".

Spre a-şi marca izbânda, şi-a pus dinţi de aur. Ceea ce l-a făcut să jubileze din cale afară şi, mai ales, să se simtă om de-adevăratelea. Înarmat cu un „mauser adevărat", răspândea de jur împrejur teroarea, stârnea resentimentele celorlalţi, acţiona în baza forţei nestrunite, se deda unor „acţiuni sălbatice şi perverse" ce „stăteau la baza urcuşului său treptat către vârf", îşi etala duşmănia faţă de alţii mai slabi, se delivra fărădelegii cu nesaţ, îşi muştruluia fiii nevrednici, care, chiar după ce se căsătoriseră, nu izbuteau să se comporte bărbăteşte, descoperea că lumea putea fi „şi nostimă", şi „înfricoşătoare". În timpul războiului chino-japonez a ieşit dezbrăcat din cameră pe coridor şi a tras câteva focuri înspre cele două avioane care au zburat pe deasupra locului", măcar că ştia că „era lucru fără rost şi fără câştig", „s-a gândit o clipă la ce înseamnă războiul şi la câştigurile şi pagubele pe care le aduce, dar într-un sfârşit i s-a părut că întreaga chestiune e cu totul nelimpede şi că e mai bine să nu se mai gândească la ea". Răzbunându-se pe prostituatele ce-i transmiseseră o boală venerică, făcându-l să se simtă din ce în ce mai putred şi mai neputincios, le-a omorât, fără pic de milă într-o noapte. În timp ce bolea, „s-a simţit deodată străin de toate şi a început să se întrebe dacă acest tablou al vieţii de familie e adevărat sau înşelător". Întrebare ce-l umanizează întrucâtva, vădindu-i capacitatea de a conştientiza cât de cât ceea ce i se întâmplă, de a merge într-o direcţie diferită de cea precedentă. Numai că interogaţia cu pricina nu-i decât întâmplătoare, neavând nicio şansă să se permanentizeze, să se preschimbe într-un serios exerciţiu reflexiv. Odată ieşit de sub incidenţa ei, personajul îşi continuă traiectoria degradantă, nedând semne că s-ar putea răsgândi cu adevărat vreodată. Profund degradatului Cinci-Dragoni uneori i se părea că „locul în care se afla era mereu un vagon de tren, unul care se hurducă şi se cutremură tot timpul". Grav bolnav fiind, a căzut „în depresie şi în disperare", „auzea paşii părelnici ai morţii vânturându-se şi şovăind în jurul prăvăliei", n-a chemat medicul, ci „a stăruit să se doftoricească singur, îmbăindu-se zilnic în oţet, a slăbit mult de tot, şi-a pierdut aura şi titlul de şef, ajungând să fie sfidat de cei pe care-i condusese până nu demult, pe calea jafului şi fărădelegii, i s-a năzărit că se află la capătul drumului, „şi-a privit rece şi aspru ciracii cuprinşi de panică", nemaiputându-le fi de folos cu nimic, stârnindu-le semeaţa poftă a nesupunerii batjocoritoare, a devenit „din ce în ce mai ciudat la fire", s-a pomenit învăluit de „o tristeţe cuprinzătoare", nu şi-a mai putut controla indignarea isterică, îi venea să ia la înjurătură lumea toată", s-a lăsat în voia autoironiei amare, a cumpărat mult pământ în satul natal, nu-i mai putea suferi pe ai săi, n-a contenit să fie mai degrabă violent decât paşnic, „se arăta în toate" „orbit şi despotic, pregeta să-şi încredinţeze sufletul regelui Yama, „şi-a conştientizat unica şi adevărata groază - moartea", a râs de s-a prăpădit atunci când nevastă-sa l-a chemat pe exorcist să alunge demonii din casă, a fost arestat de japonezi „pentru că avea tăinuit armament". După ce a scăpat din arest, a încărcat un vagon cu orez şi s-a îndreptat spre satul în care se născuse. N-a mai apucat să ajungă la destinaţie din pricina morţii abătute năprasnic asupra lui cam pe la jumătatea drumului de întoarcere la obârşie, încredinţându-l, odată pentru totdeauna, neînduratorului Yama.

Concepută într-o manieră sumbră, neonaturalistă, ficţiunea **Rice** de Su Tong ne înfăţişează o năprasnică trecere dintr-o stare de grozăvie (şi, implicit, de degradare) într-alta, conducându-ne, fără menajamente, prin bolgiile existenţei degradate, neînstare să mai găzduiască pe nimeni într-un chip îmbietor, frizând ostilitatea şi spectralitatea fără seamăn, oferindu-i dezumanizării şansa de a opera din plin, fără niciun fel de restricţie, de a se face orişiunde prezentă cu vârf şi îndesat.

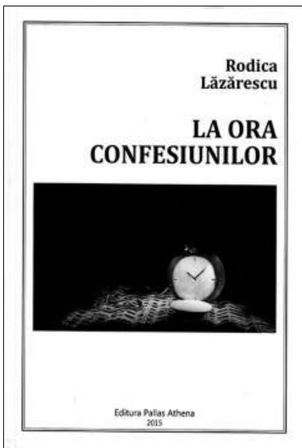
Concepută într-o manieră sumbră, neonaturalistă, ficţiunea *Rice* de Su Tong ne înfăţişează o năprasnică trecere dintr-o stare de grozăvie (şi, implicit, de degradare) într-alta, conducându-ne, fără menajamente, prin bolgiile existenţei degradate, neînstare să mai găzduiască pe nimeni într-un chip îmbietor, frizând ostilitatea şi spectralitatea fără seamăn, oferindu-i dezumanizării şansa de a opera din plin, fără niciun fel de restricţie, de a se face orişiunde prezentă cu vârf şi îndesat.

Marin Iancu

SUB ZODIA ÎNTREBĂRII

Reporter cu idei, foarte informată și, prin toate acestea, complet dezinhibată, Rodica Lăzărescu dovedește că are fler și alonjă, umor și simț psihologic. Reporter onest, dar și incomod, autoarea nu se arată dispusă să-și păstreze interlocutorul într-o situație de inutil menajament, acesta fiind abordat direct, prin întrebări ferite de nuanța obositoare a unui chestionar șters, obositor, impresionând, dimpotrivă, prin direcțiile de solicitare de-a dreptul surprinzătoare.

Apreciată tot mai mult în mediul jurnalistic pentru felul agreabil și înțelept prin care reușește să cultive un șir bogat de relații cu persoane din cele mai diferite medii culturale sau științifice ale societății, Rodica Lăzărescu surprinde și de această dată printr-o Invitație la confesiuni (Editura Vatra veche, Târgu-Mureș, 2016), a treia în seria cărților sale de interviuri. Aceasta dovedește, dacă mai era nevoie, că, frecventat cu o tot mai vizibilă insistență în formele lui deja clasicizate în tradiția interbelică de adevărați maeștri ai genului, precum Felix Aderca, Ion Valeriu sau Ion Biberi, interviul cunoaște în ultimele decenii o enorm de largă proliferare. Asumându-și rolul de a transfera în conștiința cititorului judecăți de valoare, care, dincolo de partea lor de subiectivitate, rămân totuși splendide exerciții de comprehensiune a unor fenomene din domenii destul de diverse, observăm cum interviul se reinventează de la an la an în toate formele presupuse de acest gen publicistic. În acest context, atingând culmi de profesionalitate, condeiul Rodicăi Lăzărescu pare încărcat mai tot timpul de o energie pozitivă, pe care, în mod ciudat, jurnalistul se pare că o transferă și celor 25 de interlocutori ai săi, profesioniști ai lecturii, plasticieni, poeți și prozatori, lingviști, profesori, istorici, actori, regizori, toți oameni plini de viață, cu destine și întâmplări ce ar fi meritat, cu adevărat, să fie cunoscute. Ceea ce o avantajează pe Rodica Lăzărescu este lipsa de timiditate și un anume tip de mobilitate intelectuală – perfect informată asupra elementelor biografice ale celor pe care îi provoacă la discuții și tot mai nerăbdătoare să afle de la aceștia cât mai multe informații și păreri pe teme dintre cele mai diverse, conștientă de faptul că nu este deloc simplu să spargi zidurile unor tăceri sau distanțe. Reporter cu idei, foarte informată și, prin toate acestea, complet dezinhibată, Rodica Lăzărescu dovedește că are fler și alonjă, umor și simț psihologic. Reporter onest, dar și incomod, autoarea nu se arată dispusă să-și păstreze interlocutorul într-o situație de inutil menajament, acesta fiind abordat direct, prin întrebări ferite de nuanța obositoare a unui chestionar șters, obositor, impresionând, dimpotrivă, prin direcțiile de solicitare de-a dreptul surprinzătoare.

Interviul cu distinsul editor și istoric literar Niculae Gheran, atât de cunoscut prin „activitatea de aproape șase decenii închinată ediției critice Rebreanu", dar și prin alte izbânzi în ale scrisului, devine și aici un tip de memorie a unei istorii, a unei realități factuale pe care partenerul de dialog s-a întâmplat să o cunoască, cu interesante elemente biografice ale multor scriitori, cu trasee și momente extrem de fascinante. Retras la Breaza, „de când la București s-au înmulțit deștepții pe metrul pătrat", cărturarul Niculae Gheran se prezintă, în această „oază a liniștii" și a amintirilor de tot felul, un povestitor agreabil, fermecător, cu adevărat „un păgubaș [cu arta] de a face poate cel mai contaminat haz de necaz". Sensibil la toate realitățile cultural-postdecembriste, „din vorbă-n vorbă", Niculae Gheran își îndreaptă atenția spre toate neîmplinirile și incompetența „diriguitorilor noștri culturali", răspunzând însă cu multă exactitate și întrebării referitoare la existența eventualelor „cămări rămase nescotocite în palatul Rebreanu."

În câteva rânduri, Rodica Lăzărescu își îndreaptă atenția spre lumea „de dincolo de Nistru", din Basarabia, un spațiu cunoscut în istorie prin aceeași „simțire și rădăcină românească". Unul dintre partenerii de dialog e Iulian Filip, „cunoscut pe ambele maluri ale Prutului, dar și pe meridianele lumii". Poet, publicist, grafician, traducător, fizician, autor de manuale școlare, mai mult decât atât, un om cu idei, talentat și stăpânit de un mare entuziasm, Iulian Filip ni se destăinuie cu mult stil și șarm, dezvăluind un om liniștit și cald, purtând firesc și liber convingerea că este născut „în cel mai frumos sat din lume", „un sat deosebit – cu biserica niciodată închisă (chiar în cei mai comuniști ani) și cu școli care au furnizat profesori, medici, agronomi, ingineri, savanți, oameni de arte risipiți în majoritatea localităților din Republica Moldova și nu numai". Dintre „sporovăielile" atât de pline de învățăminte, de la Iulian Filip „ot Sofia Drochiei" cititorul reușește să înțeleagă mai bine ce anume îi leagă și i-ar putea înfrăți pentru totdeauna pe românii aflați de o parte și de alta a Prutului, dimpreună cu toți factorii care, de secole la rând, au promovat „pustia și desfrăția". În altă parte, „scotocind prin «stupii memoriei», discuțiile cu scriitorul și jurnalistul Leo Butnaru iau forma unei minunate „lecții de patriotism". Subscriem, ca simpli cititori, la insistenta aducere-aminte că „partea estică a României, componentă a Moldovei Istorice, este impropriu numită Basarabia. (...) Când se spune Basarabia, această nevinovată noțiune înseamnă resemnare, uitare, parcă renunțare. Când spui Moldova, acest nume din legenda cu Dragoș descălecătorul se lipește indivizibil de Țară, prelungește România spre hotarele ei firești, pământești și cerești."

Semnale despre durerea altor români aflați „în dosul frontierei", într-„un ținut foarte îndepărtat și definitiv uitat", din Banatul sârbesc sau Voivodina, ne vin de la scriitorul Ioan Baba: „...iată-ne, la răscrucea mai multor culturi, oarecum semnificative – înnăscute la rădăcină, și noi, cei din ex-Iugoslavia/Serbia, nu am vrea să permitem ca trunchiul să se ofilească. Faptul nu ar trebui să fie o barieră – mai degrabă ar putea să devină o punte! Adevărul este că noi suge(a)m lapte la două mame – România fiind mereu și evident vitregă." Din locuri ceva mai îndepărtate, „oltean prin naștere, suedez prin opțiune, român până la ultima fibră a ființei sale", Victor Ravini acceptă invitația la confesiune, dovedindu-și rara disponibilitate pentru destăinuiri. Povestitor cu har, cu o „imaginație debordantă", purtând, încă din școală, în intima sa structură sufletească, vizibile accente ale unor forme de nesupunere: „Făceam tot ce-mi trăsnea prin minte, numai să-i scot din sărite." Dovedindu-se mai degrabă dornic să confirme prin manifestările sale că „românul e mucalit din fire, iar oltenii nu fac excepție", cu atât mai mult cei proveniți din Caracal, orașul ce se bucură de o „așa faimă plină de haz și veselie", aflăm de la scriitorul și jurnalistul Victor Ravini că, pe unde a umblat, a dovedit înclinații spre experiențe dintre cele mai insolite, după cum, glumeț, o mărturisește el însuși: "Eu pentru bani aș fi în stare de orice, chiar să muncesc". Revenind în spațiul românesc, cu totul captivantă se dovedește și confesiunea poetului Șerban Codrin, cu întreaga sa aplecare față de „rădăcina mai viguroasă în pământul sănătos, tradițional". Discuțiile cu poetul venit pe lume „de ziua regelui" devin „un adevărat regal". Persoană incomodă prin sinceritatea opiniilor exprimate, „figură insolită a literaturii române contemporane" (Theodor Codreanu), Șerban Codrin se arată tare mândru de originile sale etnice, tatăl cu rădăcini austriece și mama cu origini balcanice (sârbești), amintirile păstrate însă din copilăria petrecută prin locurile de obârșie ale lui Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, „între pădurile de la Borca" și, mai jos, pe apa Bistriței, pe lângă Piatra Teiului și Schit, „în urcuș spre Mănăstirea Durău", sunt evocate cu talentul moștenit de la marii săi înaintași. De la impresiile pline de farmecul lor misterios despre copilărie și adolescență, cu povești auzite direct de la bunicul patern, silvicultor pe Valea Bistriței, despre Calistrat Hogaș, Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Șerban Codrin își exprimă bucuria de a fi întâlnit direct scriitori „mai mult sau mai puțin providențiali" în devenirea sa literară, de la „Doamna Otilia" până la Sadoveanu, Arghezi, Ștefan Aug. Doinaș și Mihail Ursachi, „un tânăr blond, foarte înalt și slab, căruia tatăl său îi spunea Mihai, îl căuta din când în când și-l chema acasă." Venind dinspre o persoană de o înțelepciune oscilând între o stare prea sever-pesimistă și una încrezătoare în cauze acceptabile, poveștile lui Șerban Codrin se închegă într-un veritabil roman de aventuri, în care „feciorul pădurarului" din Ceahlău devine un om al peripețiilor și al peregrinărilor prin mai multe colțuri ale țării, lecturile din Eminescu călăuzindu-i în permanență gândul de împlinire spirituală.

La împlinirea a 150 de ani de ființare a Academiei Române, aceeași Doamnă Întrebătoare, cum este numită Rodica Lăzărescu de către unul dintre colegii de taifas, găsește potrivit să afle de la câțiva „nemuritori" ce ar trebui făcut pentru a se reuși înlăturarea multora dintre neînțelegerile sau prejudecățile care mai pun în umbră perceperea adecvată a unor momente din cultura română. Sunt abordați, cu un comun set de întrebări, academicienii Răzvan Theodorescu, Gheorghe Păun, Basarab Nicolescu, Ioan-Aurel Pop și Ion Pop, personalități de înalt rang ale culturii românești, pentru a fi dezbătute, cu precădere, motivele care au dus la degenerarea spiritului academic impus de junimiști, „de la teme, limbaj și până la ținută", în spațiul public. Invitând la reflecție și acțiune, răspunsurile se dovedesc, în această direcție, pline de sens și multă înțelepciune, atrăgându-se atenția că „ar fi de dorit ca Academia Română să ia atitudine mai des și să își facă auzită vocea, cu demnitate și curaj, în spațiul public" (acad. Basarab Nicolescu). Asistând cu îngrijorare la „o continuă degradare – cu prea înaltă voie! – a statului și rolului Academiei Române", acad. Ioan-Aurel Pop, unul dintre istoricii cei mai profunzi, subtili și informați de azi, se arată tot mai încrezător că, sprijinit și încurajat „întru esența sa", înaltul for științific va avea puterea în a se adapta „societății informatice și lumii digitale". Smuls din liniștea și măreția pe care i le-ar putea oferi împlinirea vârstei de 90 de ani, Gabriel Ștrempel, un mare caracter și o mare conștiință, se arată mândru că a avut șansa de a continua ilustra tradiție a ardelenilor care au condus Biblioteca Academiei – Ioan Bianu, Traian Popovici și Ioan Lupu, după cum, la fel de predispus spre depănarea unor vechi amintiri, istoricul Valeriu Râpeanu, o prezență admirabilă și extrem de stăruitoare în promovarea marilor spirite ale culturii neamului, evocă atmosfera primilor ani de viață, a anilor de școlaritate la Liceul „Sfinții Petru și Pavel" din Ploiești, pentru a arăta că s-a născut, a copilărit și și-a trăit adolescența în satul de pe Valea Teleajenului, „într-o vreme când valorile morale erau specifice epocii dintre cele două războaie mondiale." Apare, și în acest caz, simbolul spațiului labirintic prin care persoana abordată este obligată să treacă unele probe cu funcție inițiatică, frecvența acestei idei fiind lesne de înțeles dacă ne gândim că starea de labirint îl încercă pe omul modern care, conștientizându-și mai apăsat limitele, își trăiește mai intens drama existențială. Apreciem, în acest context, și prezența lui Nicolae Turtureanu, blândul și ironicul poet moldovean format sub zodia lui Labiș, exasperat de toate experiențele la care este supus poporul român în procesul ⟶

cronici

Eugen
CRISTEA

Eu şi teatrul, pe scurt…

Pe 2 august trecut am împlinit patru decenii de activitate neîntreruptă pe scenă. O fi mult, o fi puţin? Numai Dumnezeu ştie. Eu ştiu doar că a meritat. Pe deplin. Am trecut prin atâtea, am văzut şi-am învăţat atâtea. La Teatrul Naţional Bucureşti am jucat sub şapte directorate. Şi nimeni nu m-a dat afară. Acuma, mai am un pic până la pensia de pe hârtie, dar sunt încă activ şi cu poftă de lucru...

În toţi aceşti ani, aş spune că, printre toate cele, am învăţat să fiu OM. Unul drept, cinstit şi, mai ales, generos. Căci îmi permit să cred că generozitatea e caracteristica de bază a actorului care trăieşte pentru public şi prin public. Având drept adevărată răsplată aplauzele acestuia...

Am jucat în fel de fel de producţii, variate roluri. Sub diverşi regizori. Mici, mari, nepricepuţi ori geniali. Am cochetat o vreme chiar cu teatrul din subsoluri, aşa-zis independent. Şi aici încercându-se formule noi şi îndrăzneţe. Prin care se încearcă a fi puşi în valoare îndeosebi tineri actori fără angajament permanent, dar deplin dăruiţi acestei nobile profesii. I-am sprijinit şi eu pe cât am putut. Deoarece Shakespeare, Goldoni, Molière, Cehov, Caragiale, Brecht, Ionescu şi ceilalţi de oriunde au scris capodopere pentru artişti de toate vârstele. “Valoarea nu aşteaptă numărul anilor”, este ştiut. Ceea ce contează fiind determinarea, devotamentul, seriozitatea, munca şi talentul. Cu aceste calităţi, şansele lor există şi merită a fi încurajaţi, îndrumaţi, ajutaţi. Precum mulţi alţii, predecesori, astăzi faimoşi în domeniu, neîndoios. Spre a-şi îndeplini cât mai strălucit menirea de a sluji necondiţionat scena şi publicul său iubitor. Astfel ca TEATRUL să meargă, neîncetat, mai departe. Lumea având nevoie de el totdeauna, ca de o hrană de suflet vitală. Vivat, crescat, floreat!

Lucian Gruia

Mihai Antonescu – Memoria trestiei

Mihai Antonescu s-a născut la 02.05.1951 la Drobeta Turnu Severin. A absolvit Şcoala Populară de Artă din oraşul natal. A publicat câteva cărţi de versuri, comentarii literare şi numeroare volume de proză (scurtă şi romane). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Romanul pe care îl comentez, *Memoria trestiei* (Ed. Antim Ivireanul, Râmnicu Vâlcea, 2015) este dedicat vieţii lui Iisus. Provocarea a fost enormă şi autorul, ca să-i facă faţă, a trebuit, pe lângă talentul iminent, să trăiască o continuă reverie/revelaţie pe parcursul scrierii cărţii. În roman, autorul îşi închipuie că un personaj imaginar, păstorul Amin, contemporat cu Iisus, scrie pe tije de trestie, cu acul înroşit în foc, prima evanghelie. Pe lângă această evanghelie scrisă, romanul Memoria trestiei reprezintă evanghelia trăită. Putem consideră că fiind sincrone, cele două evanghelii, cea scrisă şi cea trăită sunt similare.

În reuşita demersului său, Mihai Antonescu a trebuit să se documenteze: asupra vieţii lui Iisus, asupra geografiei locurilor (să cerceteze o hartă din epocă pentru a stabili localităţile şi drumurile în care se petrec evenimentele, trăiesc şi se deplasează personajele), asupra tradiţiilor vremii, a îmbrăcămintei, mâncării etc. Dar cel mai dificil şi important a fost să pătrundă în mentaliatea epocii. A trebuit să respecte din evangheliile consacrate evenimentele de bază: transformarea apei în vin la nunta de la Cana Galilei, botezul lui Iisus în apa Iordanului, alungarea preoţilor din templu lui Solomon, vindecările miraculoase făcute de Iisus, răscoala împotriva romanilor, cuvântarea Fiului Domnului la Lacul Tiberiada, Cina cea de taină, Răstignirea, Învierea, coborârea Sfântului Duh asupra apostolilor şi înălţarea Mântuitorului la cer. Acestea sunt stele fixe în jurul cărora gravitează personajele imaginare: Natiel ologul şi Accuila care-i tocmeşte părţile lipsă ale picioarelor din praful drumului amestecat cu apă, păstorul Amin – simbolul adevărului - şi frumoasa Talinta alcătuită pentru alintul inimii şi al privirii (râul şi pietrele se înfioară când ea se scaldă goală), Noul Ioan (paznicul lui Ioan, botezat în închisoare cu apă de ploaie) etc.

Autorul a trebuit să inventeze pilde şi dificultatea supremă – discursuri ale lui Iisus.

Cartea se citeşte uşor şi pentru aspectul ei cinematografic: avem descrieri de natură, portrete şi dialoguri. Nu avem cuvinte abstracte, neimaginabile. Înclin să cred că Mihai Antonescu a trăit în reverie scenele şi apoi le-a scris.

Îndrăgostit de mitologia noastră, Mihai Antonescu imaginează o călătorie a preotului Iosif Arimateeanul însoţit de Blândul Matia, Dima şapte limbi, Setur tâlharul potolit în Dacia regelui Scorilo cu mesaj de la prorocul Ilie. Aici au loc două ieşiri din timpul istoric în cel sacru (illo tempore), cum ar spune Mircea Eliade, prilejuite de revelarea zeului Gebeleisis, odată din oglinda palatului, a doua oară pe muntele Omul, în chipul Sfinxului când într-unul din ochii acestuia apare crucea cu răstignitul Iisus şi în celălalt mormântul gol care-l aşteaptă. Gebeleisis, dupa unii autori identificat cu Zalmoxis, este zeul cerului, stapân pe fulgere şi tunete. Zeu unic. Autorul sugerează o paralelă între doctrina monoteistă a zeului dac menţionat şi religia lui Iahve.

Să mai menţionăm o scenă memorabilă şi anume viziunea preotului Iosif Arimateeeanul chemat să deschidă poarta cerului pentru a intra păsările. Scara pe care trebuia să urce era alcătuită din trestiile manuscrisului lui Amin. În timp ce săvârşeşte acţiunea, scara este cuprinsă de un foc rece, regenerator, ceea ce simbolizează că manuscrisul se va transmite generaţiilor următoare.

Stilul uzitat de Mihai Antonescu este arhaic, în acord cu subiectul. Foloseşte numeroase aşezări de verbe la sfârşitul propoziţiilor, arhaisme şi regionalisme. Romanul încununează activitatea bogată de romancier a autorului. *Memoria trestiei* a obţinut premiul „Cartea anului” atât la Festivalul European de Literatură „Sensul iubirii”, Drobeta Turnu Severin, 2015 cât şi de la Filiala de proză Bucureşti a Uniunii Scriitorilor din România, ambele pentru anul 2015.

În reuşita demersului său, Mihai Antonescu a trebuit să se documenteze: asupra vieţii lui Iisus, asupra geografiei locurilor (să cerceteze o hartă din epocă pentru a stabili localităţile şi drumurile în care se petrec evenimentele, trăiesc şi se deplasează personajele), asupra tradiţiilor vremii, a îmbrăcămintei, mâncării etc. Dar cel mai dificil şi important a fost să pătrundă în mentaliatea epocii.

⟶ de democratizare postrevoluţionară: „La mesele tăcerii stau cei mai buni de gură”

Dincolo de speculaţii fine şi incitante, ceea ce am dedus din discuţiile cu Nicolae Dan Fruntelată, Ştefan Mitroi şi Ion Lazu este că, în literatură, cel care decide e cititorul. În altă parte, „aruncat cu prietenie într-un «ocean de interogativitate»”, profesorul şi eseistul de largă comprehensiune Petru Isachi atrage atenţia asupra riscului de se ajunge în starea unui anume „somnambulism” în cazul revistelor de cultură din Moldova, cât şi de pretutindeni, dacă se are în vedere că acestea au rolul de a potenţa „sentimentul pozitiv de sine al Moldovei şi îmbogăţeşte spaţiul etnosimbolic primar actualizat permanent de celelalte forme spirituale: ansamblu de «naraţiuni», mituri, biserică, artă naivă, eresuri, rituri etc.” Spirit polemic, rafinat iubitor de artă şi cititor de literatură şi filosofie, răspunsurile lui Ion Coja stârnesc interesul şi prin datele pe care acesta ni le oferă în jurul procesului de elaborare a trilogiei Şeitanii, „roman în mare parte autobiografic”, cu toate elementele legate de construcţia epică şi de surprizele pe care le-ar putea presupune mersul acestei naraţiuni. Puţin mai încolo, răspunsurile poetei Passionaria Stoicescu se derulează cu naturaleţe, păstrând mult din farmecul şi umorul unui suflet de o atât de mare sensibilitate, dar şi cu acea seriozitate de joc pe care o au de obicei oamenii mari când se copilăresc. O voce distinctă în peisajul poetic actual, Passionaria Stoicescu cultivă modestia, ca formă de afirmare a valorii autentice, preferând afirmărilor publice zgomotoase, discreţia şi forţa de penetrare a spiritului său creator. Printre spaţiile amintirilor sale, un loc important îl ocupă cărţile pentru copii: „Să adăposteşti în suflet un copil, fără să te sfieşti să arăţi asta lumii, să iubeşti şi să preţuieşti jocul (...) sunt tot atâtea condiţii pe care trebuie să le îndeplineşti pentru a scrie acest tip de literatură.”

Nu-i de mirare că, în bună parte, mărturisirile celor chestionaţi se organizează în jurul copilăriei şi al depăşirii încercărilor care le-au călăuzit drumul în viaţă, din moment ce, din discuţiile purtate, rezultă o anume repulsie, aproape organică, faţă de indivizii conformişti şi atât de suspect adaptabili. Aici, în lumina revărsată peste sine, colegul de taifas se abandonează în reverii duioase, copilăria, vatra străbună, casa părintească, imaginea părinţilor şi a înaintaşilor însoţindu-i în existenţa lor pământească. Deosebit de vii şi fecunde în ordinea spiritului, par, de asemenea, abordările pluridisciplinare. În măsură să-i dezvăluie accentele de personalitate, deschiderea spre confesiune a Mariei Mănucă, o sensibilă poetă, medic şi artist plastic, cuprinde repere în măsură să sugereze că, în structura acesteia, poezia şi artele plastice sunt îngemănate în cel mai fericit mod: „Există o muzicalitate a culorilor, precum şi a poeziei, o reversibilitate, un joc subtil şi fermecător între percepţii”. Iniţiată la 30 de ani de la apariţia romanului Moromeţii, I, 1955, aventura ecranizării capodoperei lui Marin Preda a fost percepută ca unul dintre marile evenimente cinematografice ale timpului. Stârnite cu un asemenea prilej, „sporovăielile literare” cu o parte dintre realizatorii filmului Moromeţii se poartă sub semnul anecdotei şi, mai ales, al paradoxului. Se supun interogatoriului regizorul Stere Gulea şi actorii Victor Rebengiuc, Mitică Popescu şi Dorel Vişan, printre cei mai expresivi din domeniul lor, personalităţi cu o inteligenţă caustică şi de un haz cuceritor.

Reuşind să contureze un cadru de comunicare viabil şi alert, interviurile realizate de Rodica Lăzărescu se poartă în jurul unor largi categorii de probleme, mai circulate sau mai rar abordate. Lipsite de afirmaţii de conjunctură, răspunsurile celor 25 de „personaje” decurg în ritmuri alerte, captivante, cu o mare acurateţe, după cum, dacă am lua doar la întâmplare, o poate sugera şi „ping-pongul” din interviul cu Leo Butnaru. Antrenant şi bine organizat ca structură, volumul de interviuri Invitaţie la confesiuni se citeşte cu interes, asemenea unei cărţi neobişnuite de înţelepciune sau chiar de aventuri ale spiritului în aspiraţia sa spre înalt, spre desăvârşire.

Reuşind să contureze un cadru de comunicare viabil şi alert, interviurile realizate de Rodica Lăzărescu se poartă în jurul unor largi categorii de probleme, mai circulate sau mai rar abordate.

Mariana Şenilă-Vasiliu

O istorie subiectivă a artei în imagini (V)

Câte ceva despre pictura lui El Greco, Rubens și Velasquez

„IZGONIREA NEGUSTORILOR DIN TEMPLU". Autor DOMENICOS THEOTOCOPULOS zis EL GRECO (1541-1614). Pictură în ulei, biserica San Gines - Madrid

În vara lui 2007, mă aflam de o lună la Madrid. Făcusem uşă batană la toate muzeele şi colecţiile posibile, de la *Muzeul Prado* la *colecţia Galdiano*, de la *Monasterio de las descalzas reales* la *Muzeul de Arheologie*, de la ***Academia de Arte*** la *Muzeul Reina Sophia* şi încă multe altele, când într-o joi dimineaţa, prietena care mă însoţea mi-a propus pe un ton misterios să mergem la biserica San Gines. "De ce?" "Ai să vezi acolo", mi-a răspuns şi cu asta discuţia s-a încheiat. Am ajuns prea devreme, biserica încă nu se deschisese, aşa că am aşteptat în faţa intrării admirând şi fotografiind mozaicurile din piatră de râu ce înfăţişau prin simboluri Eclesia. Când porţile masive s-au dat deoparte am intrat şi ne-am învârtit inventariind comorile artistice ce împodobeau interiorul bisericii. Ce mi se părea ciudat era faptul că prietena mea se tot uita la ceas. Deodată mi-a şoptit: "Hai! Acum!", şi m-a dus într-un loc unde nu era nimic de văzut, cu excepţia unui panou care nu se ştie ce acoperea. Am ridicat din umeri a mirare, dar n-am mai întrebat nimic. O fi ştiind ea de ce stăm acolo. Exact la ora 11, acel paravan s-a dat la o parte şi din dosul lui a apărut un tablou, de mici dimensiuni, al cărui colorit m-a făcut să tresar: era un El Greco! Minunea din faţa noastră era "*Izgonirea negustorilor din templu"* a maestrului cretan. Tabloul făcea parte din tezaurul bisericii San Gines şi pentru a-l proteja, se luase drastica măsură de a nu fi expus publicului decât o singură zi pe săptămână, joia, şi doar pentru o jumătate de ceas, între orele 11 şi 11,30.

Pictura lui El Greco m-a impresionat întotdeauna prin aerul de mister pe care îl creează coloritul aparte, inconfundabil. Mai întâi i-am văzut tablourile din *Muzeul de Artă de la Bucureşti* şi mi-a rămas sufletul la *"Logodna Fecioarei";* l-am descoperit apoi cu încântare în Muzeul Ermitaj; la Toledo, singurul lucru ratat din ceea ce i-a aparţinut lui El Griego a fost casa-muzeu care era închisă pentru renovări, încolo n-am cruţat nimic din ce se putea vedea. La catedrală mi-a tăiat răsuflarea celebrul *"El Espolio*", iar la biserica San Tomé am înţepenit în faţa*"Înmormântării ducelui de Orgaz"*, în muzeele madrilene am dat peste tot de tablouri ale sale. Oriunde aş fi aflat că se află un El Greco, mă duceam ca în transă. Iar de astă dată, marea surpriză de la biserica San Ginesc, *"Izgonirea negustorilor din templu",* capodoperă pe care, nefericire a nefericirilor, o ştiam doar dintr-o reproducere în alb-negru, dar şi aceea mizerabil imprimată.

El Greco - ***Izgonirea din templu.*** **Col. H.C. Frick, New York**

Tablourile lui El Greco sunt dramatice, nimic nu e calm, nimic nu e static, totul se agită, totul pare zgâlţâit de o forţă nevăzută. Cerurile sale sunt apocaliptice, pământul se zguduie ca lovit de cutremur, cer şi pământ par încleştate într-o teribilă luptă fără sfârşit. Vântul mână norii vineţi şi îi sfâşie; ierburile se îndoaie, sub suflarea lui, oamenii şi copacii se contorsionează; în trecere, el răvăşeşte veşmintele şi draperiile, face să pâlpâie puţina lumină ce răzbate din atmosfera de sfârşit de lume. Sfinţii lui, ca nişte imense lumânări, par că ard, întreaga anatomie umană modelată parcă din ceară e deformată, chipurile din tablourile lui sunt chinuite şi asimetrice. De pe cruce, răstigniţii săi nu sunt coborâţi, ci absorbiţi de mormânt. Culorile acide se înfruntă şi se hărţuiesc până când, macerate de jocul haotic al umbrelor se topesc în negrul de smoală care, lacom, le înghite. Roşul acela rece, simbol al pătimirilor, brăzdează uneori ca un fulger suprafaţa sumbră a tablourilor sale, aşa cum se întâmplă şi în *"Izgonirea negustorilor din templu"*.

Subiect arhicunoscut, *"Izgonirea negustorilor din templu"* arareori atinge dramatismul asemenei celei din micul tablou (să tot aibă 40 cm x 50 cm) din biserica San Gines. Într-o mişcare de răsucire mânioasă, Hristos e gata să şfichiuiască adunătura de negustori şi zarafi aciuată în templu înaintea Paştelor. Speriaţi, de violenţa gestului, unii fug, alţii se apără ducând mâna în dreptul feţei ca să nu fie atinşi de lovitura de bici. Ca în Parabola orbilor a lui Bruegel, unda spaimei se propagă în trepte, trecând de la cel care stă în picioare aşteptând înspăimântat să cadă lovitura, la al doilea care o ia la fugă, al al treilea care a şi luat-o la sănătoasa, până la cel din urmă care, grăbit, îşi strânge marfa. Mişcarea se desfăşoară secvenţial, cinematografic şi compoziţional se distribuie în evantai. Centrul de tensiune şi implicit de interes pictural este Iisus. Veşmântul său de un roşu intens şi rece - marca El Greco! -, mişcarea elicoidală a trupului prin care îşi arată mânia şi revolta antrenează dinamica întregii imagini pictate. Atenuând parţial amplitudinea răsucirii trupului, pictorul se sustrage influenţei michelangeloeşti care îl impresionase în perioada de început petrecută la Roma. Ucenicia în atelierul lui în atelierul lui Tizian îi prinsese bine din acest punct de vedere, îi mai temperase avântul. Prins între moştenirea genetic-spirituală bizantină, învăţăturile deprinse de la Tizian şi exemplul titanesc al lui Michelangelo, El Greco a găsit calea de mijloc, cea a decantării stilului fiecăruia şi al împăcării contrariilor, construindu-şi o personalitate artistică inconfundabilă. La toate acestea trebuie adăugate misticismul negativist spaniol de care s-a lăsat prins şi excentricitatea firii sale.

Tabloul de la biserica San Gines, după dimensiuni, pare să provină din *"originalele tuturor tablourilor"* văzute de Francisco Pacheco cu îngăduinţa pictorului, pe care El Greco le ţinea ascunse într-una din camerele unde locuia la Toledo. Prin termenul "originale" nu se înţelege că erau schiţe premergătoare, ci tablouri finite, pe care le relua apoi la dimensiuni mari. Nu este o afirmaţie categorică, nu dispun de informaţii în acest sens, ci o probabilitate pe care o propun pe baza specificaţiei lui Francisco Pacheco după care aceste "originale" erau de mici dimensiuni, pe când pictura lui El Greco, cea din catedrale şi biserici ori comenzile particulare, avea întotdeauna dimensiuni impresionante (*"Înmormântarea ducelui de Orgaz"* măsoară 3,80 m x 3,60 m, iar *"Închinarea păstorilor"* din Muzeul de Artă de la Bucureşti este de 3,46 m x 1,37 m; pânzele de dimensiuni medii măsoară, în general, cu ceva peste sau imediat sub un metru).

Indiferent de dimensiuni, tablourile pictorului cretan naturalizat spaniol mai mult prin duh decât prin acte, au un puternic impact asupra celui care le priveşte. Fie că îi admiră pictura, fie că nu-i place, nu poate rămâne indiferent la acel zbucium, la acea viziune interioară din care s-a alimentat creaţia lui El Greco.

„HELENE FOURMENT CU BLANĂ". Autor PIETER PAUL RUBENS (1577-1640). Ulei pe pânză. Fundaţia Calust Sarkis Gulbenkian - Lisabona

Pe vremea când, necoaptă artistic, mai amestecam frumuseţea fizică a modelelor cu cea a picturii, Rubens nu-mi plăcea. "Ia, nişte grăsane acolo", bombăneam în sinea mea. Mai stupid mod de a judeca pictura după standardele de frumuseţe ale modelelor, nici că se putea. După o zi întreagă petrecută în Ermitaj, cu ochii roşii precum iepurii din cauza efortului vizual la care fusesem supusă, îmi amintesc că trecând prin dreptul sălii unde erau expuse tablourile maestrului flamand, m-am mulţumit să-mi vâr capul pe uşă. "Aha, Rubens", am exclamat, după care, obosită şi indiferentă am trecut mai departe. În 2003, vizitând Lisabona, am ţinut morţiş să văd tablourile din Fundaţia Gulbenkian şi bine am făcut. De astă dată lucrurile s-au petrecut invers; la vederea portretului Helenei Fourment nud, abia acoperită de o blană care şi aceea sta să alunece de pe ea, mi-a scăpat un admirativ "Oh! Rubens!" Între blazatul "Aha, Rubens" şi entuziastul "Oh! Rubens!" se scurseseră treizeci de ani, răgaz în care, prin trecerea pragului atâtor muzee, în care am întârziat studiind cu cea mai mare atenţie operele de artă ale unor pictori celebri sau ale unora mai puţin cunoscuţi, am început să înţeleg câte ceva despre ceea ce va să fie cu adevărat pictura şi să-mi formez gustul artistic. Iar cu bunul gust, lucrurile stau precum zicea Karel Capek: costă efort, timp, bani şi tot pe atâta osteneală.

Întâlnirea cu tabloul lui Rubens, în mod special, dar şi cu a altor picturi din colecţia celebrului petrolist armean, a meritat toate inconvenientele pomenite de estetcianul ceh. La vederea portretului (în picioare) al Hélènei Fourment cu blana am uitat de preferinţa lui Rubens pentru "grăsane" şi n-am mai văzut decât culoarea; am ignorat obezitatea modelului, genunchii ei reumatici şi umflaţi, am uitat de celulita ce-i încreţea pielea şi de nefirescul alb al carnaţiei, pur şi simplu n-am mai văzut altceva decât desăvârşirea picturii. De aş fi procedat aşa cum fac alţii care, deîndată după subiect se apucă să disece tabloul după bruma de cunoştinţe teoretice, bune sau proaste pe care le au, aş fi pierdut esenţialul. După cum la un concert nu stai cu nasul în partitura muzicală, ci te laşi furat de muzică, tot aşa nici în pictură nu faci disecţia tabloului, ci te laşi confiscat de viziunea globală a artistului altminteri pierzi esenţialul - emoţia. Cultura, spunea nu mai ştiu cine, este ceea ce îţi rămâne după ce ai uitat tot. Cu artele, de la un moment dat încolo, lucrurile se petrec identic.

Deşi viaţa lui Rubens a fost relativ scurtă - a trăit doar 63 de ani -, în urma lui a rămas o operă de proporţii gigantice capabilă doar ea să umple un muzeu. Cu un singur amendament, că nu toate pânzele au fost pictate integral de el. Asemeni altor maeştri din acea perioadă, în atelierul său roiau o mulţime de ucenici, fiecare din ei specializat într-un anume domeniu: unii ştiau să picteze, în maniera maestrului draperii, obiecte din metal, cai sau mai ştiu eu ce altceva. Cum datorită reputaţiei artistice a lui Rubens, comenzile se aglomerau, pictorul neputând să le facă faţă singur, adesea contribuţia lui se rezuma la două momente: la început când pensula în mare schiţa tabloului şi la sfârşit când prin retuşuri unifica stilistic lucrarea. În final, gheara leului făcea însă adevărate miracole inducând ideea că întreg tabloul era pictat de el. Cam aşa stăteau lucrurile cu marile comenzi. Cu totul altfel se petreceau lucrurile când îşi picta familia, pe Isabela Brand, prima lui soţie, pe Hélène Fourment, a doua soţie, şi copiii săi. Acele tablouri sunt pictate în întregime de Rubens şi asta se simte de îndată. Din această categorie face parte şi pânza *"Hélène Fourment cu blană"* din colecţia Gulbenkian.

Tabloul o înfăţişează pe tânăra soţie a pictorului într-un moment de intimitate căutată.

arte

Cu o mână își ține blana gata să cadă, însă compunerea e astfel concepută încât să-i dezvăluie în același timp, umărul rotund și voluptuos, nurii și picioarele pline. Blondul roșcat al părului, albul-sidefiu al carnației semitransparente, de plantă crescută în întuneric, sunt scoase în evidență prin contrastul cu blana închisă la culoare. Ingeniosul joc de-a v-ați-ascunselea dintre trupul nud și blana ce acoperind-o, în același timp o dezvelește, smulge pictura din banalitatea repetitivă a nudurilor de care geme pictura barocă în general și cea flamandă în special. *"Hélène Fourment cu blană"* din colecția Gulbenkian de la Lisabona e unicat. Pe jumătate dezbrăcată, Hélène Fourment întoarce spre privitor chipul unei femei tinere și nepăsătoare la cusururile sale trupești pentru că se știe că e iubită de pictor așa cum e. După felul în care a portretizat-o, Rubens arată la rândul său două lucruri pe care le iubește în mod egal: pe tânăra lui soție și pictura. Cât de izbutit este portretul Hélénei și ce culoare dumnezeiască are Rubens!

Fără exemplul lui Rubens, poate că alta ar fi fost pictura lui Delacroix; fără culoarea pictorului flamand, altfel ar fi arătat și "ghemele de mătase colorată scămoșată", cum numea Degas nudurile lui Renoir din perioada sidefie. Ce uriaș colorist a fost acest pictor nordic concurat pictural doar de meridionalul Tizian, însă fără exploziva energie ce marchează pictura lui Rubens.

Post scriptum

Se spune că după moartea lui Rubens, văduva acestuia, Héléne, care îi servise adesea drept model pentru tablourile cu nuduri pictorului, a avut descreierata idee de a distruge toate acele tablouri pentru care ea pozase, inclusiv a portretului său cu blana din colecția Gulbenkian. Pentru memoria artistică a lui Rubens, pictor de nuduri, acest lucru ar fi fost un dezastru, iar pentru pictura flamandă a secolului XVIII o catastrofă. Ironie a sorții, salvarea a venit din partea unui om al Bisericii, cardinalul-infant, fratele lui Filip al IV-lea al Spaniei, care îndeplinea funcția de guvernator al Flandrei. Prin confesorul brusc-pudicei văduve a lui Rubens, acesta a reușit să o determine să renunțe la absurda și funesta ei decizie. Prin câte a mai trecut *"Portretul "HélèneiFourment cu blană"* până să ajungă în colecția Gulbankian, nu știu, singurul lucru de care sunt sigură e că portretul care a supraviețuit până în zilele noastre este una din piesele de rezistență a colecției celebrului petrolist armean pe care am putut-o admira în muzeul de la Lisabona.

"PORTRETUL INFANTEI MARGARITA DE AUSTRIA". Autor, DIEGO RODRIGUEZ DE SILVA Y VELASQUEZ (1599-1660). Anul probail al execuției, 1558 sau 1559. Ulei pe pânză. Muzeul Prado - Madrid

Două sunt geniile protectoare ale căror statui sunt așezate chiar la intrarea Muzeului Prado: cea a lui Goya, având la picioare, sculptati în soclu, imaginea *Majei desnuda* înconjurată de incubi și sucubi, și statuia lu Velasquez cu armele meseriei, pensula și paleta, în mâini. Dacă țin cont și de statuia lui Velasquez din fața Muzeului de Arheologie - în pandant, îi ține de urât statuia sculptorului Berruguete -, Velasquez pare să fie geniul protector total al Madridului artistic. Prin calitățile picturii sale, Velasquez își merită, o dată cu statuile, și faima de artist neîntrecut al culorii.

Îi prețuiesc pictura și multe din tablourile sale m-ar fi incitat să scriu despre ele. Mai întâi de toate mi-ar fi plăcut să vorbesc despre pictura intitulată *"Predarea cheilor orașului Breda"*, sau cum este numită mai pe scurt, *"Lănciile"*, însă s-a scris de atâtea ori despre acest tablou încât m-aș vedea obligată să repet anumite lucruri spuse sau scrise de alții mult mai bine decât aș face-o eu. M-ar fi incitat să scriu despre bufonii curții regale, însă și acest capitol a fost atacat cu vervă și aplomb de către critici de renume cu care n-am îndrăzneala nici să mă compar și nici să mă confrunt. Câte din pânzele lui Velasquez n-ar fi de comentat din punct de vedere pictural... Mergând pe ideea lui Goethe cum că subiectul îl vede oricine, dar conținutul îl găsește doar cel care el însuși are ceva de adăugat, m-am oprit în cele din urmă la un portret al infantei Margarita de Austria tocmai pentru că pare neutru, însă în realitate, în spatele lui sunt încă destule dedesubturi istorice și artistice care merită scoase la lumină. Deci, am câte ceva de adăugat.

Dacă informațiile date de fostul director al Muzeului Prado, J.F. Sanchez Canton sunt corecte, portretul infantei Margarita a fost ultimul portret și cel din urmă realizat de Velasquez înaintea morții sale, la 6 august 1660. Coroborând câteva date disparate, printre care și faptul că atunci când a pictat-o pentru prima dată pe prințesă în *"Las Meninas"*/ "Domnișoarele" (de onoare, în portugheză), în 1656 infanta avea patru ani și portretul de la Prado, pictat anterior decesului lui Velasquez, înseamnă că infanta avea în jur de șapte-opt ani. Dacă diferența în timp între pictarea celor două portrete este de doar trei ani, după modificările fizionomiei modelului pare să fie de 13 ani, atât de maturizat arată chipul infantei. Ce schimbare uluitoare între chipul drăgălaș al copilei cu părul blond lăsat liber, îmbrăcată într-o rochie alb-sidefie simplă, ființă voluntară care dă buzna peste părinții săi, Filip al IV-lea al Spaniei și a doua lui soață, Mariana de Austria, aruncându-le priviri curioase în timp ce ei îi pozează lui Velasquez, și imaginea rigidă, convențională, încorsetată în etichetă precum în veșmintele scorțoase de paradă. Unde a dispărut mica și delicioasa tirană care făcea doar ce voia ea și când s-a metamorfozat în ființa aceea înțepenită ce-i pozează pictorului curții? Pe chipul ei și-a pus pecetea consanguinității casei de Austria: deocamdată doar un ușor prognatism al maxilarului inferior, buza de jos răsfrântă, ochi basedofieni și un defect de boltă palatină, care nu se vede, dar se auzea și care împiedica pronunța corectă a sunetelor "s" și "z", cusur care prin imitație servilă la început, iar mai apoi prin reflex a modificat fonetica limbii spaniole. Cel puțin așa susțin specialiștii.

După ce se trece de descrierea infantei și atenția se oprește asupra picturii propriu-zise, lucrurile se schimbă. Armonia de culoare este dumnezeiască. Țesătura argintie cu dungi subțiri roz-trandafirii sugerează un brocart, atunci când în realitatea materia nu-i decât problemă de rafinament cromatic. Când te apropii de ea constați, ca și în cazul aurului rembrandtian, care nu-i decât un ocru-galben inteligent pus, că și argintul lui Velasquez nu-i decât un gri abil variat. Întreg tabloul se bazează pe contrapunctul celor două culori, roz și gri, cărora pictorul le alătură noncolorile alb și negru. Semănate cu pricepere, alburile plătcii, a mânecilor și a batistei, învie tabloul al cărui fundal este o masă de roșuri închise. Niște drapaje învolburate gratuit în manieră barocă joacă masa fundalului pe care se detașează imaginea de păpușă de ceară a infantei. Roșul vermillon, cald, distribuit cu parcimonie în panglicile de la manșetele bluzei, în rozeta decorativă de pe pata albă a plătcii, în cerceii masivi de coral și mai cu seamă în parura coafurii din partea dreaptă a capului înviorează tabloul altminteri lipsit de tonică de culoare. Ar mai fi de adăugat din punct de vedere cromatic prezența abia simțită a unor bijuterii din aur precum acel șarpe decorativ ce unduiește pe corsajul în dungi roz cu argintiu, broșa prinsă în rozeta roșie de pe platca toaletei și blondul auriu al părului. Ceea ce însă m-a îngenunchiat într-o admirație definitivă în fața acestui tablou, altminteri convențional, a fost incredibila măiestrie cu care Velasquez a pictat volanele manșetelor și marama semitransparentă pe care infanta o ține în mâna dreaptă, ambele de un alb spumos, ușor și volatil ce-ți taie respirația. Dacă marama-batistă albă ce taie și în același timp unește orizontalele bascului roz al crinolinei cu argintiul vrâstat al părții inferioare a imensului clopot vestimentar al toaletei ar lipsi, tot eșafodajul cromatic al tabloului s-ar prăbuși în banalitate.

Pensulația lui Velasquez e largă și proaspătă, neîmpotmolită în stupide lustruiri ale culorii și acest lucru se vede cel mai bine în modul de tratare al țesăturilor. Ca orice pictor cu adevărat mare, care îmbătrânind se eliberează de servituți în modul de a picta, nici Velasquez nu se împotmolește în astfel de fleacuri. Dantela de la gâtul *"Idiotului din Coria"*, scurta pelerină din portretul papei *Inocențiu al X-lea*, broboada de pe capul unei femei din *"Las Hilanderas"/* "Torcătoarele" și marama din mâna infantei nu mai sunt materiale, ci materie picturală tratată cu nonșalantă libertatea. A știut Manet de la cine să învețe lecția asta.

"Portretul Infantei Margarita de Austria" are toate minunatele calități enumerate, însă din punct de vedere istoric există un *dar*, iar acel *dar* - la începutul prezentării acestui tablou l-am pus deja pe dubitativul "dacă!" -, este provocat de existența în Muzeul de Artă de la Budapesta al unui alt portret al Margaritei de Austria, datat 1660, executat adică tocmai în anul morții pictorului. Ceea ce mă derutează este faptul că portretul din muzeul budapestan, fizionomia adolescent-infantilă a prințesei e mult mai tânără decât în portretul de la Prado și e foarte asemănătoare cu cea a infantei din *"Las Maninas"*, pe când avea doar patru ani. Chipul nu poartă încă amprenta casei de Austria cu acele diformități anatomice deja menționate; e încă rotund-copilăresc, cu ochi mari și negri precum cei ai pruncilor pictați de Toniza, iar părul, deși prins într-o fundă de culoare verde închis, e liber și nu are aparența de perucă a coafurii din portretul de la Prado. Pictat în culori închise - verde întunecat și brun închis, tabloul nu mai pune în evidență fastul de paradă al toaletei, ci frumosul chip al infantei învăluit în aura blond-serafică a părului. Ce se întâmplă, atunci, cu datarea portretelor? După vârsta modelului din portretul de la Budapesta, infanta pare să aibă cel puțin doi-trei ani mai puțin decât prințesa din Muzeul Prado. În acest caz, J.F. Sanchez Canton pare să aibă dreptate și portretul nedatat din muzeul madrilen să fie cu adevărat ultimul portret al prințesei pictat de Velasquez. O întrebare însă nu-mi dă pace: când, cine și pe ce bază a stabilit datarea portretului *Infantei Margarita* de la Budapesta, atunci când toate aparențele sunt împotriva datării sale în 1660? Dacă data tabloului a fost scrisă chiar de mâna lui Velasquez, nu-i nimic de comentat; dar dacă ea a fost fixată de istorici de artă, haosul se mărește. Rezolvarea ar putea veni în acest caz de la rocada datelor celor două portrete. Cum nu mă convinge nicio soluție, pentru mine chestiunea datării portretelor infantei Margarita continuă să rămână o enigmă. Nu însă și splendoarea inegalabilă a picturii.

RUBENS - *Helene Fourment cu blană* - Kunsthistorisches Museum, Viena

VELÁZQUEZ - *Portretul infantei Margareta* - Muzeul Prado

În imposibilitatea de a procura imagini ale originalelor lui El Greco și Rubens, ne-am văzut nevoiți să recurgem la variante ale acestora de la New York și Viena.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti a sărbătorit împlinirea a 167 de ani de la naşterea poetului Mihai Eminescu, printr-un spectacol muzical-literar, desfăşurat în Sala Ars Nova, din cadrul instituţiei. Manifestarea, care a stat sub semnul Zilei Culturii Naţionale a debutat cu

„Ştiinţa în Slujba Cetăţeanului cu Teodor Ghiţescu”

prelegeri despre viaţa şi opera poetului nepereche, susţinute de profesoarele de limba şi literatura română Allora Albulescu, Ecaterina Constatinescu şi de poeta Denisa Popescu. Au urmat recitaluri din poemele lui Mihai Eminescu, oferite de medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, designer-ul Violeta Stan, poeta Allora Albulescu, artistul Robert Chelmuş, profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu. Sub bagheta dirijorului Nicolae Perniu, Grupul Vocal „Armonia” a interpretat melodii de suflet pe versurile lui Mihai Eminescu, iar copii talentaţi de la Trupa de Teatru „Robertto” au încântat auditoriul cu prestaţia lor, recitând cu dăruire poeme de Mihai Eminescu.

■ Centrul Cultural Piteşti a găzduit în zilele de 13, 14 şi 15 ianuarie, Expoziţia Judeţeană de Păsări de Rasă, organizată de Asociaţia Crescătorilor de Păsări şi Animale de Rasă Argeş. Evenimentul, aflat la a VII-a ediţie şi desfăşurat în Complexul Expoziţional Casa Cărţii, a adus în centrul atenţiei o mare varietate de porumbei, găini şi iepuri de rasă, cele mai bune exemplare fiind premiate în

Lansare de carte „Impresii divine”

urma jurizării de specialitate. Acţiunea a avut ca obiective atragerea de noi membri în rândul asociaţiei şi cultivarea interesului publicului larg pentru păsări şi animale de rasă.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat simpozionul cu tema „Fericirea şi Adevărul – Valori Umane Supreme”, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Ştiinţa în Slujba Cetăţeanului cu Teodor Ghiţescu”. Manifestarea, susţinută de col.(rtr.) ing. Teodor Ghiţescu a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre „Basarab I” şi membri ai Clubului de Istorie „Armand Călinescu”. Distinsul om de ştiinţă a definit adevărul ca fiind un rezultat al cunoaşterii pe diferite domenii, pe când fericirea este rezultatul sistemului afectiv, al trăirilor şi sentimentelor. „În ceea ce priveşte cunoaşterea, aceasta poate fi constructivă, cum ar fi cunoaşterea ştiinţifică, dar şi distructivă, atunci când ne referim la cultura dogmatică, fie ea politică, sau religioasă. Prin urmare, cultura pozitivă duce la profesionalismul sistemic, adică performanţă, armonie, prosperitate, în timp ce cultura negativă conduce la un profesionalism manipulator, de ordin politic, religios, provocând discordie şi pauperizare”, a declarat Teodor Ghiţescu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, o nouă ediţie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Poveşti de viaţă-poveşti de suflet cu Denisa Popescu”, avându-l invitat pe Mihai Cernătescu, doctor în cultură, istorie şi civilizaţie persană. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu şi alţi consumatori de cultură, care au aflat informaţii interesante despre Iran, ţara din Orientul Mijlociu care provine din fascinantul Imperiu Persan. Preţ de un ceas, Mihai Cernătescu a delectat auditoriul cu impresii şi amintiri din anii de studiu petrecuţi în Iran, a vorbit despre limba farsi şi despre cartea pe care a tradus-o recent din persană, intitulată „Peripeţiile lui Nastratin Hogea”, prezentată în anul 2016, la Târgul de Carte „Gaudeamus”, lansând şi o provocare: „O limbă rară este o şansă în plus”.

■ Poetul inginer Nicolae E. Branişte şi-a lansat la Centrul Cultural Piteşti, noul volum de versuri cu titlul „Impresii divine”. Evenimentul editorial a reunit în Sala Ars Nova prieteni, foşti colegi de serviciu, elevi, cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA şi alţi iubitori ai cărţii. Născut la Piteşti, autorul a fost director la Institutul Pomicol Mărăcineni în perioada 2000-2005, s-a remarcat prin numeroase studii ştiinţifice în domeniul horticol, fiind atras în acelaşi timp şi de arta condeiului. Pasiunea pentru poezie s-a materializat printr-o serie de cărţi, dar şi prin aderarea la Liga Scriitorilor Români şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş. Noua apariţie editorială a fost bine primită de publicul avizat, fiind considerată o expresie a trăirilor poetului în timpul pelerinajelor la unele lăcaşe de cult, dar şi a credinţei creştin-ortodoxe, insuflată de tatăl său, regretatul preot Emanoil Branişte. Despre „Impresii divine” au vorbit profesoara de limba şi literatura română Emmnuella Marinescu, preotul Daniel Mazilu, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, cercetătorul ştiinţific Adina Perianu, profesoara-poetă Mona Vâlceanu, scriitorul Mihail Ghiţescu, profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu şi evident, autorul, Nicolae E. Branişte.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Legume şi mirodenii”, în cadrul proiectului sub genericul „Armonie şi Stil de Viaţă cu Adina Perianu”. Dezbaterea, susţinută de dr. ing. Adina Perianu, specialist în horticultură a reunit un public divers, interesat de recomandări în domeniul sănătăţii. Cu acest prilej, Adina Perianu a exprimat interesante puncte de vedere ale nutriţioniştilor, referitoare la consumul de alimente în funcţie de grupa sanguină.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, o nouă ediţe a Cenaclului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, avându-l invitat pe medicul-scriitor Corneliu Zeană. Evenimentul a cuprins o prezentare a activităţii profesionale şi literare a distinsului om de cultură, susţinută de scriitoarea, profesoara şi editorul Mona Vâlceanu. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Naţional Zinca Golescu şi oameni de cultură argeşeni a aflat cu acest prilej informaţii interesante despre Corneliu Zeană, care este aromân, medic cardiolog şi pasionat de arta condeiului. Membru al Mişcării Europene Internaţionale şi al Societăţii Medicilor Scriitori, Corneliu Zeană recomandă lectura pentru liniştirea minţii şi îmbunătăţirea stării de sănătate, se declară un admirator al culturii chineze dar şi al filosofiei de viaţă budiste, în special al învăţăturilor lui Confucius. Mai nou, Corneliu Zeană a pus bazele Asociaţiei Urmaşilor Victimelor Comunismului, în semn de respect pentru tatăl său, care a fost deţinut politic în regimul de tristă amintire.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, ediţia din luna ianuarie 2017, a Cenaclului „Armonii Carpatine”. Evenimentul, coordonat şi moderat de redactorul-şef al revistei Carpatica, inginerul-scriitor Nicolae Cosmescu a cuprins un recital liric oferit de Grupul Vocal „Armonia”, sub bagheta dirijorului Nicolae Perniu şi o lectură din creaţiile recente, susţinută de medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu şi inginerul-scriitor Nicolae E. Branişte, membri ai Ligii Scriitorilor Români şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş. Preşedintele interimar al ligii, medicul-poet Adrian Mitroi a preferat să vorbească despre situaţia din cultura românească, iar publicistul Gheorghe Mohor a prezentat un referat despre creaţia eminesciană, în contextul în care s-au împlinit 167 de ani de la naşterea poetului nepereche.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat în Sala Ars Nova, lansarea noului număr al revistei-document Restituiri Piteşti, publicaţie trimestrială a instituţiei. Evenimentul a reunit elevi, cadre didactice de la Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre „Basarab I”, membri ai Clubului de Istorie „Armand Călinescu” şi ai colectivului redacţional. Redactorul-şef Marius Chiva şi secretarul general de redacţie Marin Toma au prezentat conţinutul noii apariţii editoriale, exprimând şi unele considerente pe marginea articolelor publicate. Scriitorul Nicolae Cosmescu a luat cuvântul despre materialele semnate privind motorsportul argeşean, iar judecătorul Marius Andreescu de la Curtea de Apel Piteşti a susţinut o fascinantă prelegere despre o temă abordată cu predilecţie în revista Restituiri Piteşti, şi anume libertatea în diverse accepţiuni.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Inspectoratul Şcolar Judeţean Argeş au organizat în Sala Ars Nova, o lectură publică din creaţia poetului şi graficianului Florin Cornel Nicolescu. Evenimentul s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Printre Cărţile Oamenilor de Cultură Argeşeni”, constituindu-se într-o captivantă oră de literatură locală. Preţ de un ceas, elevi de la unităţi de învăţământ partenere – Colegiul Naţional Zinca Golescu, Colegiul Economic Maria Teiuleanu, Colegiul Naţional I.C.Brătianu şi de la Palatul Copiilor din Piteşti, au citit din poeziile distinsului autor şi au dialogat cu acesta. Născut în municipiul Curtea de Argeş, având de ani buni domiciliul la Piteşti, Florin Cornel Nicolescu este absolvent al Liceului Militar Dimitrie Cantemir din Breaza şi al Şcolii Populare de Arte şi Meserii din Piteşti, Secţia Sculptură. A organizat mai multe expoziţii de grup şi personale de pictură şi grafică şi este membru al Fundaţiei Literare „Liviu Rebreanu”. Pasiunea pentru arta condeiului l-a impulsionat să scrie numeroase poezii de iubire şi cu tematică religioasă, care aşteaptă acum lumina tiparului.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „România între Uniunea Europeană şi Spaţiul Schengen". Evenimentul, care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Lumea Azi" a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre „Basarab I", istorici şi pasionaţi de istorie. Cu acest prilej, au susţinut prelegeri redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, istoricul Marius Chiva, col.(rtr.) ing. Teodor Ghiţescu, col.(r) Ion Stan şi scriitorul Mihail Ghiţescu. "Rapoartele de evaluare Schengen susţin că România a ajuns într-un stadiu avansat în ceea ce priveşte implementarea aquis-ului Schengen şi este pregătită să adere la Spaţiul Schengen", au subliniat vorbitorii. Spaţiul Schengen reprezintă o zonă de libertate de mişcare, unde controalele la frontierele interne ale statelor semnatare au fost eliminate şi a fost creată o singură frontieră externă, unde controalele se desfăşoară conform unui set de reguli clare.

CARMEN ELENA SALUB

Cum am sărbătorit, în avans, Ziua Culturii Naţionale...

(urmare din p. 32)

mămăligă cu brânză. Majoritatea oaspeţilor şi-au făcut un alt program. Noi, cei de la Regal Sun, am preferat o ultimă promenadă prin oraşul îngheţat şi pustiu...

Eminescu sau Durzău, greaua alegere, de ieri şi de azi, a lumii politice româneşti

Eu am vrut să citesc, la manifestări, un "Raport obiectiv privitor la curierul, copistul, registratorul, administratorul, examinatorul şi veşnic călătorul Mihai Eminescu". N-a interesat pe nimeni. Mai fac, acum, o ultimă încercare... În primăvara anului 1876, Mihai Eminescu era revizor şcolar. Avea doar 26 de ani şi inspecta, în calitatea pe care i-o conferise ministrul Instrucţiunii publice, Titu Maiorescu, Şcola de fete nr. 1 din Roman - unde asistă la nişte lecţii mecanice şi anoste ale d-rei Z. Livescu - şi şcolile urbane din Vaslui. La Şcoala de fete observă, indignat, că directoarea ocupase, pentru propria-i locuinţă, şase camere din cele opt ale şcolii. La Lipova constată că, din cauza ploilor, copiii nu prea dădeau pe la şcoală. Revizorul observă că elevii nu mai vin la şcoală, că primarii fac abuzuri şi că ţăranii o duc tot mai greu. Prima concluzie era total defavorabilă: şcoala devenise, în mediul rural, ceva absolut de prisos. La Mânjeşti găseşte un singur ştiutor de carte, la Dumeşti era un.învăţător epileptic, la Şcheia găseşte şcoala închisă iar la Zăpodeni, o şcoală neîncăpătoare. În alte sate găseşte şcoli fără orologiu şi fără clopoţel, copii puţini şi învăţători necăjiţi din cauza lefurilor neplătite. La Şipotele, şcolile erau închise de jumătate de an din cauza lipsei de lemne. Şi dacă şcoala respectivă tot nu era folosită de elevi, acolo îşi făcuse casă notarul din localitate. Tot în localul acestei inutile şcoli, notarul îşi adăpostea, de intemperii, varza şi nutreţul pentru vite. Dacă pentru bugetul şcolii, comuna alocase 1.500 de lei salariul primarului era de 2.400 lei. La Totoieşti, copiii răspundeau mecanic şi nu gândeau deloc. Sătul să vadă numai nenorociri, Eminescu nu mai inspectează nicio şcoală în intervalul 15-31 martie 1876. I se cere, imediat, să explice acest lucru într-un raport către autorităţi. Eminescu se revoltă. El scrie că revizorul „împreună toate activităţile unei cancelarii într-o singură persoană, fiind curier, copist, registrator, examinator etc, trebuie să fie cu toate acestea şi veşnic în călătorie, încât la fiecare 15 zile trebuie să facă revizie". Poetul nu crede că poate exista un asemenea revizor dar, în cazul absurd, că acesta chiar ar putea exista pe pământ, roagă autorităţile a-i semnala imediat descoperirea „ca să apelez la vasta sa experienţă şi să aflu în ce mod - mai mult sau mai puţin apostolic - îşi îndeplineşte cel susmenţionat datoria". Eminescu trebuia să inspecteze, într-un an şcolar limitat la 180 de zile, de câte două ori cele 152 de şcoli din circumscripţiile sale împrăştiate pe mai multe sute de km pătraţi. De asemenea, într-un an şcolar, revizorului îi erau repartizate cam 500-600 de hârtii spre rezolvare. Maiorescu, ca ministru, putea îngădui din partea lui Eminescu un asemenea ireverenţios raport oficial. Ştia ce mare poet este şi cât suflet punea în tot ceea ce făcea. Ca să nu lungim inutil expunerea noastră, Eminescu e schimbat din funcţie odată cu căderea guvernului Lascăr Catargiu din care făcea parte şi Maiorescu. Noul ministru, Gh. Chiţu - viitor membru al Academiei Române – îl dă afară pe Eminescu din slujbă şi îl înlocuieşte cu Al. Dârzău, un om din acelaşi partid cu ministrul. S-a schimbat, între timp, ceva? Nu. Pentru că întotdeauna se va găsi un Dârzău, bine orientat politic, care îl va înlocui pe Eminescu în orice funcţie publică. Soluţia salvatoare e la Ziţa. Cum care Ziţa? Ziţa lui Caragiale! „Pe unde te-o găsi scrisoarea mea, nene Iancule? Mă gândeam să te rog, când mă-ntorc, să mă fi trecut şi pe mine un pic în Scrisoarea Pierdută, în locul coanei Zoiţica, să-l fac pe Caţavencu să tremure, să mă pun cu puterea, să gândesc pozitiv, să scot ţara din criză, să desenez o frunză, un palmier, un Porş, să arborez austeritatea, că mai am şi eu momente de sacrificii, poate de îndoială, să se vadă că am şi gândit în viaţa asta, nu sunt doar Ziţa aia care citeşte Dramele Parisului, o nepricopsită spiritual vorbind, că, uite, oricine mă poate interpreta... până şi una Dorina din Giuleşti mi-a umflat rolul şi s-a premiat cu el".

Velasquez - Infanta Margarita

La vie dans votre poesie n'est pas facile...

Ultima cină de la Regal Sun a fost cam aşa. Gabriel Coşoveanu, Ioan Lascu, Jean Băileşteanu şi subsemnatul am stat într-un local pustiu unde eram doar noi patru plus recepţionera şi bucătăresele. După ce ne-au adus comanda, toată partea feminină din local s-a aşezat în faţa televizorului. Doamna roşcată de la bar ne-a făcut cinste cu ţuică din partea casei numai să le lăsăm în pace în următoarea oră. Pe Kanal D se transmitea un serial turcesc ce capta toată atenţia femeii române de la Dunăre. Acum am realizat că în versurile spuse de d. consilier de la Herculane doar bărbaţii noştri şi-au dovedit patriotismul. Se pare că ale noastre au fost cam sensibile la farmecul bosforenilor. Nu vrem să generalizăm. Valeria Sitaru, pe care am descoperit-o ca expeditoare în câteva superbe "Scrisori fără timbre" (din revista "amfitrion" a Doamnei Ileana Roman), nu e, cu siguranţă, una dintre ele. Ea ştie şi ce i-a scris Ziţa lui nenea Iancu şi juna Rodică d-lui Basile Alecsandri. "M-aţi luat drept Niniţa-n gondoletă, Steluţa-n neagra veşnicie, Dridri de la 1848. Mărgărita, comoară de plăcere, Genovesa, Granada, Alhambra, valea Guadalquivir, căţeluşa Coutza. Venisem să vă fac o vizită, dans mon chez moi, nu seminţelor de grâu...La vie dans votre poesie n'est pas facile, mon Basile... adio!"

Post Scriptum

La sfârşitul serialului turcesc, comesenii de la "Regal Sun" au propus să susţină afirmaţia d-lui dr. Copcea cum că în "macrotextul culturii universale contribuie microtextele lui Homer, Dante, Shakespeare" şi să-i propună să mai adauge, în această onorantă companie, şi "microtextele" lui Eminescu. După care au ridicat şedinţa şi, cu sentimentul datoriei împlinite, au plecat fiecare la casele lor.

Cenaclul literar-artistic „Mona Vâlceanu"

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu picturi de EL GRECO, RUBENS şi VELASQUEZ.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS